

EGYSÉGGKÖLTSÉG-SZÁMÍTÁSI MÓDSZERTAN KIALAKÍTÁSA ÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI

Adamecz Anna – Bördős Katalin – Czafit Bence – Orosz Anna – Scharle Ágota – Váradi Balázs

Tanulmány és ajánlás

2014.10.09.

Tartalom

1	Vezetői összefoglaló	3
2	Bevezetés	10
3	Egységkötség-számítás az EMIR adatbázis alapján	11
4	Az egységkötség-alapú elszámolás kialakításának intézményi feltételei	14
4.1	<i>A támogatott képzési piac és az egységkötség-alapú elszámolási rendszer problémái</i>	14
4.2	<i>Az egységkötség-alapú elszámolási rendszer alkalmazásának intézményi feltételei</i>	17
4.3	<i>Az intézményi feltételek különbségeinek hatása a képzések eredményességére</i>	22
5	A képzési folyamat fajlagos költségeinek meghatározása	25
5.1	<i>A képzések költségelemeinek szórása és egységkötségessíthetősége</i>	27

5.1.1	A képzések közvetlen költségei	28
5.1.2	A képzések közvetett költségei	32
5.2	<i>Az egyes költségelemek fajlagos értékeinek becslése</i>	33
5.3	<i>Két példa a fajlagos költségek kiszámítására</i>	34
5.3.1	A két képzés direkt költségei – kínálati és keresleti oldali becslés	37
5.3.2	A két képzés indirekt költségei	42
6	Egységköltség-alapú elszámolási rendszer kialakítása és az egységköltség meghatározása	44
6.1	<i>Az egységköltség-alapú elszámolási rendszer kialakítása</i>	44
6.2	<i>Az egységköltség definiálása és kiszámítása</i>	45
6.3	<i>Az képzési folyamat egységköltség-számításának módszertana – lépések</i>	51
6.4	<i>Az egységár-alapú képzésbeszerzés menete</i>	56
6.5	<i>Az egységköltség-alapú finanszírozás évenkénti felülvizsgálata és a piactorzító hatások elemzése</i>	57
7	Felhasznált irodalom	60
I.	MELLÉKLET – Az állam által támogatott szolgáltatások optimális finanszírozása és nemzetközi gyakorlata	63
I.1	<i>A képzések kvázi-piaca</i>	63
I.2	<i>A szerződés és finanszírozás struktúrája</i>	64
I.3	<i>A kvázi-piacok sajátosságai</i>	65
I.4	<i>A keresleti vagy a kínálati oldalt érdemes támogatni?</i>	67
I.5	<i>A keresleti oldali támogatás gyakori csapdái</i>	68
I.6	<i>A keresleti oldali támogatás és finanszírozás gyakorlati tapasztalatai</i>	70
I.7	<i>Az irodalomból és a nemzetközi gyakorlatból leszűrhető tanulságok</i>	72
II.	Melléklet – A képzések egyes költségelemeinek egységköltségessé tehetővé tétele	74
III.	Melléklet – Az egyes költségelemek fajlagos költségei	78
IV.	Melléklet- Az óvodai dajka és a védőgázás ívhegesztő képzések fajlagos költsége	84
V.	Melléklet- A támogatott és nem támogatott képzések fajlagos költségeinek szórása az OSAP adatai szerint	86
VI.	Melléklet- A javasolt intézményi feltételek megteremtésének becsült költségei és hozamai	90

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Budapest Intézet a Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztálya megbízásából kidolgozta az álláskeresőknél szóló támogatott képzések egységköltség-számítási módszertanát és egy egységköltség-alapú finanszírozási rendszer alkalmazásának lehetőségeit. A támogatott képzés a bértámogatás mellett a leggyakoribb támogatási forma az európai uniós finanszírozású aktív munkaerő-piaci programokban. A TÁMOP 1. prioritásba tartozó komplex programokban, amelyek az összes TÁMOP 1-es támogatás 70 százalékát lefedték, a résztvevők több mint fele részesült képzési támogatásban. Támogatott képzésben évente több tízezer álláskereső vesz részt Magyarországon.

Az egységköltség-alapú finanszírozás, mint egyszerűsített elszámolási mód bevezetésének elsődleges célja a támogatási folyamat egyszerűsítése, az intézményrendszer és a kedvezményezettek adminisztrációs terheinek csökkentése és ezáltal a jogi és végrehajtási keretrendszer összetettségéből fakadó hibák mérséklése. Az Európai Unió által is ösztönzött Standard Cost Model módszertan segítségével az adminisztratív terhek nagyságának változása is megbecsülhető. Az egyszerűsítés emellett elősegíti, hogy a kohéziós politika eredményorientáltabbá váljon, hiszen az inputok (költségek) helyett az outputok (eredmények) alapján finanszíroz, ami szemléletváltást generál a tervezésben és a végrehajtásban egyaránt.

Az egységköltség-alapú elszámolási rendszert három lépésben javasoljuk kialakítani. Az első lépésben át kell gondolni a támogatott képzések ún. kvázi-piacán fellépő ösztönzőket és meg kell teremteni a rendszer hatékony működéséhez szükséges intézményi feltételeket. Ezt követően kell kiválasztani az egyes projektekben az egységköltség lehetséges definiálásának és számításának optimális módját, majd a folyamatot minden évben felül kell vizsgálni és meg kell tenni a szükséges módosításokat.

Egységköltség-alapú elszámolási rendszer bevezetését a képzések minőségromlásának megelőzése és a beavatkozások hatékonyságának növelése érdekében az alábbi intézményi **feltételek megteremtését** követően javasoljuk:

- Minden elérhető és/vagy lebonyolított támogatott képzést és a támogatott

képzésekkel kapcsolatos információkat, eredménymutatókat egy országos adatbázisban nyilvánosságra kell hozni (erre az adatbázisra a továbbiakban **képzési adatbázis** néven hivatkozunk). A kedvezményezett (NMH) támogatásának egy részét érdemes az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítéséhez kötni.

- A képzési adatbázis képzőnként tartalmazza, hogy az **adott képző adott képzésén részt vettek mekkora hányada vizsgázott le** sikeresen, illetve **helyezkedett el** 6 hónapon belül a képzés elvégzése után. A képzők finanszírozásának folyósítását, vagy annak egy részét az adatszolgáltatás tényéhez és minőségéhez kell kötni, és a szolgáltatott adatok valóságát is monitorozni kell.
- Az **elhelyezkedést adminisztratív adatbázisból kell mérni** (NMH adatbázis egyéni szinten összekötve a NAV adatbázisával), nem bevallás alapján. Az elhelyezkedési mutatókat az összehasonlíthatóság érdekében a képzés helyének munkaerő-piaci sajátosságai alapján korrigálni kell. A korrekció alapja a klaszterezés¹ (clustering) és a profilozás² (profiling) lehet.
- A képzési adatbázist jól áttekinthető és könnyen kereshető formában hozzáférhetővé kell tenni minden álláskereső és érdeklődő számára.
- Biztosítani kell, hogy a **vizsgára a vizsgabizottság elnökét és tagjait központilag, szigorú összeférhetetlenségi szabályok szerint, véletlenszerűen jelöljék ki**. Jelenleg a jogszabályi előírás szerint a vizsgabizottságok elnökeit a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter (NGM) rendeli ki az állami szakképzési és felnőttképzési szerv (NMH) útján, az interjúk alapján viszont úgy tudjuk, hogy a gyakorlatban az elnök személyét a képző kérheti. Azt is javasoljuk, hogy a vizsgabizonyítványba olvashatóan is kerüljön be a vizsgabizottság tagjainak neve. Ez különösen akkor fontos, ha a kedvezményezett a sikeres vizsgához, mint

¹ Az eredményesség összevetésének egyszerű eszköze az ún. klaszterezés (clustering), ami lehetővé teszi, hogy az eredményességi kritériumokat a helyi munkapiacok sajátosságai alapján lehessen meghatározni.

² Az álláskereső egyértelmű besorolásának eszköze a profilozás (profiling). A statisztikai profiling egy olyan, több európai és Európán kívül országban is alkalmazott módszer, amely az álláskereső munkaerő-piaci programok közti hatékony allokálását segíti elő. A statisztikai profiling során a munkaügyi kirendeltségnél regisztráló álláskeresőhöz múltbeli adatok alapján ökonometria eszközök segítségével egy valószínűséget rendelünk, amely megmutatja, hogy az ügyfél milyen eséllyel lesz tartós munkanélküli. Ez a becslés valószínűség alkalmas annak megragadására, hogy mennyire könnyű vagy nehéz valakit elhelyezni.

eredményhez szeretné kötni az egységköltséget.

- A **képzésen részt vevők** képzéssel kapcsolatos **visszajelzéseinek** (anonim elégedettségi kérdőívek) **eredményét a képzési adatbázisban nyilvánosságra kell hozni**. A kérdőíveket a vizsga után kell kitölteni, és azokat a vizsgabizottság elnökének kell összegyűjteni.
- Biztosítani kell, hogy **az álláskeresők ne csak képzések, hanem képzők között is választhassanak**, és tudomásukra kell hozni, hogy **más** (pl. szomszéd) **megye képzését is elfogadtathatják** azzal a kirendeltséggel, ahol regisztráltak.³
- A meghirdetett ajánlattételi felhívásokra beérkezett ajánlatok közül **minden megyében egységes, objektív, átlátható és nyilvánosságra hozott módon kell azokat a képzőket kiválasztani, akik a képzők listájára felkerülnek**. Minden beérkezett ajánlatot nyilvánosságra kell hozni. Ez annál inkább is fontos, mert az egységköltség-alapú elszámolási rendszerben a képzők ajánlatai között árban nem lesz különbség, különbséget kizárólag minőség-alapon lehet tenni.
- Az álláskeresők döntési szabadságát, ezáltal a képzések minőségének szinten tartását segítheti az úgynevezett **vócser vagy utalvány-alapú elszámolás**. Az utalvány alapú finanszírozás az egyik legelterjedtebb keresleti oldali támogatási rendszer – esetében az állam közvetetten támogatja a képzési programot a keresleten keresztül. Az álláskereső egy utalványt kap, majd maga (esetleg a munkaügyi kirendeltség segítségével) választja ki a számára előnyös feltételeket nyújtó képzőintézményt. A képző intézmény a szerződésben megszabott feltételek mellett veheti fel a támogatást.
- A **monitoring** feladatát vagy a támogatóhoz, vagy olyan **független és önálló szervezethez kell delegálni**, aki érdekelt a minőség fenntartásában. A jelenlegi ellenőrzési gyakorlatot **szakmai monitoringgal** kell kiegészíteni, ami a tanított tananyag és az alkalmazott pedagógiai módszerek minőségét felügyeli.

³ A jelenlegi gyakorlatban csak Budapesten vesznek fel azonos képzéstípusból több képzőt a képzők listájára, Budapesten kívül nem. Az interjúkból úgy tudjuk, hogy a gyakorlatban ritkán fordul elő olyan eset, amikor egy álláskereső más megye képzését szeretné elfogadtatni.

- Érdemes a **projekt-előrehaladási jelentések (PEJ)** indikátorainak körét bővíteni annak érdekében, hogy a munkaerő-piaci beavatkozások monitoringja számára jobb minőségű információ álljon rendelkezésre. A PEJ javasolt bővítésének elemeiről lásd a Budapest Intézet tanulmányát öt TÁMOP I-es, foglalkoztathatóságot javító beavatkozás célcsoport- és hatásvizsgálatáról (Adamecz et al., 2013B).
- A képzőt és a képzést egyértelműen azonosítható módon elektronikusan is rögzíteni kell a munkanélküli nyilvántartásban.
- A megyei munkaügyi központok klaszterezéssel és profilozással finomított egymás közötti versenye is ösztönözhet a teljesítmény javítására (pl. a szükséges képzések pontosabb meghatározása), illetve lehetőséget ad arra, hogy a kevésbé jól teljesítő megyék a jól teljesítő megyéktől tanuljanak. Ugyanilyen **belső versenyeztetés** képzők között is megvalósítható.

Az egyes projektekben definiált egységköltségtől függ, hogy szükség lehet-e további **speciális intézményi feltételek** megteremtésére. Ha az egységköltséget például eredmény szemléletben, a sikeres vizsgát letett résztvevők számára vagy más eredménymutatóra vetítve határozza meg a kedvezményezett, olyan intézményi ösztönzők beépítésére van szükség, amelyek segítenek **elkerülni a lefölözést**⁴. **Eredmény szemléletű egységköltség** esetén a kedvezményezett és a képző egyaránt abban érdekelt, hogy a képzésbe olyan álláskeresők kerüljenek, akik az adott eredménymutatót nagyobb valószínűséggel képesek teljesíteni. Ez ahhoz vezethet, hogy pont a legrosszabb helyzetben lévő álláskeresők maradnak ki a képzésben való részvételből. A lefölözés kockázatát csökkentheti, ha a képzőnek nincs joga az álláskeresők jelentkezését visszautasítani, de ez több okból sem látszik megvalósíthatónak. Egyrészt a képzések egy részére többszörös túljelentkezés van, illetve a részvétel a képző által lebonyolított szakmai alkalmassági vizsgálatához kötött. Megoldást jelenthet, ha a szakmai alkalmassági vizsgálat elvégzését más szereplőhöz delegálja a kedvezményezett, vagy a

⁴ A lefölözés (creaming, cream-skimming) azt jelenti, hogy az eredményességben érdekelt munkanélküli hivatalok vagy képzők a legtehetségesebb álláskeresőket válogatják a képzésekbe (vagy más programokba), hogy az eredményességüket biztosítsák.

szakmai alkalmasság elbírálását általános pályaalakmassági vizsgálattal és tanácsadással köti össze. A lefölozés elkerülését az is segítheti, ha a **finanszírozást profilozás** (profiling) **segítségével célcsoporthoz** köti a kedvezményezett; pl. egy pontosan meghatározott kritériumrendszer alapján a hátrányos helyzetű (pl. iskolázatlan) résztvevőkhöz nagyobb értékű finanszírozási összegeket rendel. A lefölozés előfordulását az egységköltség-alapú elszámolási rendszer éves felülvizsgálatai során is vizsgálni kell; érdemes lehet átgondolni, hogy az erősen szelektáló képzőket a kedvezményezett, a támogató, vagy a szakpolitikai irányítás valamilyen formában ellenőszközze.

A 2014-2020-as programozási időszakban a közös rendelkezésekről szóló rendelet (Common Provision Regulation; 1303/2013/EU rendelet), illetve az egyes strukturális és beruházási alapokat szabályozó rendeletek⁵ (pl. ESZA: 1301/2013/EU rendelet) szabályozzák az egyszerűsített elszámolási módok lehetőségeit. A támogatott képzések egységköltség-alapú elszámolási rendszere folyamat és eredmény-alapú, vagy kombinált egységköltség használatával egyaránt kialakítható, és az egyes költségelemekre különböző elszámolási egységben definiált egységköltség is alkalmazható.

A választott elszámolási egység típusa határozza meg, hogy mekkora lesz ex post a tényleges támogatás összege, illetve a projektben milyen adminisztrációs követelmények érvényesülnek. Ha az egységköltség Ft/fő/képzési órában van meghatározva, minden fő minden órán történő részvételét dokumentálni kell, és támogatás csak a tényleges részvétel után jár. Ha az egységköltség eredményhez kötött, akkor az eredmény megvalósulását kell az audit számára hitelt érdemlően dokumentálni, és támogatást csak a megvalósult eredmények után lehet felvenni. Például, ha az egységköltség alapja a sikeres vizsga (Ft/vizsgabizonyítvány), akkor csak a ténylegesen sikeres vizsgát tett résztvevők után jár támogatás. Ebben az esetben az egységköltségbe (pl. a korábbi hasonló képzések után sikeres vizsgát tett résztvevők aránya alapján) ex ante be kell árazni az eredmény várható teljesülését, vagy meg kell határozni, hogy ki viseli a sikertelenség miatt nem támogatott költségeket. Az eredményhez kötött egységköltség mértékegységének kiválasztása során olyan eredményt kell választani, ami ténylegesen eredménye a képzési folyamatnak (a vizsgán való megjelenés például nem eredmény, csak a sikeres vizsga).

⁵ Magyar nyelven elérhető: http://ec.europa.eu/regional_policy/information/legislation/index_hu.cfm
Letöltés ideje: 2014. május 14.

Az egységköltség értéke számos módon meghatározható: az egyes költségelemekből felépítve (kínálati oldali becslés), múltbeli támogatott képzések adatai, vagy piaci árak alapján (keresleti oldali becslés). A kínálati oldali becslés legfőbb nehézsége abból adódik, hogy az egyes képzéstípusok direkt költségei között a képzések eltérő technológia- és anyagigényessége miatt nagy, nehezen beárazható különbségek lehetnek. A keresleti oldali becslés legnagyobb problémája, hogy a múltbeli (vagy a piaci) árak erősen szóródnak. Azt javasoljuk, hogy a kedvezményezett kezdetben a saját múltbeli adatai alapján állapítsa meg a képzések direkt és indirekt költségeit, és ezek alapján határozza meg az egységköltséget minden egyes projektben külön-külön.

Az EMIR adatbázis jelenlegi formájában nem tartalmaz a projektekről elegendő információt ahhoz, hogy az adataiból egységköltséget lehessen számolni. Az EMIR projekt-, illetve számlaszinten tartalmaz költségadatokat, és a költségek programelemenkénti (pl. képzés, tanácsadási szolgáltatás) bontásban nem állnak rendelkezésre. Az egységköltségek kiszámítására a kedvezményezett egyéb módon nyilvántartott saját adatait vagy külső adatforrásokat kell használni.

Az egységköltség-alapú elszámolási rendszer működését és hatását minden évben felül kell vizsgálni, különös tekintettel az alábbiakra:

1. Helyesen volt-e meghatározva az egységköltség értéke az indított projektekben, az egyes elemeit **jól árazták-e be**? Ezt a kérdést a projekt egységköltség-alapú és valós költség-alapú elszámolásának összevetésével lehet megválaszolni. Két célt kell kitűzni:
 - i. a projektek tervezett megvalósítását ne akadályozza az egységköltség;
 - ii. a kedvezményezetténél vagy a rendszer más szereplőinél, a képző céget is beleértve, a valós/tervezett költségekhez képest se hiány, se többlet ne keletkezzen.

2. **Okozott-e** az egységköltség-alapú elszámolásra való áttérés **piaci torzulásokat**?
Ha bizonyos képzésekre a megyei központok kértek, de nem kaptak ajánlatot, akkor az adott képzés direkt költségeinek egységköltsége, azaz a meghirdetett ajánlatkérő ára túl alacsony, és a következő ajánlati körben érdemes megemelni.
3. Kérdés, milyen jelek mutathatják azt, ha egy adott képzés direkt költségeinek egységköltsége (azaz ajánlatkérő ára) túl magas. Erre utalhat, ha az adott képzésre beérkezett ajánlatok száma megugrik az előzőekhez képest.
4. Célszerű vizsgálni, hogy az alkalmazott egységköltség-alapú elszámolás **nem kedvezett-e bizonyos típusú képzőknek** különösen, és nem zárt-e ki más típusú képzőket a piacról. Intő jel, ha néhány képző támogatott képzésekből származó forgalma hirtelen megugrik, vagy egyes szereplők eltűnnek a piacról. Ilyen típusú kutatások vállalati adatbázisokból, nyilvános cégszintű számviteli információkból, és az általunk javasolt képzési adatbázisból bonyolíthatók le.
5. Ellenőrizni kell, hogy az egységköltség-kalkulációkban feltevésekből származó paraméterek (pl. vizsgabizonyítványhoz kötött egységköltség esetén a sikeres vizsgázók aránya) hogyan teljesültek, és **a paramétereket az új információknak megfelelően frissíteni kell**. Például, ha egyes képzéstípusok esetén az előzetes feltevés az volt, hogy a résztvevők 80 százaléka tesz sikeres vizsgát, de a ténylegesen sikeresen vizsgázók aránya átlagosan e fölött vagy alatt alakul, a következő hasonló projektek tervezésekor új, a tényleges arányok irányába módosított arányokat kell használni.
6. Követni kell, hogy **a támogatott képzések árai** (a direkt költségek összehasonlítható mértékegységre hozott értéke) **hogyan viszonyulnak a nem támogatott képzések piaci áraihoz**. A nagy eltérések arra utalhatnak, hogy a képzések direkt költségeinek egységköltségét rosszul határozták meg.
7. Vizsgálni kell, hogy az alkalmazott egységköltség **nem okozott-e lefölözést**, azaz nem maradtak-e ki a leghátrányosabb helyzetű álláskereső a képzésekben való részvételből. Lefölözésre utalhat, ha a képzésben részt vevő álláskereső egyéni jellemzői valamilyen szempontból jobbak, mint azoké, akik nem kerültek képzésbe (pl. magasabb iskolai végzettségűek, az életkoruk nagyobb valószínűséggel van 25-50 között, rövidebb ideje munkanélküliek, nem tartoznak a munkapiac által

negatívan diszkriminált csoportba). Az ismérvek egy része az NMH által egyébként is gyűjtött adatokból vizsgálható. Valószínű azonban, hogy a szelekciót olyan tényezők is vezérlik, amelyek adminisztratív adatokkal nem követhetők (pl. motiváció, kommunikációs készségek, egészségi állapot). Ezeket az információkat célszerű legalább szűrőpróba-szerűen, kismintás kérdőíves lekérdezéssel gyűjteni.

2 BEVEZETÉS

A Tanulmányban a Budapest Intézet a Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztálya megbízásából az álláskeresőknél szülő támogatott képzések egységköltség-számítási módszertanát és egy egységköltség-alapú finanszírozási rendszer alkalmazásának lehetőségeit dolgozza ki. A projekt köztes eredményeit a Budapest Intézet három korábbi dokumentumban közölte.

Az első dokumentumban megállapítottuk, hogy a TÁMOP 1. prioritásba tartozó komplex programokban, amelyek az összes TÁMOP 1-es támogatás 70 százalékát lefedték, a bértámogatás és a foglalkoztatást elősegítő képzési támogatás volt a leggyakoribb támogatási forma: a résztvevők több mint fele részesült képzési támogatásban.⁶ A második dokumentumban, az 1. szakértői jelentésben megmutattuk, hogy nem adható egységköltség-számítási módszertan kialakítására szülő javaslat az EMIR adatbázisok adatai alapján, illetve a nemzetközi gyakorlat alapján összefoglaltuk az egységköltség-számítási módszertan kialakítása során felmerülő veszélyeket és azok lehetséges kezelési módjait.⁷ A 2. szakértői jelentésben az általunk készített interjúk, illetve nyilvánosan elérhető adatbázisok és egyéb információk segítségével adtunk becslést a képzéseket terhelő költségtípusokra (kínálati oldali becslés), és a képzések direkt költségeit piaci árakkal is összevetettük (keresleti oldali becslés).⁸ Két képzés példáján bemutattuk a fajlagos költségek számításának menetét. A két képzést úgy választottuk ki, hogy a képzések technológia- és anyagigényessége szerint, ami a képzések költségei közötti szórás legfontosabb forrása, a skála két végén helyezkedjenek el.

⁶ Bővebben lásd a projektben készült, A TÁMOP 1. leggyakoribb intézkedéstípusainak beazonosítása című összefoglalót.

⁷ Bővebben lásd a projektben készült, Egységköltség számítási módszertani javaslat EMIR adatbázisok alapján című szakértői jelentést.

⁸ Bővebben lásd a projektben készült, Egységköltség becslés külső adatok alapján című szakértői jelentést.

Ebben a Tanulmányban összefoglaljuk a korábbi jelentések megállapításait, és a köztes eredmények alapján javaslatot adunk egy egységköltség-alapú finanszírozási rendszer kialakítására és alkalmazására. A 4. fejezetben részletesen bemutatjuk az egységköltség-alapú elszámolási rendszer alkalmazásának intézményi feltételeit. Az 5. fejezetben a Felnőttképzési Információs Rendszer adatainak segítségével (az adatbázis korlátainak szem előtt tartása mellett) feltérképezzük, hogy az egyes képzéstípusok fajlagos költségei milyen intervallumokban szóródnak, valamint ismertetjük a képzési folyamat költségbecslésének és a fajlagos költségek számításának módszereit. A 6. fejezet az egységköltség-számítás és az egységköltség-alapú elszámolási rendszer kialakításának és működtetésének módját fejti ki.

3 EGYSÉ GKÖLTSÉG-SZÁMÍTÁS AZ EMIR ADATBÁZIS ALAPJÁN

Kézenfekvő lenne, hogy az egységköltség számítás a finanszírozó meglévő adatbázisának adataira épüljön. Az Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztályának (ill. jogelődje, az NFÜ) EMIR⁹ adatbázisa jelenlegi formájában azonban nem tartalmaz a projektekről elegendő információt ahhoz, hogy az adataiból egységköltséget lehessen számolni.

Az EMIR projekt-, illetve számlaszinten tartalmaz költségadatokat, a költségek programelemenkénti (pl. képzés, tanácsadási szolgáltatás) bontásban nem állnak rendelkezésre. Egyes esetekben, például a TÁMOP 1.4-es intézkedésbe tartozó komplex programok esetében a projekt címe utalhat arra, hogy az adott pályázat során milyen programelemek domináltak (pl. „Integrált képzési, foglalkoztatási projekt a Homokháton”), ez alapján azonban nem minden esetben lehet egyértelműen beazonosítani a program jellegét, illetve a programelemek megoszlását a programokon belül. A TÁMOP 1.1-es intézkedésbe tartozó komplex programok esetében azonban, mivel egyetlen országos program került megvalósításra, az EMIR csak egy projektcímet (és kedvezményezettet) tartalmaz, azaz az ily módon való beazonosítás semmiképpen nem megvalósítható.

Az adatbázis számlaszintű adataiban szerepel a szállító TEÁOR-kódja is, vagyis van

⁹ Az Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) az európai uniós támogatások felhasználásának adatait tartalmazza.

információnk arról, hogy az adott számla szállítója milyen iparági besorolással rendelkezik (az oktatást jelző TEÁOR-kód például 85). Azonban a legtöbb esetben a TEÁOR-szám mögött számos tevékenység-típus is állhat, ezért ez alapján sem lehet egyértelműen következtetni arra, hogy az adott számla konkrétan milyen szolgáltatásokra vagy termékekre vonatkozik.

Mivel az adatbázis alapján a programelemeket sem tudjuk teljes biztonsággal beazonosítani, valamint képzés esetén az adott képzés típusát és időtartamát sem ismerjük, ezért az egyes programelemekre, például a képzésre sem lehetséges egységköltséget számolni az adatok alapján. További probléma, hogy az EMIR adatbázis csak az egyes projektek direkt költségeit tartalmazza, az indirekt költségeket nem.

A képzések költségeinek egységköltségesítéséhez, illetve az egységköltségek megfelelő differenciálásához az adatbázisnak háromféle adattípust kellene tartalmaznia:

1. Az előző pontban részletezett költségelem-szintű adatokat (direkt és indirekt költségeket együttesen)
2. A képzéstípus szerinti differenciálás kidolgozásához szükséges képzés- illetve képző-szintű adatokat
3. A támogatott képzéseken résztvevők szerinti differenciáláshoz szükséges résztvevő-szintű adatokat.

A szükséges költségelem-szintű adatok listáját a II. Melléklet táblázatai tartalmazzák. Képzéstípus-szinten az alábbi differenciálásra, ezért az alábbi adatokra lenne szükség:¹⁰

- a képzés típusa (OKJ, akkreditált) és a megcélzott képesítés (OKJ-szám, ill. lajstromszám), a képzőhely azonosítója
- a képzés helye (régió, településtípus)
- elméleti és gyakorlati órák aránya, a konkrét képzés hossza

A képzésben részt vevők szerinti differenciáláshoz az alábbi adatok szükségesek:

- a résztvevők milyen kiegészítő támogatásokat vagy szolgáltatásokat kaptak

¹⁰ A képzéstípus-szintű differenciálás azon ismérveit, amelyek számszerűsítése más adatforrásból is megoldható, itt nem jelezzük (pl. a képzés gyakorlati óráinak eszközigénye (pl. gépek, laboratóriumok); a képzés gyakorlati óráinak anyagigénye (pl. üzemanyag, alapanyag); oktatók iskolai végzettsége, tapasztalata; az oktató szakmájára jellemző átlagbér; van-e a képzésre vonatkozó optimális vagy maximális létszám, amely felett vagy alatt a képzés nem hatékony vagy veszélyes).

(pl. utazási támogatás, étkezési- vagy szállásköltség-támogatás, bérpótló juttatás, mentorálási órák száma)

- lakóhely (település)
- a résztvevők egyéni jellemzői: nem, életkor, legmagasabb iskolai végzettség, esetleges megváltozott munkaképesség (amennyiben megváltozott munkaképességű, egészségi problémája vagy betegsége van-e, van-e érzékszervi problémája), tartós munkanélküli státusz, munkatörténet.
- befejezte-e a képzést, vagy annak vége előtt lemorzsolódott
- a képzés végén sikeres vizsgát tett-e

Egyéb egyéni szintű információk, amelyek a támogatott képzések minőségének fenntartása szempontjából szükségesek:¹¹

- a képzés elkezdése előtt mely egyéb képzések közül választhatott (alternatívák)
- a képzést követően elhelyezkedett-e a nyílt munkaerőpiacon, illetve munkában áll-e a képzés befejezése után fél évvel¹²
- a képzéssel való elégedettség

Azt javasoljuk, hogy a képzések direkt költségeinek meghatározására a kedvezményezett (NMH) az EMIR helyett a munkaügyi központok ajánlattételi felhívására a képzőhelyektől beérkezett ajánlatokban szereplő információt használja. Ezek tartalmazzák az indítani tervezett képzések adatait (képzés típusa, óraszám, oktató végzettsége stb.), emellett a tervezett egy főre, illetve egy gyakorlati és elméleti órára eső költségek 6/1996. (VII.16.) MüM 1. rendelet¹³ 1. sz. melléklete alapján figyelembe vehető kiadások köre szerinti bontását is. A rendelet alapján az ajánlatok a következő költségeket foglalhatják magukban:

1. A képzést lebonyolító oktatók részére fizetett ellenérték és annak járulékai.
2. Külön jogszabályban meghatározott vizsga- és vizsgáztatási díj.

¹¹ Az egységköltség-alapú elszámolási rendszer bevezetéséhez szükséges intézményi feltételekről lásd a 4.2 pontot.

¹² Külső adminisztratív adatforrásból (pl. NAV vagy ONYF).

¹³ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99600006.MUM Letöltés ideje: 2014. április 15.

3. A képzés során felhasznált, a hallgatóknak véglegesen átadott tankönyvek, taneszközök díja.
4. Az elméleti, gyakorlati képzés során felhasznált anyagok (például szakács képzés esetén főzési alapanyag, gáz, víz, stb.) költsége.
5. Amortizáció (használattal arányosan elszámolható) költsége.
6. Munkaruha, védőruha költségei.
7. Tananyagfejlesztés arányos költségei.
8. Egyéb, a képzés megszervezésével, lebonyolításával, értékelésével kapcsolatos költségek (bérleti díjak, rezsi-, posta- és adminisztrációs költségek)¹⁴.
9. Alkalmassági vizsgálat költsége.
10. A gyakorlati képzést bonyolító munkaadónak a gyakorlati képzésben részt vevő személy megváltozott munkaképességéből adódó többletköltségek.

A képzések direkt költségeinek megállapítására a kedvezményezett (NMH) a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) integrált informatikai rendszerét is használhatja, amely az NFSZ bevonásával támogatott képzések adatait részletesen és teljes körűen tartalmazza.

A képzések indirekt költségeinek megállapítására szintén azt javasoljuk, hogy a kedvezményezett (NMH) a saját, megyei és országos szintű számviteli és egyéb adatait használja (mentorálás és költségei, szervezési- adminisztrációs és monitoring költségek, stb.).

4 AZ EGYSÉ GKÖLTSÉG-ALAPÚ ELSZÁMOLÁS KIALAKÍTÁSÁNAK INTÉZMÉNYI FELTÉTELEI

4.1 A támogatott képzési piac és az egységkötség-alapú elszámolási rendszer problémái

Az I. Mellékletben részletesen bemutatjuk az állam által támogatott szolgáltatások

¹⁴ Az általunk felvett szakértői interjúk alapján ezek összege a többi képzési költség körülbelül 20 százalékát teszi ki.

finanszírozásának elméleti kérdéseit és nemzetközi gyakorlatát, illetve az ezekből leszűrhető tanulságokat. A fejezetben használt közgazdaságtani kifejezéseket a Tanulmányhoz csatolt Glosszáriumban magyarázzuk meg. Ebben az alfejezetben csak a támogatott képzések piacának legfontosabb jellemzőit és mechanizmusait emeljük ki.

A támogatott képzési piac úgynevezett kvázi-piac, ahol a vásárló szerepét az állam, a szállító szerepét a privát képző intézmények töltik be. A harmadik szereplő a piacon az állás kereső, aki részt vesz a képzésben. A mechanizmust több aszimmetrikus információs helyzet is terheli, ami az állam és a képző intézmények, az állás kereső és az állam, és az állás kereső és a képző intézmény kapcsolatában egyaránt megjelenik. Ezeket az aszimmetrikus információs helyzeteket a megbízó-ügynök problémaként azonosítható logikai kerettel lehet a leginkább megragadni.¹⁵ Az állam, mint megbízó és a képző intézmény, mint ügynök viszonylatában az állam nehezen tudja megítélni a képzések tényleges minőségét és valós költségeit. Az állás kereső, mint megbízó és az állam, mint ügynök kapcsolatában az állás kereső nem rendelkezik elegendő információval arról, hogy az állam (NMH) által ajánlott képzés elvégzése mennyiben segíti őt az elhelyezkedésben. Az állás kereső és a képző viszonylatában pedig az állás kereső nem tudja megítélni a képzés tényleges minőségét.

Az egységköltség-alapú finanszírozás során ezekhez a problémákhoz adódik, hogy miután az állam a szolgáltatásokért fix díjat fizet, a képző az erőfeszítései minimalizálásában lesz érdekelt, ami rontja a képzések minőségét. A minőség romlását az aszimmetrikus információs helyzet miatt sem az állam, sem pedig az állás kereső nem tudja pontosan megítélni.

A minőség romlását megakadályozhatja, ha a finanszírozás részben vagy egészben eredményességhez (pl. a képzést követő elhelyezkedés) kötött, ez azonban további problémákat vethet fel: a képzők (vagy a munkaügyi hivatal) kiválogathatják a tehetségesebb állás keresőket (ez a lefölözés), a hátrányos helyzetű állás keresők ezért

¹⁵ Az úgynevezett megbízó-ügynök probléma a hasonló tranzakciók és a tranzakciók során felmerülő problémák szemléltetésének és elemzésének modellkerete. Lényege, hogy a megbízó (például az állam) megbízza egy feladat elvégzésével az ügynököt (például egy képző céget), aki végrehajtja a feladatot, de közben a saját érdekeit is figyelembe veszi. Az aszimmetrikus információs helyzet abból fakad, hogy a megbízó nem tudja ellenőrizni, hogy a feladatot az ügynök hogyan hajtotta végre. Bővebben lásd pl.: Varian (2009).

hosszú ideig képzés nélkül maradhatnak (ez pedig az ún. parking).

Az I. Mellékletben az elméleti megfontolások mellett részletesen bemutatjuk a képzések finanszírozásának nemzetközi gyakorlatát is. Kutatásunk tanulságai az egységköltség alapú finanszírozás szempontjából az alábbiakat mutatják:

- Az állami finanszírozás és az álláskereső szabad képzésválasztása csak akkor hatékony, ha a képzések széles választéka elérhető, és a folyamatra jellemző információs aszimmetriát sikerül mérsékelni, azaz az álláskereső valós és releváns információk alapján választhat a képzések közül és központilag biztosított és ellenőrzött a képzések jó minősége. A minőség fenntartásának lehetséges eszközeit a 4.2 pontban fejtjük ki.
- A szolgáltatásokat és a finanszírozást egyaránt érdemes egyénre szabni, aminek az eszköze a munkaügyi gyakorlatban a profilozás¹⁶ (profiling).
- A hatékony pályáztatási rendszer legfőbb kritériuma a hosszú távú eredményességhez kötött finanszírozás vagy kiválasztás. Eredménynek tekinthető, ha a képzett sikeresen elhelyezkedik és bizonyos ideig állásban is marad, illetve ha a képzés révén új készségekre-képességekre tesz szert. Az eredményességet érdemes harmadik féltől származó információk alapján mérni: pl. független vizsgabizottság, adminisztratív (pl. járulékfizetési) adatbázisból származó adat az elhelyezkedésről és állásban maradásról, stb.
- Ha az egységköltség nem követi a képzések valós költség- és jövedelmezőségi viszonyait, az alulbecsült egységköltségű képzések eltűnnek a kínálatból. Ez akkor okoz problémát, ha az adott képzésben részt vettek iránt lenne munkaerő-piaci kereslet. Hasonlóképpen problematikus, ha a különböző típusú képzések átlagos egységköltsége túl alacsony. Ez hosszú távon a minőség romlásához vezet, mert csak az átlagosnál alacsonyabb minőséget kínáló képzők fognak ezekre a képzésekre ajánlatot tenni.

¹⁶ Az álláskereső egyértelmű besorolásának eszköze a profilozás (profiling). A statisztikai profiling egy olyan, több európai és Európán kívül országban is alkalmazott módszer, amely az álláskereső munkaerő-piaci programok közti hatékony allokálását segíti elő. A statisztikai profiling során a munkaügyi kirendeltségnél regisztráló álláskeresőhöz múltbeli adatok alapján ökonometria eszközök segítségével egy valószínűséget rendelünk, amely megmutatja, hogy az ügyfél milyen eséllyel lesz tartós munkanélküli. Ez a becslés valószínűség alkalmas annak megragadására, hogy mennyire könnyű vagy nehéz valakit elhelyezni.

- A kizárólag költség-alapú, fix összegű finanszírozás a minőség romlásához vezethet, ami azzal védhető ki, ha a finanszírozási rendszer a költség-alapú elemek mellett eredmény-alapú elemeket is tartalmaz. A finanszírozás költségeihez és eredményességhez kötött részének aránya képzéstípusonként, célcsoportonként és területileg is eltérhet.¹⁷
- Az eredményességhez kötött finanszírozás a képző intézményeket arra ösztönözheti, hogy szelektáljanak a képzésekre jelentkezők közül, és csak azok jelentkezését fogadják el, akik nagyobb valószínűséggel találhatnak állást a képzést követően (lefölözés). Ez a folyamat nem kívánatos, mert pont azokat az álláskeresőket zárhatja ki a képzésben való részvételből, akiknek a legnagyobb szükségük van rá. A lefölözés megelőzésére érdemes az egyes képzésekkel megcélzott potenciális résztvevői kört nagyon pontosan meghatározni, illetve szabályozni, hogy a képző intézmény lehetőleg ne utasíthasson vissza jelentkezést.¹⁸

4.2 Az egységköltség-alapú elszámolási rendszer alkalmazásának intézményi feltételei

Az előző pontban részletezett problémák és tanulságok alapján megfelelő intézményi ösztönzők megvalósítását javasoljuk az egységköltség-alapú elszámolásra való áttérés előtt. A képzések minőségének fenntartására számos eszköz létezik, mi ezek közül három területen javasolunk beavatkozásokat:¹⁹

1. Az **első terület** annak biztosítása, hogy az **álláskeresők ne csak képzések, hanem képzők között is választhassanak, és döntéshez szükséges minden információ a rendelkezésükre álljon**. Ennek eszközei a következők:

¹⁷ Az eredményesség területi szintű bontásának eszköze az ún. klaszterezés (clustering), ami lehetővé teszi, hogy az eredményességi kritériumokat a helyi munkapiacok sajátosságai alapján lehessen meghatározni. Ilyen lehet például, hogy a képzést követő elvárt elhelyezkedési arány Budapesten magasabb, mint Borsodban (Simon - Varga, 2012).

¹⁸ A lefölözés megakadályozására alkalmazható eszközöket a 4.2, a lefölözés tetten érésének módszereit a 6.5 pontban tárgyaljuk.

¹⁹ Az általunk javasolt intézményi feltételek megvalósításának és működtetésének hozzávetőleges költségeit és hozamait az VI. Melléklet 16. táblázatában becsüljük meg.

- Minden elérhető képzést és a támogatott képzésekkel kapcsolatos információkat, eredménymutatókat egy országos adatbázisban nyilvánosságra kell hozni (erre az adatbázisra a továbbiakban **képzési adatbázis** néven hivatkozunk). A kedvezményezett (NMH) támogatásának egy részét érdemes az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítéséhez kötni.
- A képzési adatbázis képzőnként tartalmazza, hogy az **adott képző adott képzésén részt vettek mekkora hányada vizsgázott le** sikeresen, illetve **helyezkedett el** 6 hónapon belül a képzés elvégzése után. A képzők finanszírozásának folyósítását az adatszolgáltatás tényéhez és minőségéhez kell kötni, és a szolgáltatott adatok valódiságát is monitorozni kell.
- Az **elhelyezkedést adminisztratív adatbázisból kell mérni** (NMH adatbázis egyéni szinten összekötve a NAV adatbázisával), nem bevallás alapján. Az elhelyezkedési mutatókat az összehasonlíthatóság érdekében a képzés helyének munkaerő-piaci sajátosságai alapján korrigálni kell. A korrekció alapja a klaszterezés és a profiling lehet.
- Biztosítani kell, hogy a **vizsgára kirendelt vizsgabizottsági elnök személye ténylegesen központilag kinevezett legyen**. Jelenleg a jogszabályi előírás szerint a vizsgabizottságok elnökeit a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter (NGM) rendeli ki az állami szakképzési és felnőttképzési szerv (NMH) útján, az interjúk alapján viszont úgy tudjuk, hogy a gyakorlatban az elnök személyét a képző kérheti. Azt is javasoljuk, hogy a vizsgabizonyítványba olvashatóan is kerüljön be a vizsgabizottság tagjainak neve. Ez különösen akkor fontos, ha a kedvezményezett (NMH) a sikeres vizsgához, mint eredményhez szeretné kötni az egységköltséget.
- A **képzésen részt vevők** képzéssel kapcsolatos **visszajelzéseinek** (anonim elégedettségi kérdőívek) **eredményét a képzési adatbázisban nyilvánosságra kell hozni**. A kérdőíveket a vizsgán kell kitölteni, és azokat a vizsgabizottság elnökének kell összegyűjteni.

- Biztosítani kell, hogy **az álláskeresők ne csak képzések, hanem képzők között is választhassanak**, és tudomásukra kell hozni, hogy **más** (pl. szomszéd) **megye képzését is elfogadtathatják** azzal a kirendeltséggel, ahol regisztráltak.²⁰
- A meghirdetett ajánlattételi felhívásokra beérkezett ajánlatok közül **minden megyében egységes, objektív, átlátható és nyilvánosságra hozott módon kell azokat a képzőket kiválasztani, akik a képzők listájára felkerülnek**. Ez annál inkább is fontos, mert az egységköltség-alapú elszámolási rendszerben a képzők ajánlatai között árban nem lesz különbség, különbséget kizárólag minőség-alapon lehet tenni.
- Az álláskeresők döntési szabadságát, ezáltal a képzések minőségének szinten tartását segítheti az úgynevezett **vócser vagy utalvány-alapú elszámolás**. Az utalvány alapú finanszírozás az egyik legelterjedtebb keresleti oldali támogatási rendszer – esetében az állam közvetetten támogatja a képzési programot a keresleten keresztül. Az álláskereső egy utalványt kap, majd maga (esetleg a munkaügyi kirendeltség segítségével) választja ki a számára előnyös feltételeket nyújtó képzőintézményt. A képző intézmény a szerződésben megszabott feltételek mellett veheti fel a támogatást. Érdemes meggondolni egy úgynevezett **exit opció** létrehozását. Az exit opció lényege, hogy ha az álláskereső egyik számára felajánlott képzésen való részvételt sem akarja elfogadni, választhasson helyette egy szimbolikus értékű, néhány ezer Forintnál nem többet érő opciót, ami nem tartalmaz képzést. Az exit opció választása arra mutat rá, ha egy megyében az álláskereső a képzéseken való részvételt olyan kis értékűnek ítélik, aminél még a szimbolikus értékű exit opció is kedvezőbb számukra. Mivel a gyakorlatban a képzéseken való részvétel az esetek többségében azt jelenti, hogy a résztvevő keresetpótló támogatást is kap, nehéz megfelelő exit opciót találni. Az exit opcióról lásd például Bruttel (2005).

2. A **második terület a monitoring**. Jelenleg a képzésekkel kapcsolatos monitoring

²⁰ A jelenlegi gyakorlatban csak Budapesten vesznek fel azonos képzéstípusból több képzőt a képzők listájára, Budapesten kívül nem. Az interjúkból úgy tudjuk, hogy a gyakorlatban ritkán fordul elő olyan eset, amikor egy álláskereső más megye képzését veszi igénybe.

feladatokat a kedvezményezett (NMH) végzi, szakmai monitoring pedig, ami azt is vizsgálná, hogy a képző által tanított tartalom és az alkalmazott pedagógiai módszerek szakmailag helyesek-e, nem létezik. Finn (2012) rámutat, hogy a **független és önálló monitoring szervezetek** működése kiemelten fontos a munkanélküliek a munkaerő piacra való hatékony visszaintegrálása szempontjából. A független monitoring feladatát elláthatja a valamely állami szerv (EMMI, ÁSZ, stb.) vagy elláthatják érdekvédelmi szervezetek, akik a képzési színvonal fenntartásában érdekeltek; esetleg az álláskereső megfelelő érdekvédelmi szervezetei. A szakmai monitoring rendszerének kidolgozásával a szakképzés elismert és független szakértőit és nemzetközi szakmai szervezetek (pl. [Center for International Education Benchmarking](#)) tapasztalt szakértőit is tartalmazó munkacsoportot kell megbízni.

3. Harmadszor, **intézményi elemek** is használhatók a minőség biztosítására. Érdemes a projekt-előrehaladási jelentések (PEJ) indikátorainak körét bővíteni annak érdekében, hogy a munkaerő-piaci beavatkozások monitoringja számára jobb minőségű információ álljon rendelkezésre. A PEJ javasolt bővítésének elemeiről lásd a Budapest Intézet tanulmányát öt TÁMOP I-es, foglalkoztathatóságot javító beavatkozás célcsoport- és hatásvizsgálatáról (Adamecz et al., 2013B). A megyei munkaügyi központok klaszterezéssel és profilozással finomított egymás közötti versenye is ösztönözhet a teljesítmény javítására (pl. a szükséges képzések pontosabb meghatározása), illetve lehetőséget ad arra, hogy a kevésbé jól teljesítő megyék a jól teljesítő megyéktől tanuljanak. Ugyanilyen belső versenyeztetés képzők között is elképzelhető.

Az egyes projektekben definiált egységköltségtől függ, hogy szükség lehet-e további intézményi feltételek megteremtésére. Ha az egységköltséget eredmény szemléletben, a sikeres vizsgát letett résztvevők számára vagy más eredménymutatóra vetítve határozza meg a kedvezményezett (NMH), különösen ügyelni kell a lefölözés elkerülésére. Eredmény szemléletű egységköltség esetén a kedvezményezett és a képző egyaránt abban érdekelt, hogy a képzésbe olyan álláskereső kerüljenek, akik az adott eredménymutatót nagyobb valószínűséggel képesek teljesíteni. Ez ahhoz vezethet, hogy pont a legrosszabb helyzetben lévő álláskereső maradnak ki a képzésben való részvételből. A lefölözés

kockázatát csökkentheti, ha a képzőnek nincs joga az álláskeresőket jelentkezését visszautasítani, de ez több okból sem látszik megvalósíthatónak. Egyrészt a képzések egy részére többszörös túljelentkezés van, illetve a részvétel a képző által lebonyolított szakmai alkalmassági vizsgálathoz kötött. Megoldást jelenthet, **ha a szakmai** alkalmassági vizsgálat elvégzését más szereplőhöz delegálja a kedvezményezett (NMH), vagy a szakmai alkalmasság elbírálását általános pályaalkalmassági vizsgálattal és tanácsadással köti össze.

A lefölözés előfordulását az egységköltség-alapú elszámolási rendszer éves felülvizsgálatai során is vizsgálni kell; érdemes lehet átgondolni, hogy az erősen szelektáló képzőket a kedvezményezett (NMH) (vagy a támogató) valamilyen formában ellenősztönözze.

Túlmutat az egységköltség bevezetésén, de segítené annak hatékony működését, ha a képzések finanszírozását működtető Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szakmai, munkáltatói és közigazgatási jogköre, finanszírozása és feladatai tekintetében is egyetlen szaktárca és az annak alárendelt egyetlen országos szakhatóság alá tartozna. Ez elősegítené, hogy a rendszer működésében világosak legyenek a célok, számon kérhető legyen a célok elérése és következménye legyen az alulteljesítésnek.

4.3 Az intézményi feltételek különbségeinek hatása a képzések eredményességére

A foglalkoztatáspolitikai programok intézményi háttere (pl. a programba épített ösztönzők, a megvalósítás minősége, a működés hatékonysága) jelentősen befolyásolhatja az adott beavatkozás eredményességét. Az előző pontban bemutatott eszközök hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a munkapiaci beavatkozások sikeresebbek legyenek, és a kirendeltségek az álláskeresők nagyobb arányát tudják álláshoz segíteni.

Számos kutatás igazolja, hogy az intézményi feltételek befolyásolják a programok hatásosságát. Hudomiet - Kézdi (2008) a nemzetközi munkaerő-piaci programok hatásvizsgálatainak áttekintése során többek között arra az eredményre jut, hogy a programok hatásosságát kevésbé a programok típusa, mint inkább szabályozási és szervezési kérdések befolyásolják. További példa az intézményi háttér jelentőségére a HEFOP 1.2-es intézkedés, melynek célja az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (ÁFSZ) modernizációja volt. A modernizáció többek között az álláskeresők adatait kezelő integrált számítástechnikai rendszer, az aktív munkaerő-piaci eszközök monitoringja, az új szolgáltatási modell, a minőségbiztosítási rendszer, az előbbiekhöz kapcsolódó képzések, valamint a kirendeltségek infrastrukturális fejlesztését foglalta magában. Az ÁFSZ infrastruktúrájának javítása és a hatékonyabb működés együttesen azt eredményezte, hogy számottevően nőtt a regisztrált munkanélküliek elhelyezkedésének esélye. Cseres-Gergely - Scharle (2010) becslései alapján ez a 2008-as, 440 ezres átlagos regisztrált létszámhoz viszonyítva azt jelenti, hogy az egy hónapban átlagosan elhelyezkedő 19 ezer regisztrált munkanélküliből 1 440 fő csak azért tudott elhelyezkedni, mert a program intézkedései életbe léptek.

A Budapest Intézet (Adamecz et al., 2013) kontrollcsoportos vizsgálattal értékelte a TÁMOP 1.1.2 program hatását a legfeljebb általános iskolai végzettségű programrésztevők foglalkoztatási esélyeire. A programban személyre szabott eszközökben (képzés, bér- és bérköltség-támogatás, mentorálás, tanácsadás) részesülhettek a hátrányos helyzetű álláskeresők. A program azon résztvevői, akik képzési támogatást kaptak, az ország minden

részen nagyobb valószínűséggel tudtak elhelyezkedni, mint a kontrollcsoport tagjai.²¹ Ha azonban a programhatást megyénként megbontjuk, és kontrollálunk a résztvevők egyéni jellemzőire (életkor, iskolai végzettség, munkanélküli időszak, illetve utolsó munkaviszony hossza, programrésztétel időpontja), valamint a lakóhelyük területi jellemzőire (megye, kistérségi munkanélküliségi ráta, településtípus), kiderül, hogy egyes megyékben nagyobb volt a program hatása, mint máshol. Miután a helyi munkapiaci jellemzőkre kontrolláltunk, a megyénként eltérő programhatás nem származhat abból, hogy a megyében program nélkül mennyire könnyű vagy nehéz az iskolázatlan álláskeresőknél elhelyezkedni. A vizsgálat eredményeit az 1. táblázatban közöljük. Két modellt becsültünk, az elsőben minden elhelyezkedést figyelembe vettünk, a másodikban csak azokat, amelyekhez bértámogatást nem vettek igénybe. A modellek függő változója egy olyan kétértékű változó, amelynek értéke 1, ha a megfigyelt személy elhelyezkedett, és 0, ha nem. A modellek jobb oldalán szerepel, hogy részt vettek-e a TÁMOP 1.1.2 programban, hogy melyik megyében élnek, minden megyének a programrésztétellel vett interakciója, illetve további kontrollváltozók. A két modell becslési eredményeit úgy mutatjuk be, hogy az első oszlopokban szerepel a programrésztétel és az egyes megyék hatása, a második oszlopokban pedig a megyék és a programrésztétel interakcióinak becsült paraméterei vannak. Ezek a paraméterek mutatják meg, hogy az adott megyében az átlagos programhatáshoz képest sikeresebb vagy kevésbé sikeres volt-e a program. Az első modellmásodik oszlopában például azt látjuk, hogy Komárom-Esztergom megyében a képzési támogatásban részesülő, maximum 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező férfi programrésztvevők átlagosan kb. 7,1 százalékponttal nagyobb valószínűséggel helyezkedtek el a program végét követő fél éven belül, mint a viszonyítási alapként szolgáló Fejér megyei programrésztvevők, akik elhelyezkedési esélyeit a program 35,5%-kal növelte. Amely megyében tehát az interakciós együttható szignifikánsan pozitív (amit csillagokkal jelöltünk), a program az átlagosnál sikeresebb volt, ahol szignifikánsan negatív, ott az átlagosnál kevésbé volt sikeres. A megyék sikeressége közötti különbségek akkor is fennmaradnak, ha a résztvevők közül kiszűrjük a bér- vagy bérköltség-támogatásban részesülőket, és csak azokat vizsgáljuk, akik csak képzési támogatást (mellette esetleg mentorálást vagy tanácsadást) kaptak (1. táblázat, harmadik-negyedik oszlop).

²¹ A program leírását és a hatásvizsgálat menetét részletesebben lásd Adamecz et al (2013).

A program megyénként eltérő hatásának számos oka lehet, amelyek egyike, hogy egyes megyék hatékonyabban szervezhetők és bonyolíthatók le a képzési folyamatot. Elképzelhető, hogy az álláskereső elhelyezésében sikeresebb megyei munkaügyi központok eredményesebben tudták a rendelkezésükre álló keretet felhasználni, mint mások, például a regionális munkaerő-kereslethez jobban illeszkedő képzéseket szerveztek, vagy hatékonyabban választották ki, hogy az ajánlattevő képzők közül melyek kerüljenek fel a képzők listájára.²² Az egységköltség bevezetésének egyik lehetősége éppen az, hogy az alulteljesítő megyék ösztönzésével az egész rendszer hatékonyságát megnövelje.

1. táblázat: A TÁMOP 1.1.2 hatása a program képzési támogatásban részesülő résztvevőinek foglalkoztatottsági esélyeire

	Elhelyezkedett a program alatt vagy utána 6 hónapon belül		Elhelyezkedett a program alatt vagy utána 6 hónapon belül – bértámogatás nélkül	
A program átlagos hatása	0.355*** (0.00332)		0.356*** (0.00390)	
	<i>A megye hatása az elhelyezkedésre</i>	<i>A program hatása a megyében az átlag felett/alatt</i>	<i>A megye hatása az elhelyezkedésre</i>	<i>A program hatása a megyében az átlag felett/alatt</i>
Borsod-Abaúj- Zemplén	0.0548* (0.0259)	0.155*** (0.00303)	0.0531 (0.0306)	0.0848*** (0.00306)
Bács-Kiskun	0.0631*** (0.00668)	0.0709*** (0.00277)	0.0356*** (0.00721)	0.0326*** (0.00452)
Békés	0.0470*** (0.0155)	0.0874*** (0.00337)	-0.00114 (0.0182)	0.0885*** (0.00407)
Csongrád	0.0946*** (0.00737)	0.0118** (0.00469)	0.0756*** (0.00531)	-0.00694 (0.00451)
Fejér				
		(viszonyítási alap)		
Győr-Moson-Sopron	-0.0396*** (0.00820)	0.117*** (0.00311)	-0.0396*** (0.00820)	0.0949*** (0.00362)
Hajdú-Bihar	-0.0194 (0.0157)	0.0486*** (0.00180)	-0.0194 (0.0157)	0.0209*** (0.00191)
Heves	-0.00150 (0.0119)	0.0900*** (0.00327)	-0.00150 (0.0119)	0.00361 (0.00553)
Jász-Nagykun- Szolnok	0.0411*** (0.0113)	0.103*** (0.00462)	0.0411*** (0.0113)	0.0785*** (0.00549)

²² Egyéb lehetséges okok a megyénként eltérő mértékű lefelőzés vagy önszelekció, esetleg az elhelyezkedést jelző adatok tartalmának különbözősége az egyes megyékben. Az általunk használt eredményváltózo ugyanis egy olyan bináris változó, amelynek értéke 1, ha az adott egyén a programból való kilépést követő 6 hónapon belül elhelyezkedett az Egységes Magyar Munkaügyi Adatbázis (EMMA) adatai szerint, vagy kilépett a munkanélküli nyilvántartásból és a kilépés oka a foglalkoztatottságba lépés volt. Az adatok pontossága azonban megyénként eltérhet, mivel a munkanélküli nyilvántartás adatait az egyes kirendeltségek vezetik.

Komárom-Esztergom	0.00895 (0.00769)	0.0706*** (0.00517)	0.00895 (0.00769)	0.0578*** (0.00529)
Nógrád	0.0338 (0.0221)	0.0464*** (0.00404)	0.0338 (0.0221)	0.0233*** (0.00447)
Pest	0.00417 (0.00811)	-0.0241*** (0.00317)	0.00417 (0.00811)	-0.0354*** (0.00364)
Szabolcs-Szatmár-Bereg	-0.00189 (0.0259)	0.00536 (0.00411)	0.00527 (0.0312)	-0.0490*** (0.00429)
Vas	0.0509*** (0.00478)	-0.00692** (0.00309)	0.0466*** (0.00582)	-0.0228*** (0.00339)
Veszprém	0.0982*** (0.00538)	-0.157*** (0.00534)	0.0979*** (0.00657)	-0.158*** (0.00562)
Zala	-0.0137 (0.00838)	-0.0956*** (0.00523)	-0.0119 (0.00937)	-0.108*** (0.00621)
Budapest	-0.0795*** (0.0132)	0.00698 (0.00414)	-0.0765*** (0.0146)	0.00186 (0.00432)
Kontrollváltozók				
Befejezte-e az általános iskolát?		✓		✓
Település típus		✓		✓
Kistérségi munkanélküliségi ráta		✓		✓
Program kezdete		✓		✓
Életkor		✓		✓
Az életkor négyzete		✓		✓
Munkanélküliségi viszony hossza		✓		✓
Utolsó munkaviszony hossza		✓		✓
Konstans	-0.219 (0.517)		-0.650 (0.514)	
Megfigyelések száma		7,674		6,500

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Forrás: NMH adminisztratív adatok alapján saját becslések.

Megjegyzések: Max. 8 általános végzettséggel rendelkező férfiak. Referencia-kategória: Fejér megye. Zárójelben a megye szerint klaszterezett standard hibák.

A három dél-dunántúli megye (Somogy, Tolna, Baranya) nem szerepel a mintában a képzési támogatásban részesülők alacsony száma miatt.

5 A KÉPZÉSI FOLYAMAT FAJLAGOS KÖLTSÉGEINEK MEGHATÁROZÁSA

A szükséges intézményi feltételek megteremtését követően az egységköltség-alapú elszámolási rendszer kialakításának második lépése a képzések direkt és indirekt fajlagos költségeinek megbecslése, amelyből az adott projektnek megfelelően definiált egységköltség meghatározható. A fajlagos költségeken alapuló egységköltség-

meghatározási módokat az 6. fejezetben mutatjuk be. Ebben a fejezetben a fajlagos költségek megállapításának módszereit és az egyes költségelemek egységköltségesíthetőségét vizsgáljuk.

A képzések költségstruktúráját öt általunk készített interjúból származó információk, az [OSAP 1665 Felnőttképzési statisztikai adatgyűjtés \(Felnőttképzési Információs Rendszer\) adatai](#), és a saját adatgyűjtésünk segítségével térképeztük fel. Az interjúalanyok listájának a Miniszterelnökség Monitoring és Értékelési Főosztályával történő egyeztetését követően az alábbi szakértőkkel készítettünk interjút. A munkaügyi intézményrendszerben dolgozó szakértők közül a legfelső irányítási szintről a [Nemzeti Munkaügyi Hivatal](#) Projektvégrehajtási Főosztályának vezetőjével, Dósa Gáborral, illetve megyei irányítási szintről a Heves Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának igazgatójával, Fenyves Péterrel beszélgettünk. Dósa Gábor elmondta, hogyan működik az álláskeresők számára elérhető támogatott képzések támogatási, finanszírozási és monitoring rendszere.²³ Arról is tájékoztatást kaptunk, hogy a támogatott képzések szervezését és lebonyolítását a munkaügyi intézményrendszer részéről milyen költségelemek terhelik.²⁴ Fenyves Pétertől arról kaptunk felvilágosítást, hogy Heves megye gyakorlatában hogyan valósul meg a képzési szakirányok kiválasztása, a képzők listájának kialakítása, és jellemzően milyen támogatásokat kapnak a képzéseken részt vevő álláskeresők a képzési támogatás mellé. Fenyves Péter a képzések megyei szintű szervezésének munkaerőigényére, illetve a képzéseket kísérő mentorálás átlagos költségeire vonatkozóan is becslést adott. A képzési piaci képzői oldaláról a [SZÁMALK-Szalézi Szakközépiskola](#) igazgatónőjével, dr. Sediviné Balogh Ildikóval, és a [SZTÁV Zrt.](#) igazgatójával, egyben a [Felnőttképzők Országos Szövetségének](#) vezetőségi tagjával, Sum Istvánnal beszélgettünk. A Számalk-Szalézi Szakközépiskola az iskolarendszerű képzés mellett főként informatikai és művészeti tárgyú, OKJ-rendszerű és akkreditált felnőttképzéseket nyújt, álláskeresők számára elérhető támogatott képzések tartására nem pályáznak. Dr. Sediviné Balogh Ildikóval egyeztettük a képzések direkt költségelemeinek listáját, és ezeken belül az egyes költségelemek arányát és képzéstípusok közötti és egyéb ismérvek szerinti szórását. Az igazgatónő becslést adott

²³ Ezekre az információkra jelen Tanulmányban nem térünk ki, ezeket az Egységköltség számítási módszertani javaslat EMIR adatbázisok alapján című szakértői jelentés 1. fejezetében közöltük.

²⁴ A költségelemek listáját lásd az Egységköltség számítási módszertani javaslat EMIR adatbázisok alapján című szakértői jelentés I. Mellékletében.

az átlagos oktatói óradíjakra, a szervezési-adminisztrációs és egyéb költségek arányára, az átlagos hosszú távú profitrátára, a tanulásmenedzsment oktatói költségeire, illetve a budapesti és vidéki képzések költségszintjének átlagos különbségére. Arra is kaptunk becslést, hogy az egyes képzések árában az eltérő technológia- és anyagszükséglet körülbelül mekkora szórást generálhat. Sum István is adott becslést az egyes képzéstípusok technológia- és anyagigényességének diverzitásából fakadó költségkülönbségekre. Az oktatói óradíjak kapcsán felhívta a figyelmet az elméleti (azaz jellemzően felsőfokú végzettségű) és gyakorlati (jellemzően nem felsőfokú végzettségű) órákat tartó oktatók óradíjainak eltérésére. A budapesti és vidéki képzési költségek viszonyáról is megkérdeztük. Ötödik interjúalanyunk dr. Soós Adrianna, aki jelenleg a Munkástanácsok Országos Szövetségének foglalkoztatáspolitikai tanácsadója, a jokepzes.hu képzésmínőségbiztosítási és érdekvédelmi fórum szakértője, korábban a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal főigazgató-helyettese és a felnőttképzésért felelős vezetője volt. Karrierje során a munkaügyi intézményrendszer számos pontján dolgozott, az uniós pályázati rendszert a pályáztató és a pályázók oldaláról egyaránt átlátja. A képzési piac, a minőségbiztosítás és a képzési költségelemek szórásáról, valamint a támogatási rendszer működéséről kaptunk tőle részletes információkat.

5.1 A képzések költségelemeinek szórása és egységköltségesíthetősége

A képzések egyes költségeleit a következő struktúrába rendezzük:

- beruházások: egy évnél hosszabb ideig használt tárgyi eszközök vagy immateriális javak;
- fix folyó költségek: egy évnél rövidebb ideig használt javak költségei, amelyek mennyisége a kibocsátás volumenétől független;
- változó folyó költségek: egy évnél rövidebb idő alatt felhasznált javak költségei, amelyek mennyisége függ a kibocsátás volumenétől.

Az egyes költségtípus-kategóriákon belül azt vizsgáljuk, hogy a költségelemek nagyságrendje milyen tényezők mentén szóródik. A költségelemek egységköltségesíthetősége attól függ, hogy az egyes ismérvek mentén vett szóródás

számszerűsíthető-e, és ha igen, akkor ez mennyire könnyen vagy nehezen kivitelezhető, illetve milyen információkat igényel.

A költségelemek vizsgálatát az II. Melléklet két táblázatában minden egyes költségelem esetén elvégezzük. Az alábbiakban néhány kiemelt példán mutatjuk be a vizsgálat menetét és eredményeit.

5.1.1 A képzések közvetlen költségei

A képzések direkt költségeinek két legnagyobb eleme az oktató bére és járulékai, illetve technológia- és/vagy anyagigényes képzés esetén az eszközök és anyagok költsége.

5.1.1.1 Oktatói bérek

Ahogy a II. Melléklet 9. táblázatának első sora mutatja, az oktató óradíja közvetlen, változó folyó költség. Az alábbi tényezők mentén változik, illetve szóródhat:

- a képzett csoportok száma szerint: egy oktató egy csoportot tud képezni, újabb csoport képzése újabb oktatót/oktatói időszávot igényel;
- a képzés hossza szerint: az oktató bére óradíjként értelmezendő, azaz hosszabb képzés oktatói költsége nagyobb;
- a képzés típusa szerint: az egyes képzések (és az egy képzésen belüli modulok) oktatóinak óradíjai között két-háromszoros különbségek is lehetnek. Az óradíjak eltérnek
 - szakmák szerint: kurrens szakmákban (pl. Android programozó), illetve egyes szakipari szakmákban, ahol nehéz oktatót találni, magasabbak az óradíjak;
 - elméleti vs. gyakorlati órák szerint, azaz lényegében iskolai végzettség szerint: az elméleti órákat általában (ill. OKJ-s képzéseknél jogszabály által meghatározott módon) felsőfokú végzettségű tanárok/oktatók, míg a gyakorlati órákat általában felsőfokú végzettség nélküli szakoktatók, akár szakmunkás végzettségű mesteremberek tartják – a két csoport óradíja között többszörös különbség is lehet.

- a célcsoport tagjai szerint: hátrányos helyzetű, illetve megváltozott munkaképességű képzettek esetén az oktatónak speciális készségekre lehet szüksége, ami az átlagosnál magasabb óradíjat eredményezhet.
- optimális vagy maximális csoportlétszám alapján: az egyes képzéstípusok eltérhetnek abban, hogy hány fő képezhető egyszerre egy csoportban.
- területileg: az oktatói óradíjak az ország területén belül is eltérhetnek (Budapest vs. vidék). Az eltérés mértékét az interjúk alapján szakmától függően 0-20% közé tesszük. Az oktatói bérek területi szórását a Bértarifa adatbázis segítségével is vizsgáltuk.

A 2. táblázat a szakmai középfokú oktatásban és az egyéb oktatásban tevékenykedő cégeknél dolgozó középfokú és felsőfokú végzettségű dolgozók átlagos bruttó órabéreit veti össze a budapesti és nem budapesti cégek között.²⁵ Az adott kategóriákban tevékenykedő cégeket a szerint is megkülönböztettük, hogy magánszektorbeli vállalatról, vagy állami intézményről van-e szó. Látható, hogy míg az állami intézmények (iskolák) átlagos órabérei között nincsenek területi különbségek (ezt a közalkalmazotti bértábla nem is engedi), a magánszektorbeli vállalatok között, különösen a felsőfokú végzettségű munkavállalók vonatkozásában akár kétszeres is lehet a különbség. Fontos megjegyezni, hogy akiknek a béreit itt összevetjük, nem feltétlenül oktatók; csak annyit tudunk róluk, hogy oktatással foglalkozó cégeknél vagy intézményeknél dolgoznak.²⁶ Ugyanakkor, amint az interjúkból kiderült, a cégek többsége nem állandó munkavállalóként, hanem vállalkozóként foglalkoztatja az oktatókat, vagy egy-egy tanfolyamra szóló megbízási szerződést kötnek, ezért a képzőknél dolgozó oktatók nagy része a Bértarifa adatbázisban nincs benne, vagy az alatt a cég alatt szerepel, ahol a szakmájában (vagy állami intézményben) teljes állásban dolgozik.²⁷ Mégis, az oktatói szektorban érzékelhető átlagos

²⁵ TEÁOR 85.32: Szakmai középfokú oktatás (pl. SZÁMALK); TEÁOR 85.59: M.n.s. Egyéb oktatás (pl. SZTÁV).

²⁶ Bár a Bértarifa adatbázis tartalmazza a megfigyelt személyek FEOR (foglalkozás) kódjait, a leválogatott cégek adataiból úgy tűnik, hogy a gyakorlati oktatók a szakmájuknak megfelelő FEOR kód alatt szerepelnek és nem oktatási tevékenységre utaló kód alatt. Csak iskolák esetén találtunk oktatási tevékenységre utaló kód szerinti alkalmazottat.

²⁷ Ezt a hipotézist nem tudtuk ellenőrizni, de könnyen megtehető. Ha ez igaz, a képző cégek kis dolgozói létszámmal működnek, ami vállalati adatbázisok alapján ellenőrizhető.

bérkülönbségek azt sugallják, hogy a budapesti oktatói óradíjak a gyakorlatban magasabbak lehetnek.

2. táblázat: Az oktatással foglalkozó cégek átlagos bruttó órábéreinek területi különbségei (Ft/óra)

		Középfokú oktatást nyújtó intézmény*		Egyéb oktatást nyújtó intézmény*	
		Átlagos vidéki órabér	Átlagos budapesti órabér	Átlagos vidéki órabér	Átlagos budapesti órabér
Középfokú iskolai végzettségű alkalmazottak	Intézmények**	739	859	950	1047
	Vállalatok**	1026	1008	980	1118
Felsőfokú iskolai végzettségű alkalmazottak	Intézmények**	1311	1455	1542	1858
	Vállalatok**	1382	1311	1103	2470

Forrás: A táblázatban a 2011-es Bértarifa²⁸ felvétel alapján hasonlítjuk össze a fenti intézmények adott iskolai végzettségű foglalkoztatottjainak átlagbérét. *A Középfokú oktatást nyújtó intézmény a 8532 TEÁOR-kódot, az Egyéb oktatást nyújtó intézmény a 8559 TEÁOR-kódot takarja.²⁹ **Vállalatnak tekintjük a Bt, Kft, Rt, vagy egyéb máshova nem sorolt jogi személyiségű vállalatot, míg intézmény minden, ami nem minősül vállalatnak, pl. állami iskola.

Az interjúk alapján az átlagos oktatói óradíjak bruttó 2500-5000 Ft közé esnek, a fenti ismérvektől, illetve attól függően, hogy bérként vagy szolgáltatásvásárlásként számolják-e el. Az oktatói óradíj számos tényező mentén szóródik, és ezek egy része, legfőképpen a szakmánkénti szórás viszonylag nehezen becsülhető tétel. A becsléshez valamennyi képzéstípus oktatói specifikumait ismerni kell.

5.1.1.2 Eszközök

Az interjúk alapján a gyakorlati képzés során felhasznált technológiai eszközök és anyagok költsége a képzéstípus függvényében az oktatói költségek 25-100 százaléka közé esik (az oktatói béreken felül). A vizsgálat során megkülönböztettük azokat az **eszközöket**, amelyekre képzési csoportonként, és azokat, amelyekre képzettenként van szükség. Az egyénileg használt eszközök amortizációja az anyagköltséghez hasonlóan változó folyó költség, amely

²⁸ Az NMH Bértarifa egy olyan adatbázis, amely lehetőséget biztosít a bérek keresztszeti elemzésére. A mintavétel során a vállalatokat megkérdezve gyűjtenek egyéni szintű adatokat a dolgozókról. Az állomány tartalmaz információkat az egyéni demográfiai jellemzőkről, bérrel, képzettségről, valamint a telephely ágazatáról és földrajzi környezetéről is.

²⁹ A TEÁOR besorolásról bővebben lásd

<http://www.teaorszamok.hu/8559/Mns%20egy%C3%A9b%20oktat%C3%A1s/>.

- résztvevőnként és
- tanóránként

változik. Az eszközök és anyagok költsége különbözik képzéstípusonként, és különbözhet célcsoportonként is, amennyiben bizonyos célcsoportoknak (pl. megváltozott munkaképességű képzettek) speciális eszközökre van szükségük. A gyakorlatigényes képzések technológia- és anyagköltségeinek beárazása a legnehezebb feladat az egységköltség-számítási módszertan kialakítása során, mert minden egyes képzéstípus technológia- és anyagigényét ismerni kell hozzá.

A képzések közvetlen költségei között a tananyagfejlesztés költsége különleges lehet abban az esetben, ha a képzőnek az adott képzés megtartásához előzmények nélkül kell új tananyagot fejlesztenie. Ekkor a tananyagfejlesztés költségét nem tudjuk egységköltségesíteni, azt tételesen kell elszámolni. Az a tananyagfejlesztés azonban, ami a meglévő tananyagok folyamatos javítását, korrekcióját jelenti, egységköltségesíthető, és a szokásos üzletmenet egyéb járulékos költségei között számolható el.

5.1.1.3 A képzések direkt költségeinek szórása

A Felnőttképzési Információs Rendszer adatai alapján megvizsgáltuk, hogy a képzések összköltségei (azaz lényegében piaci vagy támogatott árai) az egyes képzéstípusokon belül hogyan szóródnak. Azt találtuk, hogy azonos képzéstípuson belül az egy főre és egy órára vetített költségek között rendkívül nagy a szórás. A támogatott, illetve nem támogatott képzések fajlagos (Ft/fő/óra) költségeinek szórását az V. Melléklet táblázataiban mutatjuk be. A képzéskategóriák többségében a nem támogatott képzések átlagos egységára magasabb, mint a támogatottaké, bár a nagy szórás miatt az átlagok nem különböznek szignifikánsan. A vidéki és budapesti képzések összevetéséből az derül ki, hogy a képzések órára bontott átlagos egységárai a fővárosban magasabbak, de a szórás ebben az esetben is nagy. Az OKJ-s képzések órára lebontott költsége 111-2958 Ft/fő/óra, a nyelvi képzéseké 377-6000 Ft/fő/óra, az informatikai képzések költsége 327-12 938 Ft/fő/óra intervallumban szóródik. Az OKJ-s képzések átlagára nagy szórás mellett 725-945 Ft/fő/óra között mozog.

5.1.2 A képzések közvetett költségei

A képzések közvetett költségei többségében változó folyó költségek, amelyek képzettenként és óránként nőnek, képzéstípusonként viszont nem változnak, ezért minden esetben alkalmasak az egységköltség-alapú elszámolásra.

Az *utazási költségtérítés* összege a képzés hosszán túl attól is függ, hogy a képzett milyen messze lakik a képzés helyszínétől. Az interjúk alapján úgy tudjuk, hogy a képzettek a képzés idejére a lakóhelyük és a képzés helyszíne közötti távolsági buszbérlet árának megfelelő utazási támogatást kapnak, aminek az ára a távolság ismeretében könnyen meghatározható.

A *szállás- és étkezési támogatás* összegét illetően nem találtunk olyan jogszabályi vagy más forrást, ami alapján az összegét be tudnánk árazni, de amennyiben ilyen jól meghatározott előírás (vagy konzisztens gyakorlat) létezik, ez könnyen megtehető. Az interjúkból az derült ki, hogy ez a két támogatási forma, bár elméletileg adható, nem gyakori, mert az álláskereső jellemzően azokat a képzési helyszíneket választják, ahová a napi bejárást meg tudják oldani.

A *mentorálás* költsége olyan változó költség, ami a képzés típusától nem függ, de a gyakorisága/intenzitása célcsoportonként változhat. Az interjúkból az derült ki, hogy a mentorálást a kirendeltségek kisebb részben saját alkalmazottakkal bonyolítják, nagyobb részben közbeszerzés útján, szolgáltatás formájában szerzik be. Fenyves Péter becslése szerint a mentorálás átlagos költsége 4500 Ft/óra, és egy képzetre átlagosan 1,5 óra mentorálás esik.³⁰

A képzések szervezéséhez kapcsolódó, a munkaügyi intézményrendszer különböző szintjein megjelenő *egyéb költségek* (monitoring, szakmai ellenőrzés, eredménykövetés, adatgyűjtés és adatszolgáltatás) a képzettek száma és a képzések hossza függvényében változnak, de sem a képzések típusától, sem a célcsoporttól nem függnak, ezért könnyen egységköltségesíthetők. Fenyves Péter becslése szerint az évi 7-800 fő képzését Heves megyében 15 főállású alkalmazott szervezi és adminisztrálja átlagosan havi bruttó 250-280 ezer Ft-ért – ez egy képzetre vetítve járulékokkal együtt átlagosan havi 6500-7200 Ft/fő munkaerőköltséget jelent.

³⁰ Fenyves Péter a Heves Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának igazgatója, bővebben lásd a fejezet elején. A képzési folyamat fajlagos költségeinek meghatározása

5.2 Az egyes költségelemek fajlagos értékeinek becslése

A III. Melléklet 13. táblázatában javaslatot adunk arra, hogy az egyes költségelemeket milyen adatokból és milyen módszertan alapján lehet megbecsülni. Az egyes költségelemek az előző pontban ismertetett elemzés alapján három fő kategóriába esnek:

1. Képzéstípusonként differenciált költségelemek
2. Képzéstípusonként nem, de más ismérv szerint differenciált költségelemek
3. Általános költségelemek

A **képzéstípusonként differenciált költségelemek** (lásd 11. táblázat) közül az oktatói díjak területileg és célcsoport szerint, a többi költségelem csak célcsoport szerint differenciált. Ezek a költségelemek a képzések követelményeinek ismeretében (OKJ előírások, akkreditációs dokumentumok) például a korábbi ajánlattételi dokumentumok adatai alapján egységköltségesíthetők, *per fő per képzési óra* vagy *per fő per képzés* mértékegységben. A fajlagos költségek megállapítását nehezíti, ahogy erről korábban már volt szó, hogy minden egyes képzéstípus jellemzőit (oktatók sajátosságai, gyakorlati képzés technológia- és anyagigénye, az egyes szükséges eszközök amortizációs költsége és/vagy bérleti díja, stb.) ismerni kell és egyenként be is kell árazni, ami a támogatható képzések sokfélesége (638 OKJ képzés, 8057 akkreditált képzés³¹, plusz a nem akkreditált képzések) folytán rendkívül nehéz feladat.

A 11. táblázatban jeleztük, hogy ezek a költségelemek célcsoport szerint és területileg is differenciáltak lehetnek. Célcsoport szerinti differenciálást megváltozott vs. nem megváltozott munkaképességű képzettek viszonylatában javaslunk, amely különbségtételt a képzési költségnorma is megteszi. A terület szerinti differenciálás alapja az a feltételezés, hogy a képzések egyes költségei (oktatói óradíj, bérleti díj) Budapesten magasabbak, mint Budapesten kívül; illetve, az OSAP adatokból is az látszik, hogy a képzések Budapesten drágábbak. Javasoljuk, hogy a támogató a jövőben vizsgálta meg azt a kérdést, hogy érdemes-e az egységköltség-számításban területi alapú megkülönböztetést tenni, és ha igen, milyen mértékűt.

³¹ Forrás: nive.hu.

A **képzéstípusonként nem, de más ismerv szerint differenciált költségelemek** egységköltségesítésére (lásd 12. táblázat) az NMH már meglévő, múltbeli adatainak felhasználását javasoljuk, célcsoport szerinti bontásban. Jelen esetben célcsoport szerinti bontáson azt értjük, hogy a képzett jogosult-e az ebbe a kategóriába eső támogatásokra (pl. keresetpótló támogatás) és szolgáltatásokra (mentorálás), vagy sem.

Az **általános költségek** egységköltségesítésére százalékos, flat rate típusú (átalány alapú) elszámolást javaslunk, egy képzettre vagy a direkt képzési költségekre vetítve. Ezen költségelemek egy része a **képző intézménynél** keletkezik, és a szokásos üzletmenet részét képezi (tananyagfejlesztés, engedélyeztetés, adminisztráció, stb.), amelyet a képzés direkt költségeinek százalékában javaslunk elszámolni. Az interjúk alapján ez a képzések oktatói díjának és technológia- és anyagköltségének 20 százalékát teszi ki.

A munkaügyi intézményrendszerben keletkező általános költségeket is hasonlóképpen, a képzések értékére vagy a képzettek számára vetítve, flat rate formában javasoljuk elszámolni. Ennek egy módja lehet, ha az NMH a saját múltbeli adatai alapján megbecsli, hogy a képzések direkt költségeinek (a képzések árának) százalékában mérve mekkora költségekkel jár a képzések szervezése, monitoringja és minőségbiztosítása a munkaügyi intézményrendszer megyei és a központi szintjein. Azt is szem előtt kell tartani, hogy adott támogatási forma esetén az uniós szabályozás mekkora arányú átalányalapon meghatározott közvetett költség elszámolását engedi meg. A kifejezetten ebben az esetben alkalmazható mértékek behatárolása további átgondolást igényel.

5.3 Két példa a fajlagos költségek kiszámítására

Az alábbiakban két képzés példáján mutatjuk meg az egységköltség alapját jelentő fajlagos költségek kiszámításának lehetséges módját. Ahogy korábban jeleztük, a képzésárak egységköltségesítésének legnagyobb korlátja, hogy a képzések költségei között rendkívül nagy különbségek lehetnek abból adódóan, hogy az egyes képzések technológia- és anyagigénye eltérő. Minél speciálisabb, minél technológia- és anyagigényesebb egy képzés, annál nehezebb beárzni, és annál nagyobbak a fajlagos

költségei is. Ezért két olyan képzést választottunk, amelyek technológia- és anyagigény szempontjából a skála két szélén állnak: az egyik technológiai berendezéseket és anyagokat gyakorlatilag egyáltalán nem igényel (óvodai dajka), a másik technológia- és anyagigénye magas (fogyóelektródás védőgázas ívhegesztő). Mindkét képzés szerepel az Országos Képzési Jegyzékben, követelményeiket a 3. táblázat mutatja be.

3. táblázat: Az óvodai dajka és a fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő képzések OKJ követelményei

	Óvodai dajka	Fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő
2013. szept. 1. előtti OKJ-szám	31-140-01-0000-00-00	31-521-11-0100-31-03
Maximum óraszám	600	1200
Átlagos óraszám OSAP adatok alapján	207	515
Elméleti-gyakorlati órák aránya	50/50	30/70
Szakmai követelménymodulok száma	3	4
Elméleti oktató elvárt végzettsége	pedagógus diploma és tanári szakképzettség vagy 2 éves oktatói gyakorlat	műszaki diploma és tanári szakképzettség vagy 2 éves oktatói gyakorlat
Gyakorlati oktató elvárt végzettsége	legalább középfokú, a szakiránynak megfelelő végzettség és 3 év szakirányú szakmai gyakorlat/felsőfokú, a szakiránynak megfelelő végzettség és legalább 1 év, szakirányú szakmai gyakorlat	legalább középfokú, a szakiránynak megfelelő végzettség és 3 év szakirányú szakmai gyakorlat/felsőfokú, a szakiránynak megfelelő végzettség és legalább 1 év, szakirányú szakmai gyakorlat
A képzési feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök és felszerelések minimuma	• Varrógép • Kerti szerszámok • Takarítógép / tisztítóeszközök / • Vasaló • Égető kemence • Elsősegélynyújtó láda / házipatika / • Audio- vizuális eszközök / TV, video,- CDlejátszó, magnetofon, rádió, diavetítő / • Szakkönyvek • Munkaruha	• Ívhegesztő berendezés (eljárásonként) • Hegesztő készülékek (befogószerszámok) • Forgatók, pozicionálók • Kéziszerszámok (sarokcsiszoló, kalapácsok, drótkefe) • Speciális szerszámok és tartozékok • Mérőeszközök • Technológiai specifikus védőeszközök (védőfalak) • Egyéni védőeszközök (HBSZ és gyártó előírás szerint) • Környezetvédelmi eszközök (elszívó és szűrő egységek) • Adagoló berendezések • Hegesztést segítő eszközök (kerámia alátétek, rézgyám, gyökvédő eszközök)

Források: a szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek leírása (2011-2013)

4/2010. (II. 26.) SZMM rendelet: Az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól szóló 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet módosítása, 1. melléklet

Első lépésben az egyes költségelemekből kiindulva (azaz kínálati oldalról) beárazzuk a két képzés direkt költségeit, majd a kapott egységárakat összevetjük a piac által kínált képzések áraival. Az árazást a „régí” OKJ (2013. szeptember előtt érvényben lévő) előírásai (azaz óraszámai) szerint végezzük, mert „új” (2013. szeptember után érvényben lévő) OKJ előírások szerinti képzésárakkal nem rendelkezünk. A képzések indirekt költségeit ezután

adjuk hozzá a közvetlen képzésárákhoz. Az egységköltség becslésénél a terület és a célcsoport szerinti differenciálástól eltekintünk.

5.3.1 A két képzés direkt költségei – kínálati és keresleti oldali becslés

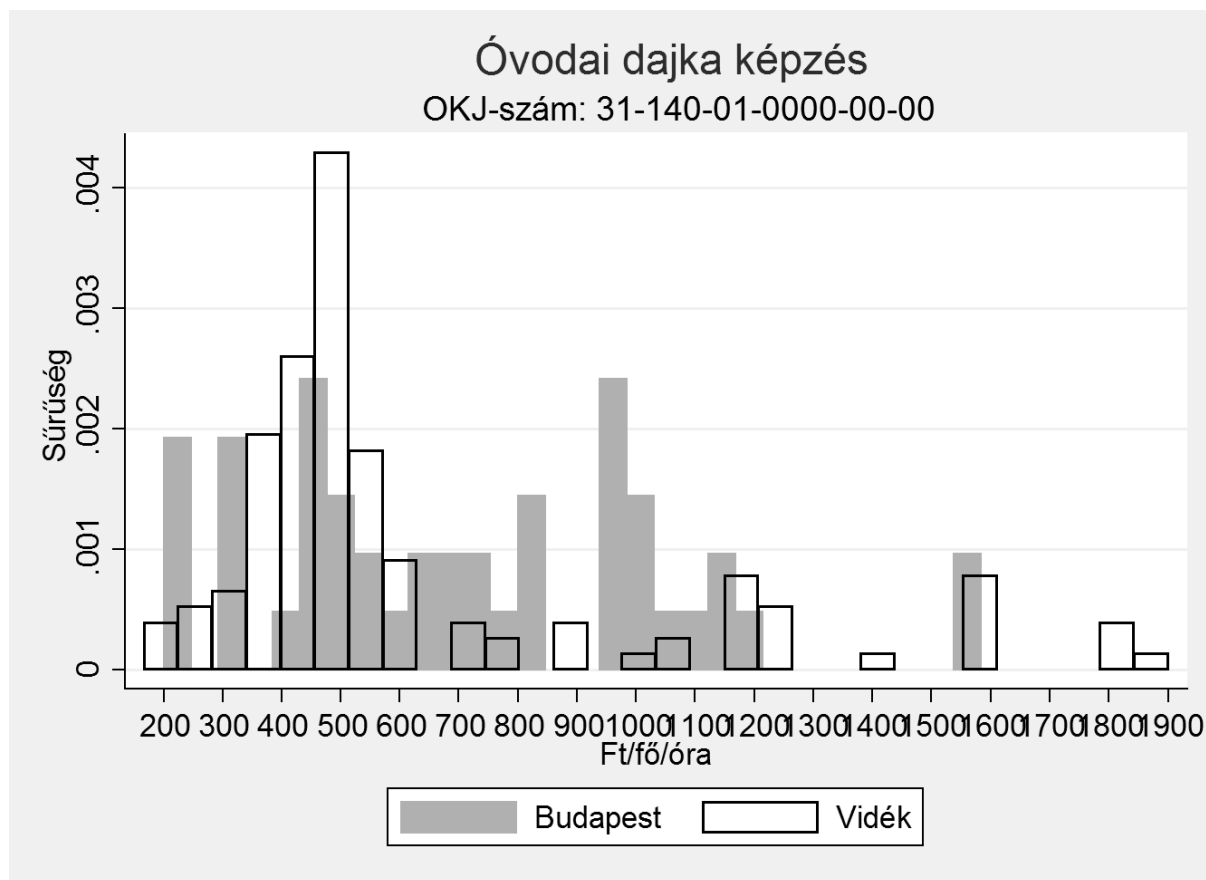
A két képzés direkt költségeinek becslését a IV. Melléklet 14. táblázat 15. táblázatának 2-16. sora tartalmazza. Mindkét képzés árazásánál feltettük, hogy a képzésben 15 fő vesz részt, és a képzés intenzív, azaz heti legalább 20 órás. A képzések óraszámát a Felnőttképzési Információs Rendszer adataiból számítottuk (a két képzés átlagos óraszama). Az elméleti és gyakorlati órák arányát az OKJ tartalmazza (lásd 3. táblázat).

Az oktatói bérek megállapítása során az interjúkból kiindulva azt tettük fel, hogy az elméleti órák oktatói bérei kétszer akkorák, mint a gyakorlati órák bérei. Szintén az interjúkból kiindulva tettük fel azt is, hogy az elmélet-orientált képzéseknél a gyakorlati órák oktatói díjai és a technológia- és anyagköltségek aránya 80/20, a gyakorlat-orientált és technológia-intenzív képzéseknél pedig 50/50 százalék. Ez egy nagyban leegyszerűsítő feltevés, és a mi illusztrációs céljainkra ugyan megfelel, de tényleges egységköltség-módszertan kiépítésére nem elegendő. Ez a két tétel (az oktatói óradíjak és a technológia- és anyagköltségek) adják a képzések direkt költségeinek a legnagyobb részét. Ehhez adódik a vizsgadíj, amelyet piaci árak alapján becsültünk (lásd 14. táblázat 15. táblázat, 9. sor; forrás: saját gyűjtés). A tankönyvek, írószerek, a munkaruha és az alkalmassági vizsgálatok árait szintén hasonló módon, saját gyűjtés alapján becsültük. Feltettük, hogy a 7. sorban szereplő technológiai költségek magukban foglalják a védőruha amortizációs költségét is. Ezen költségelemek alapján az óvodai dajka képzés órára lebontott egységára 589 Ft/fő/óra, a hegesztő képzése 670 Ft/fő/óra adódott. Ezeket a becsléseket három módon ellenőriztük. Elsőként kiszámoltuk, hogy az általunk használt költségértékekkel a képzési költségnormával azonos tartalmú egységár beleférne-e a költségnormába.³² Az első szakértői jelentésben bemutatott szabályozás alapján az óvodai dajka képzés költségnormája 542,5 Ft/óra/fő, a Hegesztő képzése 633,5 Ft/óra/fő lenne (lásd 14. táblázat 15. táblázat, 17. sor). Az általunk becsült, de a költségnormával azonos tartalmú egységár a

³² Az egységköltség-alapú elszámolási rendszer alkalmazása független attól a tényről, hogy képzési költségnorma létezik-e vagy sem – a költségnorma megtartásával vagy elhagyásával egyaránt működtethető a rendszer.

két képzés esetén rendre 444 Ft/fő/óra, illetve 534 Ft/fő/óra lenne, és egyik sem haladja meg a költségnormát.

1. ábra: Az Óvodai dajka képzés egységárai a Felnőttképzési Információs Rendszer alapján (Ft/fő/óra, 2013)

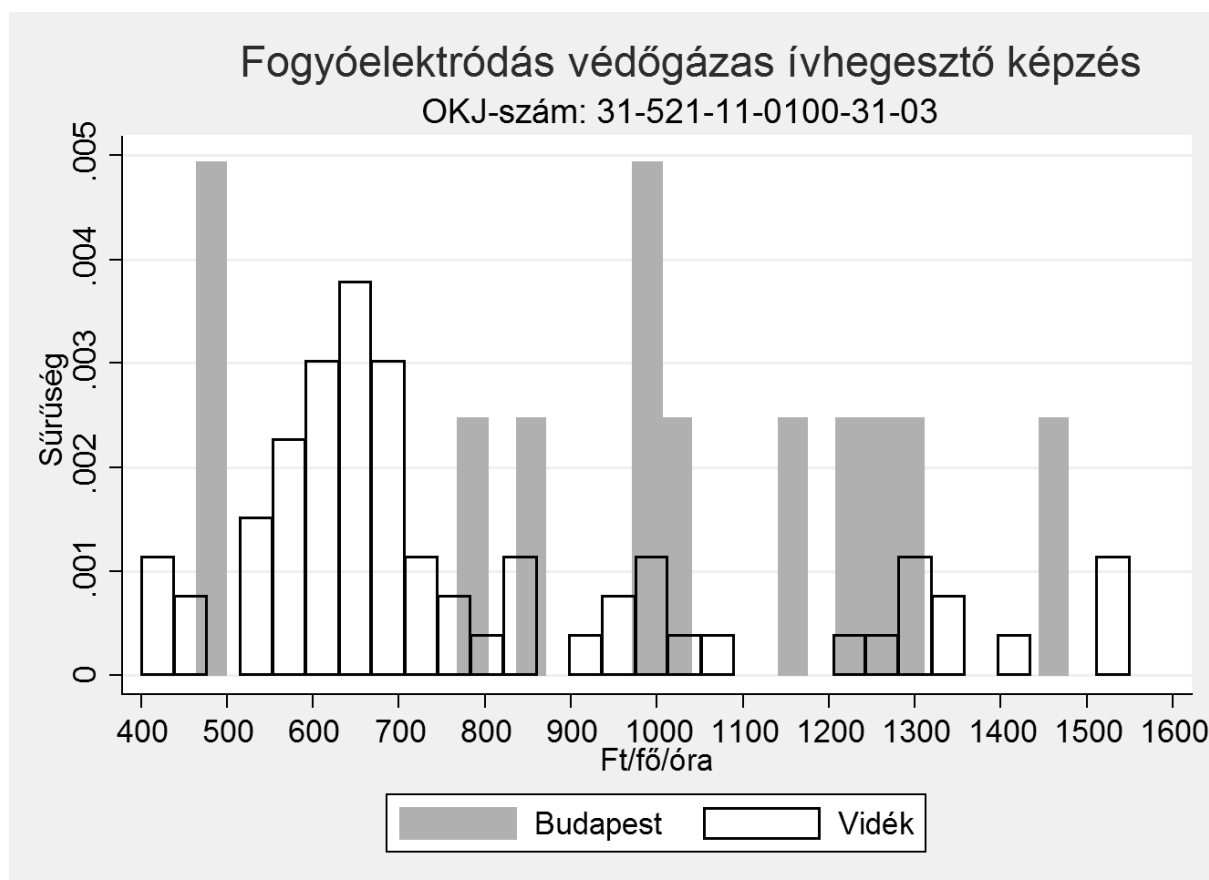

Forrás: OSAP 1665-adatok, 2013. Megjegyzés: a képzések költségadatai nem vethetők össze a költségnormával, és a tartalmuk az önbevallás miatt képzőnként eltérhet (pl. egyes esetekben tartalmazza a vizsgát is, más esetekben nem.)

Másodszor, összevetettük az általunk definiált költségelemekből becsült egységárat a Felnőttképzési Információs Rendszer adataival. Az adatbázisból leválogattuk a két képzéstípus adatait. Hegesztő képzésből 85, óvodai dajkából 190 tanfolyam indult 2013-ban országszerte. A kiugró értékek kiszűrése érdekében az egy főre és egy képzési órára vetített összköltség eloszlásának két szélét (2,5-2,5%) elhagytuk a mintából. Az adatok alapján – különösen az óvodai dajka képzés esetében – az egyes tanfolyamok egységköltségei viszonylag nagy tartományon szóródnak, még a kiugró szélső értékek elhagyásával is (lásd 1. ábra). A nagy szórás egyik oka a kevésbé jó adatminőség lehet: a kötelező statisztikai adatszolgáltatás során az adatlapon szereplő kérdéseket eltérően értelmezhetik az adatszolgáltatók, különösen a képzések összköltségét illetően. Egyes képzők beleértik a vizsga költségét is, mások nem. A leadott adatok emellett önbevalláson

alapulnak, azok pontosságát az NMH nem ellenőrzi. Az adatbázis minőségét tovább ronthatja az a tény, hogy bár az adatszolgáltatás kötelező, a képzők egy része valószínűleg nem szolgáltat adatot. Vélhetően azok a képzők maradnak ki az adatbázisból, akik nem pályáznak támogatott képzésekre, mert a támogatott képzők többet veszíthetnek egy esetleges ellenőrzés során. Ebből adódik, hogy az adatokból becsült statisztikákban a támogatott képzők által szolgáltatott adatok túl, a nem támogatott képzők által szolgáltatott adatok pedig alul vannak súlyozva.

2. ábra: A fogyóelektrodás védőgázos ívhegesztő képzés egységárai a Felnőttképzési Információs Rendszer alapján (Ft/fő/óra, 2013)

Forrás: OSAP 1665-adatok, 2013. Megjegyzés: a képzések költségadatai nem vethetők össze a költségnormával, és a tartalmuk az önbevallás miatt képzőnként eltérhet (pl. egyes esetekben tartalmazza a vizsgát is, más esetekben nem.)

A Felnőttképzési Információs Rendszer adataiból becsült fajlagos költségeket a támogatott és nem támogatott képzések között a 4. táblázatban vetjük össze. Az adatbázis fent említett hiányosságait szem előtt tartva az alábbiakat mutatják az adatok:

1. A támogatott képzések mindkét képzéstípus esetén jóval hosszabbak, mint a nem támogatottak (403 vs. 159, és 800 vs. 262 óra). Ennek a különbségnek több oka is

lehet. Egyfelől, a nem támogatott képzéseken részt vevők valószínűleg dolgoznak (hiszen ha nem dolgoznának, akkor részt vehetnének támogatott képzésen is), és ez arra ösztönzi őket, hogy tananyagában intenzívebb képzést válasszanak. Sok szakmai képzésen a munkáltató támogatásával vesznek részt a képzettek, ami szintén a rövidebb képzéseken való részvételt ösztönzi. Az is tudható, hogy míg a nem támogatott képzések résztvevői általában a saját szakmájukban képzik tovább magukat (vagy a cégek a dolgozóikat), a támogatott képzések álláskereső résztvevői általában előzetes szakmai tudás és tapasztalat nélkül vágnak bele a képzésbe, ezért ezekben a csoportokban a lassabb haladás miatt magasabb óraszámra van szükség. Másfelől, ez a különbség azt is jelezheti, hogy a költségnormához hasonló finanszírozási elemek az óraszám növelésére ösztönzik a képzőket – ugyanez a rossz ösztönző pedig egy egységköltség-alapú finanszírozási rendszerben is megvan.

2. Az óvodai dajka képzés esetén a támogatott képzések órára vetített átlagára magasabb, a hegesztő képzés esetén pedig alacsonyabb a piaci, nem támogatott árnál. Miután az egységárak terjedelme rendkívül nagy, ebből a tényből nem vonnánk le messzemenő következtetéseket, de úgy tűnik, hogy a költségnorma (vagy egy esetleges egységköltség) hatása eltérő lehet az egyes képzésekre attól függően, hogy mennyire technológiaigényesek. Ebben a két esetben úgy tűnik, hogy a technológiaigényes képzés árát a támogatás lefelé, a technológiát nem igénylő képzés árát felfelé húzta.³³

³³ Ugyan a kérdés releváns, ebben a tanulmányban nem vizsgáljuk, hogy a képzési költségnorma intézménye, illetve a képzési költségnorma összege hogyan befolyásolja a támogatott képzési piacot. A kutatás során megkérdezett interjúalanyok egy része szerint a költségnorma átlagosan túl alacsony, egy részük szerint pedig bizonyos esetekben akár nagyvonalú is lehet. Bár egy kételemű minta alapján nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, úgy tűnik, mintha a képzési költségnorma a technológia- és anyagigényes hegesztő képzés támogatott árát lefelé, a nem technológia- és anyagigényes dajka képzés árát pedig felfelé húzta volna.

4. táblázat: Az óvodai dajka és a hegesztő képzések adatai, 2013.

	Óvodai dajka			Fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő		
	Támogatott képzések	Nem támogatott képzések	Összesen	Támogatott képzések	Nem támogatott képzések	Összesen
Képzések száma	35	143	178	38	43	81
Képzések átlagos óraszám	403	159	207	800	262	515
Képzések átlagos létszáma	19	13	14	17	7	12
Átlagos egységár (Ft/fő/óra)	736	635	655	645	980	823
Minimum egységár (Ft/fő/óra)	344	167		400	437	
Maximum egységár (Ft/fő/óra)	1392	1900		1479	1550	

Forrás: OSAP 1665-adatok, 2013. Megjegyzés: a képzések költségadatai nem vethetők össze a költségnormával, és a tartalmuk az önbevallás miatt képzőnként eltérhet (pl. egyes esetekben tartalmazza a vizsgát is, más esetekben nem.)

Harmadszor, az interneten elérhető kínálatot is feltérképeztük a két képzésből. Ennek érdekében összegyűjtöttük 10-10 óvodai dajka, illetve ívhegesztő tanfolyamot kínáló képzőhely árajánlatát. Mindkét képzés esetében öt budapesti és öt vidéki településen folyó tanfolyamot vizsgáltunk. Amennyiben egy képzésnél több ár volt megadva, mindig az egy összegű fizetés esetén érvényes (azaz nem részletfizetéses), illetve kedvezmény (pl. visszatérő résztvevőknek szóló) nélküli árat vettük figyelembe. Két óvodai dajka képzés esetében a tanfolyam ára tartalmazta a vizsga díját is; itt a tanfolyamdíjból levontunk 30 000 Ft-ot, mivel a többi óvodai tanfolyam többségénél ennyibe került az első vizsga díja. Az egy órára eső, vizsgadíj nélküli tanfolyamdíj kiszámításához a tanfolyam árát leosztottuk az óraszámával. Az alacsony elemszám miatt az így kapott egységár-átlagokat nem mutatjuk be, az egy órára eső tanfolyamdíjak minimumát és maximumát az 5. táblázat tartalmazza.

5. táblázat: Az óvodai dajka és a fogóelektródás védőgázos hegesztő képzések interneten kínált árai (2014. május)

	Budapesten	Ország többi részén
Óvodai dajka képzés		
Egységár minimuma (Ft/fő/óra)	180.00	145.83
Egységár maximuma (Ft/fő/óra)	750.00	375.00
Vizsgadíj minimuma (Ft/fő)	25 000	27 000
Vizsgadíj maximuma (Ft/fő)	34 900	30 000
Fogóelektródás védőgázos ívhegesztő képzés		
Egységár minimuma (Ft/fő/óra)	537.74	259.38
Egységár maximuma (Ft/fő/óra)	866.67	1200.00
Vizsgadíj minimuma (Ft/fő)	59 900	15 000
Vizsgadíj maximuma (Ft/fő)	75 000	69 000

Forrás: saját gyűjtés.

Mivel 2013 szeptemberében az OKJ-képzések tartalma és követelményei némileg módosultak és az általunk gyűjtött tanfolyamok már az új rendszerben indultak, az egységeik a régi OKJ szerinti korábbi számításokkal teljes mértékben nem összehasonlíthatók. Az egy órára lebontott képzésárak az OSAP adatokhoz hasonlóan erősen szóródnak.³⁴

5.3.2 A két képzés indirekt költségei

A két képzés indirekt költségeinek becslését az IV. Melléklet 14. és 15. táblázatai tartalmazzák. A 19-22. sorokban a képzéseken részt vevők számára adható plusz szolgáltatásokat és támogatásokat, a 24-25. sorban a munkaügyi intézményrendszer költségeit becsüljük meg.

A támogatások megbecsléséhez ismerni kell a képzések intenzitását (eléri-e az óraszám a heti 20 órát?), illetve a képzés teljes hosszát a vizsgáig (mennyi időre járnak a támogatások?). Ebben a két példában feltettük, hogy mindkét képzés intenzív, azaz a résztvevőknek jár keresetpótló támogatás. A képzések átlagos óraszámának ismeretében azt is feltettük, hogy a két képzés 2 illetve 6 hónapig tart. A keresetpótló támogatás összege mérlegelési jogkörben megállapított, a megállapításakor hatályos közfoglalkoztatási bér 60-100%-a közötti összeg. Miután az összeg egy megadott határon

³⁴ A három forrásból származó becslések összevetéséről lásd még a 7. táblázatot is.

belül változhat, ezért két forgatókönyvet számítottunk. A minimum forgatókönyvben a középfokú végzettséggel nem rendelkező közfoglalkoztatottaknak járó bér 60 százalékaival számoltunk (45 300 Ft/fő/hó+járulékok), a maximum forgatókönyvben pedig a legalább középfokú végzettséggel rendelkező közfoglalkoztatottaknak járó bér 100 százalékaival (90 600 Ft/hó+járulékok). A közlekedési támogatást is két forgatókönyvben számoltuk: a minimumban azt tettük fel, hogy a résztvevők a képzés helyszínétől 50 km-en belül, a maximumban pedig 100 km-en belül laknak és a helyközi közlekedésre havi bérletet kapnak. Természetesen, a valódi árazás során az egyes projektekben reálisan várható támogatási költségekkel kell számolni, ahogy a további esetekben is.

A mentorálás költségét az interjúk alapján 4500 Ft+szervezési költségnek vettük, és fejenként 1,5 órás alkalmakkal számoltunk.

A munkaügyi intézményrendszer költségeit megyei szinten a Fenyves Pétertől kapott információk alapján 6 500-7 200 Ft/képzett/hó közé tettük, és a két szélső értéknek megfelelő két forgatókönyvvel számoltunk.

A munkaügyi intézményrendszer (a támogatásokat nem tartalmazó) költségeit országos szinten a direkt képzési költség (azaz a képzések árának) 10 százalékaiban határoztuk meg. Ezt az arányt –és a többi hasonló tételt is- az NMH saját adatai alapján kell pontosítani. Az általános költségek magukban foglalják az országos szintű szervezés, adminisztráció és eredménykövetés, a monitoring és szakmai monitoring és egy országos képzési adatbázis létrehozását és fenntartását is.

A következő fejezetben megmutatjuk, hogyan lehet a becsült fajlagos költségek segítségével egységköltség-alapú elszámolási rendszert létrehozni és működtetni.

6 EGYSÉ GKÖLTSÉG-ALAPÚ ELSZÁMOLÁSI RENDSZER KIALAKÍTÁSA ÉS AZ EGYSÉ GKÖLTSÉG MEGHATÁROZÁSA

6.1 Az egységköltéség-alapú elszámolási rendszer kialakítása

A 2014-2020-as programozási időszakban a közös rendelkezésekről szóló rendelet (Common Provision Regulation; 1303/2013/EU rendelet), illetve az egyes strukturális és beruházási alapokat szabályozó rendeletek³⁵ (pl. ESZA: 1301/2013/EU rendelet) szabályozzák az egyszerűsített elszámolási módok lehetőségeit. A közös rendelkezésekről szóló 1303/2013/EU rendelet 67. cikkének (4) bekezdése alapján az egyszerűsített elszámolási módok kizárólag a támogatások formájában megvalósított műveletekre és projektekre vonatkoznak, ennél fogva ezek a lehetőségek nem alkalmazhatók a közbeszerzési szerződések hatálya alá tartozó műveletekre vagy projektekre (erről bővebben lásd még: COCOF útmutató az 1081/2006/EK rendelet 11.3 (b) és az 1080/2006/EK rendelet 7.4 cikkek értelmezéséhez).³⁶

Az új elszámolási módok bevezetésének elsődleges célja a támogatható költségek számításához alapul vett tényezők egyszerűbbé tétele annak érdekében, hogy az intézményrendszer és a kedvezményezettek adminisztrációs terhei csökkenjenek, ezáltal a jogi és végrehajtási keretrendszer összetettségéből fakadó hibák mérséklődjenek. Az Európai Unió által is ösztönzött Standard Cost Model módszertan segítségével az adminisztratív terhek nagyságának változása is megbecsülhető.³⁷ Az egyszerűsítés emellett elősegíti, hogy a kohéziós politika eredményorientáltabbá váljon, hiszen az inputok (költségek) helyett az outputok, eredmények alapján finanszírozz, és ez szemléletváltást generál a tervezésben és a végrehajtásban egyaránt.

A rendeletek számos lehetőséget és ajánlást tartalmaznak az egységköltéség alapú elszámolások kalkulációjának kidolgozásához, amelyek szerint a sztenderd egységköltéség

³⁵ Magyar nyelven elérhetők: http://ec.europa.eu/regional_policy/information/legislation/index_hu.cfm
Letöltés ideje: 2014. május 14.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/cocof/2009/cocof_09_0025_04_hu.pdf

³⁷ Lásd például EUROSTAT (2004): The Standard Cost Model - A framework for defining and quantifying administrative burdens for businesses.

Elérhető: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/documents/STANDARD%20COST%20MODEL_DK_SE_NO_BE_UK_NL_2004_EN_1.pdf.

megállapítható

- statisztikai adatok vagy egyéb objektív információk,
- a kedvezményezettektől származó, egység költségekre és közvetett költségekre vonatkozó historikus adatok, az általuk korábban alkalmazott költség számítási módok
- hasonló típusú projektek és kedvezményezettek esetében az EU-ban alkalmazott egyéb módszerek,
- a tagállamban egyéb (nem EU-alapokból finanszírozott) támogatások során alkalmazott egység költségek és indirekt költség számítási módok, vagy
- a közös rendelkezésekről szóló rendelet vagy az egyes strukturális és beruházási alapokat szabályozó rendeletek ajánlásai

alapján. Az egység költség-alapú elszámolási rendszer kialakítása három lépésben történik:

1. A rendszerben fellépő ösztönzők átgondolása és az intézményi feltételek megteremtése
2. A projektek egység költségeinek kiszámítása
3. Az egység költség-alapú elszámolás és az egység költségek felülvizsgálata és korrekciója

Az intézményi feltételek megteremtésére vonatkozó javaslatainkat a 4.2 pontban mutattuk be. Az alábbiakban az egység költség kiszámítására és felülvizsgálatára adunk javaslatokat.

6.2 Az egység költség definiálása és kiszámítása

A sztenderd egység költség definiálása és számítása három módon történhet:

- a folyamat alapján (process-based)
- az eredmény alapján (outcome-based),
- vagy különböző költségelemek esetén a kettő ötvöztetésével.

A **folyamat-alapú egység költség** a megvalósítás tényleges menetét követi. Folyamat

alapú például az egységköltség, ha képzési órában van meghatározva: Ft/óra/fő. Legyen pl. a projekt egy 200 órás képzés, 15 főre, amelynek előzetesen megadott egységköltsége 1000 Ft/óra/fő. Ebben az esetben a projektre előzetesen $200 \cdot 15 \cdot 1000 = 3\,000\,000$ Ft képzési támogatás allokalható. A ténylegesen kifizetett támogatás összegét a projekt végén a ténylegesen igénybe vett órák száma határozza meg. Például, ha ténylegesen 10 fő 200 órán, 2 fő 180 órán, 1 fő 170 órán és 2 fő 20 órán vett részt, akkor a kedvezményezett által megkapott támogatási összeg $1000 \cdot (10 \cdot 200 + 2 \cdot 180 + 1 \cdot 170 + 2 \cdot 20) = 2\,570\,000$ Ft lesz.³⁸ A projekt során a már ténylegesen teljesített órák száma alapján köztes támogatásfizetésre is van lehetőség. A folyamat alapú egységköltség hátránya, hogy a folyamat végrehajtását dokumentálni kell (pl. tényleges részvétel az órákon), amelyet audit ellenőriz. A másik hátránya, hogy a támogatás nem fedezi azokat az emberórákat, amikor a képzett igazolatlanul volt távol (lemorzsolódás, stb.), és felmerül az ebből fakadó veszteség finanszírozásának kérdése. A támogatás által nem fedezett órákat vagy

a) valamely félnek ex post finanszírozni kell; vagy

b) az egységköltségbe ex ante be kell árazni.

A kieső finanszírozást a kedvezményezettnek érdemes lehet saját költségvetésből fedezni akkor, ha az adott képzés jellegéből adódóan folyamatos humántőke-fejlesztést valósít meg, azaz a képzés egy részének elvégzése is segítheti az elhelyezkedést. Nem érdemes viszont a finanszírozást vállalni akkor, ha az adott szakmában a végzettségnek (pl. OKJ bizonyítvány) úgynevezett screening funkciója van, azaz végzettség nélkül lehetetlen elhelyezkedni.

A nem látogatott órák finanszírozását a képzésen részt vevőre is át lehet terhelni; kérdés, hogy ez a tény mennyiben befolyásolja a részvételi hajlandóságot, illetve hogy ez a hatás mennyiben heterogén. Valószínű, hogy az egyébként is rosszabb munkapiaci kilátásokkal bíró álláskeresőknél lennének azok, akik kevésbé hajlandóak az ebből adódó kockázatot vállalni a már jelzett aszimmetrikus információs probléma miatt, és ezért nagyobb

³⁸ A projektben előzetesen meghatározott szabályok alapján pl. a betegség miatti igazolt hiányzások bizonyos óraszámig jelenlétnak tekinthetők.

valószínűséggel nem vennének részt a képzéseken.

Eredmény alapú egységköltség alkalmazása esetén az ex ante meghatározott kimenet alapján történik a finanszírozás, pl. a képzést követő vizsga letétele, vagy az elhelyezkedés alapján. Az eredménymutatót úgy kell meghatározni, hogy az valóban a képzés eredményeként jöjjön létre, és releváns legyen az álláskereső elhelyezkedési esélyeinek javítása szempontjából. A vizsgán való megjelenés ténye például nem eredménymutató, a vizsga sikeres teljesítése viszont igen.

A képzési folyamat szempontjából a 6. táblázatban két példát is mutatunk; ezek közül itt azt emeljük ki, amikor az elvárt kimenet a képzést követő vizsga sikeres letétele. Ebben az esetben az egységköltség legyen 200 000 Ft/vizsgázó. 15 fő résztvevő esetén a támogatás maximális mértéke, csakúgy, mint az előző esetben, $15 \cdot 200\,000 = 3\,000\,000$ Ft. Tegyük fel, hogy a 15-ből 11 fő tesz sikeres vizsgát; ekkor a támogatás tényleges összege, amit a kedvezményezett a képzések közvetlen költsége után megkap, $11 \cdot 200\,000 = 2\,200\,000$ Ft lesz.

6. táblázat: A folyamat alapú és az eredmény alapú egységköltség összehasonlítása

	Folyamat alapú egységköltség	Eredmény alapú egységköltség	
Definíció	A finanszírozás a végrehajtás lehető legpontosabban megbecsült valós költségeit fedezi.	A finanszírozás csak az eredmény teljesítése esetén fedezi a felmerült költségeket, egyébként nem.	
Példa	Ft/óra/fő	Ft/vizsgabizonyítvány	Ft/elhelyezkedés
Előzetes kalkuláció	teljes képzési órák száma*teljes létszám*egységköltség	teljes létszám*egységköltség	teljes létszám*egységköltség
Tényleges kifizetés	tényleges képzési órák száma részvétel alapján*egységköltség	ténylegesen levizsgázottak száma*egységköltség	elhelyezkedettek száma*egységköltség
Mit ellenőriz az audit?	az egységköltség kiszámítási módját és alkalmazását; a folyamat tényleges teljesülését (részvétel)	az egységköltség kiszámítási módját és alkalmazását; a vizsgadokumentumokat	az egységköltség kiszámítási módját és alkalmazását; az elhelyezkedést igazoló adatokat
Mit nem ellenőriz az audit?	az egységköltség mögött álló tényleges költségek pénzügyi bizonylatait	az egységköltség mögött álló tényleges költségek pénzügyi bizonylatait	az egységköltség mögött álló tényleges költségek pénzügyi bizonylatait
Lehetséges problémák	csalás a részvételi nyilvántartással; a nem támogatott órák finanszírozása	lefölözés; csalás a vizsgával; a sikertelen vizsgázók finanszírozása	lefölözés; a sikertelen állásukeresők képzésének finanszírozása; az exogén kockázat kire terhelődik?; külföldi elhelyezkedés
Milyen képzések esetén érdemes használni?	folyamatos humán tőke fejlesztés esetén, ahol a képzés elvégzésének töredéke is segítheti az elhelyezkedést	ahol a vizsgakövetelmények jól meghatározottak (pl. OKJ-s képzések); ahol a vizsgabizonyítványnak megkerülhetetlen szerepe van az elhelyezkedésben (screening funkció)	amely szakmákból munkaerőhiány van, és ahol könnyű elhelyezkedni
Speciális intézményi feltételek ³⁹	folyamatos részvételi monitoring	a gyakorlatban is független vizsgabizottság, random vizsgálónők; a vizsgabizottság tagjainak neve olvashatóan kerüljön be a bizonyítványba; lefölözés elleni biztosíték	az NMH adatok összekapcsolása a NAV-val az elhelyezkedés adminisztratív mérésére; lefölözés elleni biztosíték

Forrás: Budapest Intézet az alábbi dokumentumok alapján: COCOF útmutató az 1081/2006/EK rendelet 11.3 (b) és az 1080/2006/EK rendelet 7.4 cikke értelmezéséhez; Az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete (2013.

³⁹ Itt csak az adott eljárás esetén speciálisan fontos intézményi feltételeket mutatjuk be. Az egységköltség-alapú finanszírozás általános intézményi jellemzőit lásd a 4.2 pontban.

december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről; Az Európai Parlament és a Tanács 1304/2013/EU rendelete (2013. december 17-én) az Európai Szociális Alapról és az 1081/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. Elérhetők: http://ec.europa.eu/regional_policy/information/legislation/index_hu.cfm

Kimenet alapú egységköltség esetén szintén felmerül, hogy a sikertelen kimenetű (pl. sikertelen vizsgázó) résztvevők képzésének költségeit is finanszírozni kell (vagy az egységköltségbe be kell árazni). A beárazás történhet például az alapján, hogy korábbi hasonló képzések esetén mekkora volt a sikeresen vizsgázók aránya. Például, ha megfelelően dokumentált historikus adatokból tudható, hogy a képzés végén sikeresen vizsgázók aránya 93.3% (15-ből 14 fő), akkor az egységköltség $200\,000/0.933=214\,286$ Ft/vizsgabizonyítvány lesz. Ez alapján a projekt direkt költségeinek előzetes maximális kerete $15 \cdot 214\,286=3\,214\,297$ Ft, a támogatás tényleges összege pedig a vizsgázók arányától függ. Ha valóban a résztvevők 93.3%-a (14 fő) tesz sikeres vizsgát, a tényleges támogatási összeg $14 \cdot 214\,286=3\,000\,011$ Ft, ami pontosan fedezi a becsült költségeket.

Ebben az esetben természetesen felvetődik az a probléma, hogy az elszámolási mód arra ösztönzi a kedvezményezettet, hogy a reálisnál alacsonyabb arányszámmal kalkuláljon a sikeres vizsgázók arányát illetően. Az előző példában, ha a kalkulációban várt arányszám 80% ténylegesen pedig 93.3% vizsgázik le, $14 \cdot (200\,000/0.8)=3\,500\,000$ Ft nyereséghez jut a kedvezményezett. Ez a probléma a ténylegesen vizsgázók arányának szoros követésével és dokumentálásával kerülhető el. Például, ha egy megyében adott képzésnél a ténylegesen vizsgázók száma magasabbnak adódik, mint amit az előzetes kalkulációkban használtak, a következő kalkulációban magasabb arányszámot kell használni.

Ezt az egységköltséget olyan képzések esetén érdemes alkalmazni, amely szakmáknál a végzettség megszerzése kikerülhetetlen feltétele az elhelyezkedésnek, és kiemelten fontos a képzeteket és a képzőket is a sikeres vizsga felé ösztönözni. A vizsgabizonyítvány, mint eredmény azzal a pozitív hatással járhat, hogy a kedvezményezett pénzügyileg érdekeltté válik abban, hogy minél többen vizsgázzanak sikeresen, ezért szorosabban követi a képzéseken részt vevők lemorzsolódását, és a lemorzsolódással veszélyeztetett álláskeresőket erősebben próbálja a sikeres vizsga irányába ösztönözni.

A vizsgabizonyítvány megszerzéséhez kötött egységköltség alkalmazásának legfontosabb intézményi feltétele, hogy a képzéseket lezáró vizsga ténylegesen objektív és szakmailag magas színvonalú legyen.⁴⁰ A jelenlegi szabályozás ugyan előírja, hogy a vizsgabizottság elnökét a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter rendeli ki az állami szakképzési és felnőttképzési szerv (NMH) útján, az interjúkból tudjuk, hogy a valóságban a képző intézmények kérhetik a vizsgaelnököt. További ösztönző lehet a reális vizsgáztatás irányába, ha a vizsgabizonyítványokba olvashatóan is bekerül a vizsgabizottság tagjainak neve.⁴¹

A tisztán eredmény-alapú egységköltség több okból is kockázatos. Hátrányos helyzetű célcsoportok esetén, amikor a várható kimenetek kedvezőtlenebbek a szokásosnál, a kedvezményezett arra kényszerülhet, hogy valamilyen módon kompenzálja a rossz eredményt. Visszautasíthatja a projekt megvalósítását, kiegészítő forrásokat próbál szerezni a várható veszteségek minimalizálására, amivel a kettős finanszírozást kockáztatja, kizárja a részvételből a legkockázatosabb ügyfeleket (ez a lefölözés), illetve csökkentheti a szakmai elvárásokat, hogy a projekt eredményességét javítsa.

Az egységköltség-számítási módok különböző költségelemek esetén kombinálhatók, illetve az egységköltségek konkrét értéke különböző elemek esetén egy projekten belül is különbözhet. A költségelemek egységköltség-mértékegysége a fix és változó költségek esetén eltérhet. Az egységköltség meghatározásakor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni:

1. az egységköltség számításának módszere igazságos, méltányos és igazolható legyen;
2. miután az egységköltség-alapú elszámolás a teljesített mennyiségeken alapszik (tényleges képzési órák száma, sikeresen teljesített vizsgák száma, elhelyezkedők száma, stb.), ezeket a mennyiségeket a kedvezményezettnek az audit számára igazolható módon nyilván kell tartania és archiválnia kell. A korábbi auditokkal szemben, amelyek a hangsúlyt a költségeket igazoló pénzügyi kimutatásokra

⁴⁰ Az egységköltség-alapú finanszírozás általános intézményi jellemzőit lásd a 4.2 pontban.

⁴¹ Az egységköltség-alapú finanszírozás általános intézményi jellemzőit lásd a 4.2 pontban

helyezték, az egységköltség-alapú elszámolási rendszerben a projektek tényleges gyakorlati lebonyolításának igazolása lesz az audit célja, helyszíni ellenőrzésekkel kiegészítve.

3. bizonyos típusú egységköltségek mennyiségeinek és gyakorlati megvalósításának igazolása kevesebb, másoké több adminisztrációval jár – ezt az egységköltség mértékegységének kiválasztásakor érdemes szem előtt tartani.

6.3 Az képzési folyamat egységköltség-számításának módszertana – lépések

A támogatott képzések egységköltség-alapú elszámolásának kialakítását az alábbi lépésekben kell megtenni:

1. A projekt egyes költségelemeiről el kell dönteni, hogy milyen folyamat vagy eredmény alapon és milyen egységben legyenek beárazva. A lehetőségek közül nincs „egy legjobb” megoldás, ahogy megmutattuk, a választásoknak különböző előnyei és hátrányai vannak.
2. Az egységköltség választott fajtájától (folyamat vagy eredmény alapú, vagy kombinált) és mértékegységétől függetlenül be kell árazni magát a képzést, azaz a képzési folyamat direkt költségeit.⁴² Erre három lehetőséget látunk:
 - a. a képzések egyes költségelemeinek beárazása (kínálati oldali becslés);
 - b. a képzések beárazása historikus adatokon alapuló becsléssel a korábbi támogatott képzések árai alapján (keresleti oldali becslés);
 - c. a képzések beárazás a piaci árak alapján (keresleti oldali becslés).

Az egyes árazási lehetőségeket a 7. táblázatban vetjük össze. A táblázat utolsó két sorából látható, hogy a különböző módszerek meglehetősen eltérő eredményeket adnak. A nagy eltéréseknek sok oka lehet: egyfelől, a mutatószámok tartalma is különbözik – ezeket a

⁴² A költségelemek direkt és indirekt költségekbe sorolásának módszere tagállami hatáskörbe tartozik.

megfelelő lábjegyzetekben jelöltük. A Felnőttképzési Információs Rendszer adatainak megbízhatóságát már korábban tárgyaltuk; a saját internetes piaci gyűjtésünk pedig csak illusztrációs célokat szolgál és kevés esetszámon alapul. A képzések direkt költségeinek költségelemekből történő megbecslése, ahogy ezt korábban is jeleztük, a képzéstípusok sokfélesége miatt pontatlan és nehézkes, és számos kockázatot hordoz – ez is oka lehet annak, hogy a két képzés költségelemekből történő fajlagos becslése eltér a keresleti oldali becslésektől.

Ha a képzések direkt költségeinek egységköltsége nem követi a képzések valós költség- és jövedelmezőségi viszonyait, a rosszul kalibrált egységköltségű képzések eltűnnek a kínálatból. Ez akkor okoz problémát, ha az adott képzésben részt vettek iránt lenne munkaerő-piaci kereslet. Például, ha a védőnői képzés költségeit a megállapított egységköltség nem fedezi, ezért a képzők ilyen képzést nem kínálnak, de közben üres védőnői álláshelyek vannak, a túl alacsony egységköltség jóléti veszteséghez vezet. Hasonlóképpen problematikus az a túl alacsony átlagos egységköltség, ami a mennyiségi kínálatot még nem korlátozza, de a minőség romlásához vezet, mert a nyomott áron csak az átlagosnál alacsonyabb minőséget kínáló képzők fognak ajánlatot tenni.

A legkézenfekvőbb megoldás, ha a kedvezményezett (NMH) az adott képzések korábbi támogatási árait használja erre a célra, és az információkat a saját adatbázisából veszi. A módszer előnye az egyszerűség mellett az a tény, hogy lehetőséget ad a képzések direkt költségeinek területi és célcsoport szerinti differenciálására. Ugyanakkor, az árazás kezdetben továbbra is a költségnorma szerinti marad, így kisebb a tér az egyes képzéstípusok árai közötti differenciálásra. További problémát okozhat, hogy a múltbeli adatokban rendkívül nagy lehet a szórás az egyes képzéstípusok egységárain belül, és nem egyértelmű, melyik az optimális statisztika (pl. a medián).

7. táblázat: A képzések direkt költségeinek árazási módjai

	A képzések egyes költségelemeinek beárazása	A képzések beárazása a korábbi támogatott képzések árai alapján	A képzések beárazása a piaci árak alapján
Módszer	Az összes képzés megfelelő csoportosítása és csoportonkénti beárazása a főbb költségelemei alapján (oktató, technológia- és anyagigény, egyéb ktgek).	Az összes képzés csoportosítása és csoportonkénti beárazása a korábban támogatott képzések egységárainak (Ft/fő/óra vagy Ft/képzés) eloszlása alapján (átlag, medián, vagy más mutató).	Az összes képzés csoportosítása és csoportonkénti beárazása a képzések piaci árainak (Ft/fő/óra vagy Ft/képzés) eloszlása alapján (átlag, medián, vagy más mutató).
Előnyei	Az árazás független a képzési költségnormától, azaz lehetséges a képzések valós költségei szerinti differenciálás.	Egyszerűen és gyorsan meghatározható; területileg és célcsoport szerint is differenciálható, amennyiben van releváns korábbi példa.	Az árazás független a képzési költségnormától, azaz lehetséges a képzések valós költségei szerinti differenciálás.
Hátrányai	A képzéstípusok nagy száma miatt a folyamat adat- és időigényes.	Az árazás kezdetben továbbra is a költségnorma szerinti marad, kisebb a tér az egyes képzéstípusok árai közötti differenciálásra. A múltbeli adatokban rendkívül nagy lehet a szórás az egyes képzéstípusok egységárain belül, nehéz az optimális statisztikát megtalálni.	A piaci árak begyűjtése időigényes, az árak között az egyes képzéstípusokon belül is nagy a szórás, nehéz az optimális statisztikát megtalálni.
Példa 1 – Óvodai dajka képzés	589 Ft/fő/óra ⁴³	736 Ft/fő/óra ⁴⁴	635 Ft/fő/óra / 347 Ft/fő/óra ⁴⁵
Példa 2 – fogyóelektródás védőgázás ívhegesztő képzés	670 Ft/fő/óra ⁴⁶	645 Ft/fő/óra ⁴⁷	980 Ft/fő/óra / 623 Ft/fő/óra ⁴⁸

Forrás: Budapest Intézet

⁴³ A számítás menetét lásd a IV. Melléklet 14. táblázatában.

⁴⁴ A Felnőttképzési Információs Rendszer adatai alapján; a 2013-as támogatott óvodai dajka képzések átlagára.

⁴⁵ Internetes kínálati árak átlaga, az új OKJ alapján, vizsgadíj nélkül. 2014. május. Saját gyűjtés.

⁴⁶ A számítás menetét lásd a IV. Melléklet 15. táblázatában.

⁴⁷ A Felnőttképzési Információs Rendszer adatai alapján; a 2013-as támogatott fogyóelektródás védőgázás ívhegesztő képzések átlagára.

⁴⁸ Internetes kínálati árak átlaga, új OKJ alapján, vizsgadíj nélkül, 2014. május. Saját gyűjtés.

3. A képzések indirekt költségeinek beárazására is ki kell választani a megfelelő egységköltség-típust és módszertant. Az előzőekhez hasonlóan figyelembe kell venni, hogy az egységköltség mértékegysége szerinti mennyiségi mutató teljesülését dokumentálni kell. Például, ha a támogatásokat (keresetpótló támogatás) Ft/fő/hó folyamat-alapú egységköltséggel árazzák be, akkor igazoltan dokumentálni kell, hogy az adott személy az elszámolt periódust (pl. 2 hónap) ténylegesen képzésben töltötte. Ha az egységköltséget az eredmény alapján árazzák, pl. vizsgabizonyítvány alapján, akkor megint felmerül azon résztvevők támogatásainak a finanszírozása, akik nem tesznek a képzés végén sikeres vizsgát.

Az 5.2 alfejezetben becsült fajlagos költségek segítségével az alábbi példán szemléltetjük az egységköltség meghatározásának módját. Legyen a projekt a korábban bemutatott 15 fő részére szóló 2 hónapos óvodai dajka képzés (OKJ-szám: 31-140-01-0000-00-00), ami a következő költségcsoportokra bontható:

- egységköltséggel elszámolható direkt költségek: a képzés ára 15 főre
- egységköltséggel elszámolható indirekt költségek: támogatások, mentorálás, a munkaügyi intézményrendszer egyéb költségei megyei és országos szinten

Az első feladat annak az eldöntése, hogy folyamat vagy eredményalapú, vagy kombinált legyen-e az egységköltség. Példaként egy olyan forgatókönyvet mutatunk, amiben eredményhez, a vizsgabizonyítvány megszerzéséhez kötjük a finanszírozást, azaz Ft/vizsgabizonyítvány-alapon mérjük a kifizetendő támogatás összegét.

A korábbiakhoz hasonlóan feltesszük, hogy a múltbeli adatok alapján átlagosan a résztvevők 93.3%-a, azaz 14 fő tesz sikeres vizsgát. A **képzés direkt költségeinek** fajlagos értékére a 7. táblázatból a 2013-as támogatott képzések átlagárát vesszük: 736 Ft/óra, a képzés 200 órás. A képzés direkt költségeinek egységköltsége tehát $736 \text{ Ft/óra} \cdot 200 \text{ óra} / 0.933 = 157\,715 \text{ Ft/vizsgabizonyítvány}$, ami 14 sikeres vizsgára számítva $14 \text{ db} \cdot 157\,715 \text{ Ft/db} = 2\,208\,000 \text{ Ft}$. (Ez az érték azonos a $15 \text{ fő} \cdot 200 \text{ óra} \cdot 736 \text{ Ft/óra} = 2\,208\,000 \text{ Ft}$ -tal).

8. táblázat: Egységköltség az első forgatókönyvben, 15 főből 14 fő sikeres vizsgázását (93.3% feltételezve)

	Fajlagos költség: Ft/fő		Egységköltség: Ft/vizsgabizonyítvány	
	MIN	MAX	MIN	MAX
Direkt költségek				
Képzés direkt költsége	147 200	147 200	157 715	157 715
Indirekt költségek				
Keresetpótló támogatás	116 422	248 776	124 738	266 547
Közlekedési támogatás	71 200	142 400	76 286	152 572
Mentorálás	7 290	7 290	7 811	7 811
Megyei szinten felmerülő ktgek	13 000	14 400	13 929	15 429
Országos szinten felmerülő indirekt ktgek	14 720	14 720	15 771	15 771
Fajlagos költség/egységköltség összesen	369 832	574 786	396 250	615 844
Projekt összköltsége	5 547 480	8 621 790	5 547 500	8 621 821

Forrás: BI becslés. A direkt költségek a 3. táblázat, az indirekt költségek a 14. táblázat fajlagos költségadatai alapján számítva.

A képzés **indirekt költségeinek** Ft/vizsgabizonyítványban megadott egységköltsége a következőképpen adódik (lásd a 8. táblázatot):⁴⁹

Keresetpótló támogatás egységköltsége: $116\,422/0.933=124\,738$ és $248\,776/0.933=266\,547$ Ft/vizsga-bizonyítvány között

Mentorálás egységköltsége: $(6750+540)/0.933=7\,811$ Ft/vizsgabizonyítvány

Közlekedési támogatás egységköltsége: $71\,200/0.933=76\,286$ és $142\,400/0.933=152\,572$ Ft/vizsgabizonyítvány között

Munkaügyi intézményrendszer egységköltsége (megyei): $13\,000/0.933=13\,929$ és $14\,400/0.933=15\,429$ Ft/vizsgabizonyítvány között

Munkaügyi intézményrendszer egységköltsége (országos): $157\,715 \cdot 10\% = 15\,771$ Ft/vizsgabizonyítvány

⁴⁹ A felhasznált fajlagos költségek számítási módját lásd a 5.3.2 pontban, a konkrét összegeket pedig a 8. táblázatban.

A projekt egyes egységköltség-tételei, miután azonos mértékegységben vannak definiálva, akár össze is vonhatók; ebben az esetben **a projekt egységköltsége** 397 669 és 618 049 Ft/vizsgabizonyítvány összegre adódik. A projekt teljes összköltsége mindkét módszer (15 fővel Ft/fő alapján vagy 14 sikeres vizsgával Ft/vizsgabizonyítvány) alapján 5,5-8,6 millió Ft között alakul, a támogatások tényleges összegétől függően. (A táblázatban az eltérések a kerekítésből adódnak.)

6.4 Az egységár-alapú képzésbeszerzés menete

Az egységár-alapú elszámolásban a képzések beszerzése a következő forgatókönyv alapján lehetséges:

1. A kedvezményezett a fenti módszerek valamelyikével meghatározza a projektben szereplő képzés (vagy képzések) direkt és indirekt költségeinek egységköltségét az általa választott mértékegységben, amely az egyes költségelemek esetén eltérhet.
2. Ajánlattételi felhívás keretében az adott képzésre az általa meghatározott áron (egységköltség-értékben) kér a képzőktől ajánlatokat.
3. A beérkezett ajánlatokból előre meghatározott minőségi kritériumok alapján kiválasztja a nyerteseket (az ajánlati árakban nyilvánvalóan nem lesz különbség). A kiválasztás szempontjait úgy kell meghatározni, hogy ne akadályozza új képzők belépését a piacra. Javasoljuk, hogy a kedvezményezett olyan kritériumrendszert dolgozzon ki, amiben a korábbi működés (pl. adott képző korábbi hasonló képzéseit követő elhelyezkedési arány) és a jelenlegi kapacitások minőségére (technológiai kapacitás, oktatók végzettsége, kompetenciái, minőségbiztosítási rendszer, ügyfélpanaszok kezelésének módja, stb.) utaló elemek egyaránt vannak. A választás szempontjait, a beérkezett ajánlatokat és a kiválasztott nyerteseket a képzési adatbázisban nyilvánosságra hozza.⁵⁰
4. A képzés menetét független monitoring és szakmai monitoring ellenőrzi szűrőpróba-szerűen.

⁵⁰ Az egységköltség-alapú elszámolás rendszer létrehozásának intézményi feltételeit bővebben lásd a 4.2 pontban.

5. Az ajánlattételi eljárás, a döntési mechanizmus, a képzők listájára felkerült képzők, az adott képzések a képzések eredményeinek adatait a kedvezményezett a képzési adatbázisban nyilvánosságra hozza (a képző neve, a képzés típusa, résztvevők száma, egységt költség, sikeres és sikertelen vizsgázók száma, elhelyezkedők aránya a NAV adatai alapján).

6.5 Az egységt költség-alapú finanszírozás évenkénti felülvizsgálata és a piactorzító hatások elemzése

Azt javasoljuk, hogy az egységt költség-alapú elszámolási rendszer indulásakor a kedvezményezett a képzések direkt és indirekt költségeit a saját múltbeli adatai, illetve a vonatkozó szabályozások alapján határozza meg; erre mutattunk példát az előzőekben. Azt is érdemes megfontolni, hogy a kedvezményezett a 4.3 pontban ismertetett intézményi feltételek biztosítása után kezdetben csak néhány projekt esetében próbálja ki az egységt költség-alapú elszámolást; ezek tárgya lehet például az öt leggyakoribb, vagy éppen az öt legkevesbé gyakori képzés is. A gyakori képzések kiválasztása esetén nagyobb körre terjed ki a próba és így több adatot biztosít, míg a ritka képzéseké nagyobb eséllyel veti fel mindazokat az egyedi kérdéseket és problémákat, amelyeket a rendszer teljes kiterjesztése során meg kell oldani.

Amikor már vannak egységt költség-alapú elszámolás alá tartozó, már lezárult projektek, de leg hamarabb az indulást követő évben, a kedvezményezettnek vizsgálnia kell az alábbiakat:

1. Helyesen volt-e meghatározva az egységt költség értéke az indított projektekben, az egyes elemeit jól árazták-e be? Ezt a kérdést a projekt egységt költség-alapú és valós költség-alapú elszámolásának összevetésével lehet vizsgálni. Két célt kell kitűzni:
 - i. a projektek tervezett megvalósítását ne akadályozza az egységt költség;
 - ii. a kedvezményezettnek vagy a rendszer más szereplőinél a valós költségekhez képest se hiány, se többlet ne keletkezzen.

2. Okozott-e az egység költség-alapú elszámolásra való áttérés piaci torzulásokat? Ha bizonyos képzésekre a megyei központok kértek, de nem kaptak ajánlatot, akkor az adott képzés direkt költségeinek egység költsége, azaz a meghirdetett ajánlatkérő ára túl alacsony, és a következő ajánlati körben érdemes megemelni.
3. Kérdés, milyen jelek mutathatják azt, ha egy adott képzés direkt költségeinek egység költsége (azaz ajánlatkérő ára) túl magas. Erre utalhat, ha az adott képzésre beérkezett ajánlatok száma megugrik az előzőekhez képest.
4. Célszerű vizsgálni, hogy az alkalmazott egység költség-alapú elszámolás nem kedvezett-e bizonyos típusú képzőknek különösen, és nem zárt-e ki más típusú képzőket a piacról. Intő jel, ha néhány képző támogatott képzésekből származó forgalma hirtelen megugrik, vagy egyes szereplők eltűnnek a piacról. Ilyen típusú kutatások vállalati adatbázisokból, nyilvános cégszintű számviteli információkból, és a 4.2 alfejezetben javasolt képzési adatbázisból bonyolíthatók le.
5. Ellenőrizni kell, hogy az egység költség-kalkulációkban feltevésekből származó paraméterek (pl. vizsgabizonyítványhoz kötött egység költség esetén a sikeres vizsgázók aránya) hogyan teljesültek, és a paramétereket az új információknak megfelelően frissíteni kell. Például, ha egyes képzéstípusok esetén az előzetes feltevés az volt, hogy a résztvevők 80 százaléka tesz sikeres vizsgát, de a ténylegesen sikeresen vizsgázók aránya e fölött vagy alatt alakul, a következő hasonló projektek tervezésekor az új, tényleges arányokat kell használni.
6. Követni kell, hogy a képzések támogatott árai (a direkt költségek összehasonlítható mértékegységre hozott értéke) hogyan viszonyulnak a nem támogatott képzések piaci áraihoz. A nagy eltérések arra utalhatnak, hogy a képzések direkt költségeinek egység költséget rosszul határozták meg.
7. Vizsgálni kell, hogy az alkalmazott egység költség nem okozott-e lefölözést, azaz nem maradtak-e ki a leghátrányosabb helyzetű álláskereső a képzésekben való részvételből. Lefölözésre utalhat, ha a képzésben részt vevő álláskereső egyéni jellemzői valamilyen szempontból jobbak, mint azoké, akik nem kerültek képzésbe (pl. magasabb iskolai végzettségűek, az életkoruk nagyobb valószínűséggel van 25-50 között, nem tartoznak a munkapiac által negatívan diszkriminált csoportba). Az ismérvek egy része az NMH által egyébként is gyűjtött adatokból vizsgálható. Valószínű azonban, hogy a szelekciót olyan tényezők is vezérlik, amelyek

adminisztratív adatokkal nem követhetők (pl. motiváció, kommunikációs készségek). Ezeket az információkat célszerű legalább szűrőpróba-szerűen kérdőíves lekérdezéssel gyűjteni.

7 FELHASZNÁLT IRODALOM

Adamecz Anna – Scharle Ágota – Czafit Bence – Bördős Katalin – Nagy Edit – Lévay Petra
(2013A): Roma Inclusion and Impact Evaluation of Two Mainstream Eu-Funded
Active Labour Market Programmes. Budapest: Budapest Intézet, 2013. szeptember.

Adamecz Anna – Scharle Ágota – Czafit Bence – Bördős Katalin – Nagy Edit – Lévay Petra
(2013B): Foglalkoztathatóságot javító beavatkozások célzás- és hatásvizsgálata.
Budapest: Budapest Intézet, 2013. szeptember.

Bruttel, O. (2005). Delivering active labour market policy through vouchers: experiences
with training vouchers in Germany. *International Review of Administrative Sciences*,
71(3), 391–404.

Cseres-Gergely Zsombor – Scharle Ágota (2010): Az állami foglalkoztatási szolgálat
modernizációjának értékelése. Budapest Intézet – IFUA Horváth & Partners,
Budapest, 2010. július 5.

Hudomiet Péter – Kézdi Gábor (2008): Az aktív munkaerő-piaci programok nemzetközi
tapasztalatai. Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás. III. évfolyam (2008) 1. szám
3–37. oldal

Ferge, Z. (1996). Az állam dolgáról - Eötvössel szólva. *Kritika*, 1996/3. Retrieved from
http://www.fergezszuzsa.hu/docs/az_allam_dolgarol.pdf

Finn, D. (2012). *Subcontracting in public employment services: the design and delivery of
“outcome based” and “black box” contracts: analytical paper*. Brussels: European
Commission.

Finn, D., Great Britain, & Department for Work and Pensions. (2009). *Differential pricing in
contracted out employment programmes: review of international evidence*.
[London]: [Dept. for Work and Pensions].

- Hipp, L., & Warner, M. E. (2008). Market Forces for the Unemployed? Training Vouchers in Germany and the USA. *Social Policy and Administration*, 42(1), 77–101. doi:10.1111/j.1467-9515.2007.00589.x
- House of Commons. (2005). *Choice, Voice and Public Services*. Public Administration Committee.
- Le Grand, J., & Bartlett, W. (Eds.). (1993). *Quasi-markets and social policy*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press.
- OECD. (2005). *OECD employment outlook 2005*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. Retrieved from <http://public.eblib.com/EBLPublic/PublicView.do?ptilID=514761>
- Ooms, V. D., Reischauer, R. D., Peterson, G., & Steuerle, C. E. (2000). *Vouchers and the Provision of Public Services*. Retrieved from <http://www.brookings.edu/research/books/2000/vouchers>
- Palacios, M. (2003). Options for financing lifelong learning. *World Bank Policy Research Paper*, 2994.
- Simon, D., & Varga, M. (2012). *Teljesítmény- és monitoring indikátorok a magyar foglalkoztatási szolgálatban - A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat megegyezései eredménycélokkal való vezetési (MEV) rendszere indikátorainak felülvizsgálata, valamint a munkaügyi kirendeltségek klaszter-analízisének megvalósítása*. Budapest: Budapest Intézet.
- Struyven, L., & Steurs, G. (2003a). The Competitive Market for Employment Services in the Netherlands. *OECD, Directorate for Employment, Labour and Social Affairs, OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, (13). Retrieved from <http://www.oecd.org/netherlands/17725096.pdf>

- Struyven, L., & Steurs, G. (2003b). Towards a Quasi-Market in Reintegration Services: first assessment of the Dutch experience. *Australian Journal of Labour Economics (AJLE)*, 6(2), 331–355.
- Swiss Agency for Development and Co-operation Employment and Income. (2005). *Costing and Pricing of VET Products and Services*. Berne. Retrieved from <http://www.deza.admin.ch/en/Home/Documentation/Publications>
- Valkama, P., & Bailey, S. J. (2001). Vouchers As an Alternative Public Sector Funding System. *Public Policy and Administration*, 16(1), 32–58. doi:10.1177/095207670101600103
- Varian, H. R. (2009). *Intermediate Microeconomics: A Modern Approach* (Eighth Edition edition.). New York: W. W. Norton & Company.

I. MELLÉKLET – AZ ÁLLAM ÁLTAL TÁMOGATOTT SZOLGÁLTATÁSOK OPTIMÁLIS FINANSZÍROZÁSA ÉS NEMZETKÖZI GYAKORLATA

Az állam által támogatott szolgáltatások finanszírozásának két fő kérdése van: az adott piac sajátosságai függvényében a keresleti vagy a kínálati oldalt hatékonyabb-e támogatni, illetve hogyan érdemes a szerződési és finanszírozási rendszert az adott piacon érvényesülő ösztönzők rendszeréhez igazítani.

I.1 A képzések kvázi-piaca

Le Grand és Bartlett (1993) nyomán kvázi-piacokról beszélünk, amikor a vásárló szerepét az állam, míg a szállítóét a piaci szektor intézményei, ebben az esetben a képző intézmények töltik be. Az állam kizárólag a szolgáltatások finanszírozójaként lép fel és a konkrét tevékenységet a magánszektor, vagy esetenként a non-profit szektor veszi át (Ferge, 1996).

Finn (2012) a képzési piacok kiszervezésével és a kvázi-piacokkal kapcsolatos nemzetközi tapasztalatok alapján a következő tanulságokat vonja le:

- a hatékony pályázati rendszer egyik legfontosabb ismérve **a hosszú-távú minőségellenőrzésen is alapuló finanszírozás** (pl.: fél évvel az elhelyezkedés után dolgozik-e még a képzésben résztvevő, elsajátított-e új képességeket, növekedett-e a jövedelme az előző időszakhoz képest, stb.);
- a képzőintézmények kiválasztásakor nem hatékony kizárólag **az alacsony ár**ra helyezni a hangsúlyt, mert ez a tapasztalatok alapján a legtöbb esetben **a minőség romlásához** és megvalósíthatatlan vállalásokhoz **vezet**;
- **független és önálló monitoring szervezetek** működtetése kiemelten fontos a munkanélküliek a munkaerő piacra való hatékony visszaintegrálása szempontjából;
- az **optimális kiszervezési rendszer kialakítása időigényes folyamat**, így akár évekig is eltarthat mire olyan finanszírozási, ösztönzési, monitorozási rendszert sikerül kialakítani, mely valóban a hatékony szolgáltatásnyújtást segíti elő.

I.2 A szerződés és finanszírozás struktúrája

A képzések kvázi piacán az állam mint megbízó, a képző intézmény pedig mint ügynök (megbízott) vesz részt.⁵¹ A tranzakció finanszírozásának lehetséges formáit Finn (2012) tanulmánya alapján a következőképpen lehet rendszerezni:

- a) **A költség-visszatérítési rendszerben** a megrendelő a szolgáltatáshoz szükséges fix és változó költségeket finanszírozza. Ebben az esetben a szolgáltató nincs kitéve az általa nem kontrollálható kockázatoknak, de a rendszer nem is épít fel költségcsökkentésre való ösztönzőket a kivitelező számára.
- b) **A fix-árú vagy pályázat-alapú szerződésekben** az állam a képző intézmény számára egy előre meghatározott árat fizet, függetlenül minden eseménytől, mely a szerződés aláírása után tovább formálhatja a költségeket. Ez a felállás, bár garantálja a kiszámíthatóságot, mindkét fél számára előnytelen, hiszen egyrészt az ügynök (képző cég) vállal minden felelősséget a költségek esetleges emelkedése során; másrészt a képzések piacán a megbízó (állam) információja az ügynök (képző cég) költségeiről nem teljes és nem is tudja ezeket hatékonyan megfigyelni (kontraszelekciós, morális kockázati és kockázat megosztási problémák közötti kompromisszum).

Ezért a kizárólag input alapú finanszírozási konstrukciók nem optimálisak, mert az ügynök (képző cég) hajlamos lesz erőfeszítéseinek minimalizálására.

- c) Az input alapú finanszírozási konstrukciókkal szemben az **output vagy eredmény alapú** finanszírozás, részben vagy teljes egészében teljesítmény alapján fizet. Az ilyen jellegű támogatási sémák egyre elterjedtebbek, mert ezek képesek leginkább a megfelelő ösztönzési-rendszer kialakítására.

Azon finanszírozási formák esetében, ahol az input költségek is meghatározzák a finanszírozás mértékét, két költségtípust különböztetünk meg. **Közvetlen (direkt) költségek** közé soroljuk például a képzéshez szükséges különböző (tan)anyagokat, a

⁵¹ Az úgynevezett megbízó-ügynök probléma a hasonló tranzakciók és a tranzakciók során felmerülő problémák szemléltetésének és elemzésének modellkerete. Lényege, hogy a megbízó (itt az állam) megbízza egy feladat elvégzésével az ügynököt (itt a képző cégeket), aki végrehajtja a feladatot, de közben nem csak a megbízó, hanem a saját érdekeit is figyelembe veszi. A megbízó nem feltétlenül tudja ellenőrizni, hogy a feladatot az ügynök hogyan hajtotta végre, azaz aszimmetrikus információs helyzet keletkezik. Bővebben lásd pl. Varian (2009).

képzők bérét, a képző helység illetve a képzéshez szükséges esetleges eszközök bérleti díját, a különféle akkreditációs költségeket, utazási költségeket, terepmunkálatokat, stb. **Közvetett (indirekt) költségek** közé soroljuk az adminisztrációs költségeket, személyzeti költségeket, amortizációt, stb.. A képzésekhez kapcsolódó direkt és indirekt költségeket a 4. pontban tekintjük át.

Munkanélkülieknek szóló képzések esetében a teljesítményt vagy **eredményt** elsősorban a munkaerőpiacon való **elhelyezkedés sikeressége, annak tartóssága**, illetve a különböző **képességek elsajátítása** alapján lehet definiálni. A gyengén teljesítő képző szervezetek a rendszerből való mihamarabbi kivezetése érdekében olyan szerződéseket érdemes kötni a képző cégekkel, melyeket kizárólag jó teljesítmény esetén lehet megújítani. (Finn, Great Britain, & Department for Work and Pensions, 2009)

A nemzetközi gyakorlatban bevált rendszerek zömmel az **input és az output alapú rendszer bizonyos mértékű vegyítésén**, és egyre gyakrabban az utalványos rendszer logikáján alapulnak. A jól működő rendszerek fontos ismérve, hogy **a finanszírozás részben a befektetett anyagi és humánköltségek térítésén, részben pedig az állam által elvárt eredmények teljesítésén alapul**. (Finn, 2012) Az eredményhez kötött finanszírozás gyakorlata az Egyesült Államokban nyert először teret, majd fokozatosan terjedt el Európában (főként Nyugat-Európában – Nagy-Britannia, Hollandia) illetve Ausztráliában is.

Az, hogy melyik rész (input és eredmény alapú finanszírozás) mekkora súllyal van jelen a támogatási rendszerben, már az ország vagy régió és azok gazdasági fejlettségének, illetve a célcsoport problémáinak súlyossága alapján határozható meg. Erre kiváló példa a Hollandiában bevezetett támogatási rendszer, melyben a várhatóan nehezebben integrálható célcsoportok képzése esetén a fix finanszírozás aránya az eredmény-alapúhoz képest magasabb, mint a kevésbé súlyos problémákkal küzdő célcsoportok esetében. (Struyven & Steurs, 2003a)

I.3 A kvázi-piacok sajátosságai

A képzések piaci alapú szolgáltatása mellett meglehetősen sok érv szól: sokszor egyszerűen olyan szolgáltatásokra van szükség, mely speciális szaktudást vagy

megnövekedett kapacitást igényel, amit az állami szolgáltató már nem képes a minőség romlása nélkül előállítani. A szolgáltatások kiszervezése sokszor az innovációs kedvet erősíti és a „tranzakciós” költségeket⁵² csökkenti. Amennyiben nem minden szolgáltatást szerveznek ki, a piaci versenyzők jelenléte miatt az állami munkaügyi kirendeltségek tapasztalata kibővíülhet a piaci szektor jó gyakorlatainak átvételével és tudástranszferrel.

Míg a kvázi-piacoknak nagyon sok előnye van a tisztán állami ellátásra épülő rendszerekkel szemben, a komplex szolgáltatásokat az információs aszimmetria jelenléte miatt szerződéseken keresztül nehéz hatékonyan szabályozni, így a szolgáltatás elérése, költségek, minőség és a megbízhatóság biztosítása terén problémákba ütközhetünk. Információs aszimmetrián azt értjük, amikor a tranzakcióban részt vevő felek számára bizonyos, a döntéshez szükséges információk nem érhetőek el. A megbízó (állam) például nem láthatja át teljesen, milyen minőségű képzést biztosít az ügynök (képző cég), ahogyan az álláskereső sem, amikor a számára felkínált képzési lehetőségek közül választ. A megoldás olyan szerződési és finanszírozási rendszer kialakítása, ami az aszimmetrikus információs helyzetet mérsékli.

Az OECD (2005) a következőképp csoportosítja a kvázi-piacokon felmerülő különböző problémákat, melyek többletköltségeket eredményeznek a teljes állami ellátás rendszeréhez képest:

- információs aszimmetria miatt felmerülő (pl.: a teljesítmény és a képzés határfokának nehéz megfigyelhetősége) tranzakciós költségek az állam és a képzéseket szolgáltató intézmények között;
- nem megfelelő eredmény-indikátorok használata;
- a szolgáltatók kijátszhatják a rendszert, amit olyan indikátorok használatával lehet kiküszöbölni, melyek megmásítása a szolgáltató számára nem lehetséges vagy nagyon költséges;
- a szolgáltatók bevethetnek olyan stratégiákat, melyek a saját klienseinket pozitívan, de az egyéb szolgáltatók klienseinek munkaerő-piaci kilátásait negatívan befolyásolja;

⁵² Ezen azokat a kiadásokat értjük, amelyek egy adott ügylet lebonyolításakor felmerülnek, például a döntést segítő információk beszerzésének költségei.

- a szolgáltatók viselkedése sokszor nehezen megfigyelhető a megrendelő számára (morális kockázat);
- oligopolisztikus piac kialakulásának veszélye.

I.4 A keresleti vagy a kínálati oldalt érdemes támogatni?

A kvázi-piacokon piaci szereplők kínálnak közjavakat, akik pályázatok, közbeszerzések során versenyeznek egymással az állammal való szerződéskötés érdekében. Ahogy az első pontban leírtuk, a magyar esetben az állam ajánlattételi felhíváson keresztül versenyezteti a képző intézményeket. A vásárlóerő valóságban az államtól, nem pedig a fogyasztótól (versenyzői piac) származik – innen ered a kvázi-piac elnevezés (Le Grand & Bartlett, 1993).

Az állam legfontosabb finanszírozási döntése, hogy a keresleti vagy a kínálati oldalt támogassa (Palacios, 2003). A hagyományos és sokáig elterjedtebb megoldás a képzések piacán a **kínálati oldal** közvetlen finanszírozása volt, mely esetben az állam közvetlenül a képző szervezeteknek fizetett a szolgáltatásért. E támogatási formának előnye az egyszerűbb ellenőrizhetőség és szorosabb kapcsolat a megrendelő (állam) és a kivitelező (képző) között, így nagyobb tér van a központi preferenciák és a képzőintézmények által kínált szolgáltatások között. Hátránya azonban, hogy sokszor historikus információra építve érzékeny lehet a jelenlegi vagy közelmúltbeli eredmények figyelmen kívül hagyására és így nem feltétlenül a legjobban szereplő vagy legalkalmasabb képzők kerülnek kiválasztásra. A kínálati oldali támogatás hatékonyatlansága miatt egyre több ország (pl.: Egyesült Államok, Nyugat- és Kontinentális Európa) fordult az elmúlt évtizedekben a közvetett, kereslet-oldali támogatási rendszerhez a hátrányos helyzetűek (pl.: munkanélküliek, megváltozott munkaképességűek) képzése terén.

A **keresleti oldali finanszírozás**, vagyis esetünkben munkanélküliek számára nyújtott támogatás (pl.: adókedvezmények, jogosultságok, és a legelterjedtebb megoldás - utalványok formájában) esetében az álláskereső maga választhat (bizonyos keretek között) a képzőintézmények között. A rendszer célja és egyben előnye a verseny és annak tisztaságának erősítése, ezáltal a hatékonyság és a választási szabadság növelése, valamint a központi felügyelet és irányítás csökkentése.

A *vócser vagy utalvány alapú finanszírozás* – az egyik legelterjedtebb keresleti oldali

támogatási rendszer – esetében az állam közvetetten támogatja a képzési programot a keresleten keresztül. Az álláskereső egy utalványt kap, majd maga (esetleg a munkaügyi kirendeltség segítségével) választja ki a számára előnyös feltételeket nyújtó képzőintézményt. A képző intézmény a szerződésben megszabott feltételek mellett veheti fel a támogatást (Swiss Agency for Development and Co-operation Employment and Income, 2005).

A magyar képzési támogatási rendszer a keresleti és a kínálati támogatási rendszer keveréke. A megyei munkaügyi központ dönti el, hogy milyen képzésekre kér ajánlatot, milyen alapon rangsorolja az ajánlatokat és mely képzőket vesz fel a képzési jegyzékbe (kínálati elemek), az álláskereső pedig a számára felkínált opciók közül szabadon választhat (keresleti elem).

I.5 A keresleti oldali támogatás gyakori csapdái

Számos tanulmány alátámasztja, hogy információs aszimmetria jelenlétében a kívánt célok nem szükségszerűen vagy nehezen realizálódnak. Hipp & Warner (2008) az utalványos rendszerben előforduló piaci kudarc három leggyakoribb lehetséges formáját definiálja:

1. azok a képzések, amelyek értékesítése nem nyereségesabbé, eltűnhetnek a piacról.
2. információs aszimmetria, mely magas tranzakciós költségeket eredményez (pl. lefölözés⁵³, kontraszelekció);
a piac létrejöttének kudarca, mely a magas belépési költségekből adódik (pl. méretgazdaságossági megfontolások miatt).

A *nem nyereséges képzések kiszorulása* a piacról akkor lehet probléma, ha vannak olyan képzések, amelyek végzettségeire a munkaerő-piacon igény van, és emiatt társadalmi szempontból értékesek (pl. ápolói képzés), azonban a képzéshez szükséges magas eszköz- vagy alapanyag-igény és az alacsony költségnormák miatt nem nyereségesek, és ezért nem indítanak ezekből támogatott képzéseket.

⁵³ A lefölözés (creaming, cream-skimming) azt jelenti, hogy az eredményességben érdekelt munkanélküli hivatalok vagy képzők a legtehetségesebb álláskeresőket válogatják a képzésekbe (vagy más programokba), hogy az eredményességüket biztosítsák.

A megrendelő (állam) és az szolgáltató (képzőhely) közötti *információs aszimmetria* akkor vezethet *lefölözéshez*, ha a szolgáltató finanszírozása részben vagy egészben valamilyen eredményességet jelző indikátorhoz kötődik, például a képzésben részt vett támogatottak foglalkoztatottsága a képzés után fél éven belül. Ebben az esetben előfordulhat, hogy a szolgáltató – a megrendelő tudta nélkül – már a képzés előtt kiszűri a hátrányosabb helyzetű álláskeresőket és csak azokat válogatja be a képzésbe, akik eleve jobb esélyekkel rendelkeznek a munkaerő-piacon (pl. talpraesettebbek, fiatalabbak, eleve képzettebbek). *Kontraszelekció* pedig akkor fordulhat elő, ha az utalvány összege túl alacsony, emiatt csak rosszabb minőségű képző intézmények között választhat a támogatott.

A lefölözés és a parking⁵⁴ nehezen megfigyelhető és bizonyítható jelenségek, de vannak arra utaló jelek, hogy Magyarországon is előfordulhatnak. A Budapest Intézet az NFÜ számára írt 2013-as hatásvizsgálati tanulmányában (Adamecz et al., 2013) leírta, hogy a TÁMOP 1-es prioritásba tartozó komplex programok esetében a programokba bevont álláskeresők jellemzően magasabb iskolai végzettségűek és valamivel fiatalabbak voltak, mint az adott program célcsoportjába tartozó, de nem programrésztvevő álláskereső. Nem lehet azonban biztosan eldönteni, hogy a tanulmányban becsült jelentős programhatás (a program tényleges hatásán felül) mennyiben tulajdonítható a munkaügyi kirendeltségek általi lefölözésnek, és mennyiben a programokba jelentkezők önszelekciójának (ha eleve motiváltabbak jelentkeznek a programokba).

A legnagyobb nehézséget az információs **aszimmetriát enyhítő megfelelő ösztönzési rendszer kialakítása** jelenti. Megfelelő eszközrendszer hiányában a szolgáltatók hajlamosak lesznek például a lefölözésre (cream-skimming), azaz a munkanélküliek közül legkevésbé hátrányos helyzetűek beválogatására a képzésekbe, mely holtteher-vesztéshez vezet. Ily módon a kitűzött eredmény könnyebben elérhető, a szolgáltatásért fizetett ár várható értéke magasabb. Ausztráliában a munkanélküliek többsége szabadon választhatja ki a számára előnyös jellemzőkkel bíró képző cégeket, de azokat a munkanélkülieket, akik nem élnek a választás lehetőségével a munkaügyi kirendeltség random szelekció alapján küldi a különböző (de hasonló típusú szolgáltatást kínáló) szervezetekhez. Ez a módszer például hatékonynak bizonyult a lefölözés rizikójának

⁵⁴ A parking az a jelenség, amikor a lefölözés miatt a leghátrányosabb helyzetben lévő álláskereső sokáig nem tudnak képzésbe (vagy más munkapiaci eszközbe) kerülni.

csökkentésére (OECD, 2005).

Az is holtteher-veszteséghez vezethet, ha a szolgáltató nyílt vagy rejtett módon a tehetségesebb, a munkaerőpiacon nagyobb értékkel bíró munkanélküliekre koncentrál a képzés során.

Az információs aszimmetriához köthető harmadik problémát (parking) az jelentheti, amikor a képző intézmény azon programrésztvevők esetében, akiket nagy költséggel lehetne csak képezni (és ezután is nehéz lenne munkába állítani), minimalizálni próbálja a költségeket és ezért nem részesíti teljes körű szolgáltatásban ezen résztvevőket. A creaming és a parking problémák kiküszöbölésére a **szoros és rendszeres monitoring tevékenység**, valamint a **nehezebben kezelhető munkanélküliekre szabott differenciált árazás** jelenthet megoldást, aminek feltétele, hogy a kirendeltségek minden álláskeresőt egyértelműen a megfelelő támogatási kategóriába tudjanak sorolni.⁵⁵

I.6 A keresleti oldali támogatás és finanszírozás gyakorlati tapasztalatai

A következőkben bemutatunk két olyan nemzetközi jó gyakorlatot, amelyek egyes elemei az egységköltség-alapú finanszírozás bevezetése szempontjából Magyarország számára is hasznosak lehetnek.

Hollandiában a 2000-es évek elején olyan utalványos rendszert vezettek be, melyben az álláskeresők képzését minden esetben piaci szolgáltatókra bízta. Az ún. Employee Insurance Fund tenderek útján választja ki azon szolgáltatókat, akiknél a munkanélküli az utalvány felhasználásával képzésen vehet részt. A finanszírozás egyre nagyobb részben volt eredményhez kötött (pl.: a megállapodott összeg fele a képzés elején, míg másik fele sikeres munkaerő-piaci elhelyezkedés esetén kerül kifizetésre).

A rendszert relatíve sok kritika érte (pl.: kis szolgáltatók kiszorulása a piacról, magas tranzakciós költségek, árak csökkenése és a minőség romlása) és így a 2000-es évek közepétől fokozatosan egyre több ún. egyéni visszaintegráló megállapodásra került sor. Ez

⁵⁵ Az egyértelmű besorolás eszköze a profiling. A statisztikai profiling egy olyan, több európai és Európán kívül országban is alkalmazott módszer, amely az álláskeresők munkaerő-piaci programok közötti hatékony allokálását segíti elő. A statisztikai profiling során a munkaügyi kirendeltségnél regisztráló álláskeresőhöz múltbeli adatok alapján ökonometria eszközök segítségével egy valószínűséget rendelünk, amely megmutatja, hogy az ügyfél milyen eséllyel lesz tartós munkanélküli. Ez a becsült valószínűség alkalmas annak megragadására, hogy mennyire könnyű vagy nehéz valakit elhelyezni (Scharle - Földessy, 2012).

a gyakorlatban azt jelenti, hogy

1. az állami szerv (Employee Insurance Fund) régióként kijelölt kb. 150-200 „akkreditált” intézményt, akik közül a munkanélküli választhat;
2. a munkanélküli az állami szervvel profiling és egyéb beszélgetések után kijelöli a személyre-szabott lehetséges és potenciálisan hasznos képzéstípusokat;
3. a munkanélküli megállapodik egy képző szervezettel;
4. a képző és az állam között létrejön egy szerződés;
5. az ár célcsoportonként maximálva van és a fizetés három részletben történik (20% a képzés elején; 30% a képzés kezdete után hat hónappal és 50% hosszú távú sikeres elhelyezkedés esetén).

Ezek a reformok a kis szolgáltatók és az Employment Insurance Fund alkalmazottainak, eset-menedzseri szerepének megnövekedéséhez vezetett. A holland példa jól mutatja, hogy az optimális szerződési rendszer kialakításához sorozatos módosításokra van szükség, a folyamat időigényes, túlmutat pár éves reform-hullámokon és jellemzően nagyszabású módosításokra van szükség a rendszer hatékonnyá-tétele érdekében. ((Struyven & Steurs, 2003b)

Németországban a képzések piaca kevésbé részletekbe menően szervezett, mint a holland. A képzők költségei itt is utalványokon keresztül térítik vissza, illetve itt is eredményalapú a finanszírozás. Németországban nagyon nagy hangsúlyt helyeznek a **cégek múltbéli eredményességére**: korábban csak olyan képzők kaphattak állami támogatást, akik klienseiket legalább 70 százalékos arányban képesek voltak sikeresen elhelyezni a munkaerőpiacon, valamint csak olyan munkanélkülieket küldtek képzésre, akiknek elhelyezkedési esélyei legalább 70%-osak voltak. Ezt a rendelkezést 2005-ben lazították, hogy elkerüljék a hátrányosabb helyzetű munkanélküliek képzésekből való kizárását, de a válogatás eredmény-orientált természete továbbra is dominál.

Hipp & Warner (2008) amerikai és német adatokon alapuló empirikus elemzése rámutat arra, hogy bár a keresleti oldal számára nyújtott képzési utalványokat többnyire a szabad választás és így a verseny erősítése céljából vezetik be, információs aszimmetria jelenlétében ez az eszköz sokszor visszafele sülni lehet. Az empirikus vizsgálat arra a következtetésre jut, hogy munkanélküliek számára kiállított képzési utalványok sokszor a jó-minőségű, specializált képzések hiányához és a jobb képességű munkanélküliek

lefölözéséhez vezethet. Ugyanakkor több empirikus tanulmány mutat pozitív eredményekre (erősebb verseny és hatékonyabb működés, valamint a keresleti oldal erősödésére) a vócsér vagy utalvány típusú rendszerek esetében például az Egyesült Államokban és az Egyesült Királyságban (House of Commons, 2005; Ooms, Reischauer, Peterson, & Steuerle, 2000; Valkama & Bailey, 2001).

I.7 Az irodalomból és a nemzetközi gyakorlatból leszűrhető tanulságok

A nemzetközi gyakorlat tanulságai az egységköltség alapú finanszírozás szempontjából az alábbiakat mutatják:

- Az állami finanszírozás és a keresleti oldali támogatás (az álláskereső szabad képzésválasztása) csak akkor hatékony, ha a folyamatra jellemző információs aszimmetriát sikerül mérsékelni, azaz az álláskereső valós és releváns információk alapján választhat a képzések közül és biztosított a képzések jó minősége. Ennek a lehetséges eszközeire a következő szakértői jelentésben térünk ki.
- A szolgáltatásokat és a finanszírozást egyaránt érdemes egyénre szabni, aminek az eszköze a munkaügyi gyakorlatban a profiling.
- Ha az egységköltség az egyes képzéstípusok közötti differenciálása nem követi a képzések valós költség- és jövedelmezőségi viszonyait, a rosszul kalibrált egységköltségű képzések eltűnnek a kínálatból. Hasonlóképpen, a túl alacsony átlagos egységköltség a minőség romlásához vezet.
- A kizárólag költség-alapú, fix összegű finanszírozás a minőség romlásához vezethet, ami azzal védhető ki, ha a finanszírozási rendszer a költség-alapú elemek mellett eredmény-alapú elemeket is tartalmaz. A finanszírozás költségekhez és eredményességhez kötött részének aránya képzéstípusonként, célcsoportonként és területileg is eltérhet.⁵⁶
- A hatékony pályáztatási rendszer legfőbb kritériuma a hosszú távú eredményességhez kötött finanszírozás. Eredménynek tekinthető, ha a képzett

⁵⁶ Az eredményesség területi szintű bontásának eszköze az ún. klaszterezés (clustering), ami lehetővé teszi, hogy az eredményességi kritériumokat a helyi munkapiacok sajátosságai alapján lehessen meghatározni. Ilyen lehet például, hogy a képzést követő elvárt elhelyezkedési arány Budapesten magasabb, mint Borsodban. (Simon - Varga, 2012)

sikeresen elhelyezkedik és bizonyos ideig az állásban is marad, illetve ha a képzés révén új készségekre-képességekre tesz szert. Az eredményességet érdemes harmadik féltől származó információk alapján mérni (pl. független vizsgabizottság, adminisztratív (pl. járulékfizetési) adatbázisból származó adat az elhelyezkedésről és állásban maradásról, stb.)

- Az eredményességhez kötött finanszírozás a képző intézményeket arra ösztönözheti, hogy szelektáljanak a képzésekre jelentkezők közül, és csak azok jelentkezését fogadják el, akik nagyobb valószínűséggel találhatnak állást a képzést követően (lefölözés). Ez a folyamat nem kívánatos, mert pont azokat az álláskeresőket zárhatja ki a képzésben való részvételből, akiknek a legnagyobb szükségük van rá. A lefölözés megelőzésére érdemes az egyes képzésekkel megcélzott potenciális résztvevői kört nagyon pontosan meghatározni, illetve szabályozni, hogy a képző intézmény ne utasíthasson vissza jelentkezést.

II. MELLÉKLET – A KÉPZÉSEK EGYES KÖLTSÉGELEMEINEK EGYSÉGKÖLTSÉGESÍTHETŐSÉGE

9. táblázat: A képzések direkt (közvetlen) költségei

Költségelem	Beruházások (1 éven túli)	Folyó költségek (1 éven belüli)					Egységköltségesíthető-e?
		Fix (állandó) költségek	Változó költségek			Egyéb ismérv (célcsoport, terület) szerint	
			Létszám szerint	A képzés hossza szerint	A képzés típusa szerint ⁵⁷		
Oktatók díja és járulékai			Igen: csoportok száma (csoportméret)	Igen	Igen	Igen: terület, célcsoport	Igen, differenciálással.
Taneszközök amortizációja és javítási ktge vagy bérleti díja: 1 eszköz/fő			Igen	Igen	Igen	Igen: célcsoport	Igen: elméleti képzések. Nehezen: gyakorlati képzések. Minden egyes képzés pontos technológiaigényét ismerni kell hozzá.
Taneszközök amortizációja és javítási ktge vagy bérleti díja: 1 eszköz/csoport			Igen: csoportok száma	Igen	Igen	Igen: célcsoport	Igen: elméleti képzések. Nehezen: gyakorlati képzések. Minden egyes képzés pontos technológiaigényét ismerni kell hozzá.
Gyakorlati oktatáshoz szükséges anyagok, energia			Igen	Igen	Igen	Igen: célcsoport	Igen: elméleti képzések. Nehezen: gyakorlati képzések. Minden egyes képzés pontos technológiaigényét ismerni kell hozzá.
Tananyag, tankönyv, munkafüzet kereskedelmi forgalomból (esetleg raktározási, szállítási			Igen	Igen: tantárgyanként	Igen	Igen: célcsoport	Igen, differenciálással.

⁵⁷ Képzéstípus alatt az egyes OKJ-s (638 féle), akkreditált (8057 féle) vagy nem akkreditált szakmai, nyelvi és általános képzéseket értjük.

költségekkel)							
Vizsgadíjak			Igen	Igen: tantárgyanként	Igen	Igen: elméleti vagy gyakorlati, írásbeli vagy szóbeli, célcsoport	Igen, differenciálással.
Védőruha, védőfelszerelés amortizációja			Igen	Igen	Igen	Nem	Igen, de minden képzéstípus védőfelszerelés-igényét ismerni kell hozzá.
Munkaruha			Igen	Igen	Igen	Nem	Igen, de minden képzéstípus munkaruha-igényét ismerni kell hozzá
Írószer, jegyzetfüzet			Igen	Igen	Igen	Nem	Igen
Tananyagfejlesztés	Igen						Piaci képzések: a tankönyv árában van. Nem piaci képzések: Nem.
Képzési program engedélyeztetése	Igen						Igen
Oktatóterem, rezsi, adatszolgáltatás			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen
Képző intézmény profitja			Igen	Nem	Igen: kereslet/kínálat függvényében	Nem	Igen
Vagyoni biztosíték költségei	Igen						Igen
Felnőttképzési szakmai vezető biztosítása		Igen					Igen
Ügyfélszolgálati és panaszkezelési rendszer működtetési költségei			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen
Minőségbiztosítási rendszer kialakítása	Igen						Igen
Minőségbiztosítási rendszer működtetése			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen

10. táblázat: A képzések indirekt (közvetett) költségei

Költségelem	Beru- házások (1 éven túli)	Folyó költségek (1 éven belüli)					Egység-költségesíthető-e?
		Fix (állandó) költségek	Változó költségek			Egyéb ismérv (célcsoport, terület) szerint	
			Létszám szerint	A képzés hossza szerint	A képzés típusa szerint ⁵⁸		
Közvetett költségek: utazás és alkalmasság vizsgálatok							
Utazási költségtérítés			Igen	Igen	Nem	Igen: hol lakik	Igen
Szakmai alkalmassági vizsgálat			Igen	Nem	Igen	Igen: célcsoport	Igen
Egészségügyi alkalmassági vizsgálat			Igen	Nem	Igen	Igen: célcsoport	Igen
Közvetett költségek: mentorálás költségei							
Mentorálás			Igen	Igen	Nem	Igen: célcsoport	Igen
Mentorálás adminisztrációja és minőségbiztosítása			Igen	Igen	Nem	Igen: célcsoport	Igen
Közvetett költségek: monitoring költségei							
Monitoring			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen
Közvetett költségek: Képzésben részt vevők motiválását, megélhetését szolgáló juttatások							
A képzés időtartama alatt fizethető juttatások			Igen	Igen	Nem	Igen: célcsoport	Igen, ha a képzettek egyértelmű szabályozás/gyakorlat alapján és meghatározott összegben kapják.
A képzés sikeres elvégzése esetére fizethető pénzbeli támogatás			Igen	Igen	Nem	Igen: célcsoport	Igen, ha a képzettek egyértelmű szabályozás/gyakorlat alapján és meghatározott

⁵⁸ Képzéstípus alatt az egyes OKJ-s (638 féle), akkreditált (8057 féle) vagy nem akkreditált szakmai, nyelvi és általános képzéseket értjük.

							összegben kapják.
Közvetett költségek: Egyéb, a képzésben tartást elősegítő szolgáltatások							
Gyermekefelügyelet vagy más hozzátartozó gondozásához költségeinek támogatása			Igen	Igen	Nem	Igen: célcsoport	Igen, ha a képzettek egyértelmű szabályozás/gyakorlat alapján és meghatározott összegben kapják.
Szállásköltség			Igen	Igen	Nem	Igen: terület	Igen, ha a képzettek egyértelmű szabályozás/gyakorlat alapján és meghatározott összegben kapják.
Étkezési költség			Igen	Igen	Nem	Igen: terület	Igen, ha a képzettek egyértelmű szabályozás/gyakorlat alapján és meghatározott összegben kapják.
Menedzsment költségek							
Menedzsment/admin megyei szinten (NMH)			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen
Menedzsment/admin országos szinten (NMH)			Igen	Igen	Nem	Nem	Igen
Eredményesség mérése központi szinten – adatbázis összekapcsolása a NAV-val			Nem	Nem	Nem	Nem	Igen
Képzési adatbázis összeállítása és működtetése – ennek központi kezelése			Nem	Nem	Nem	Nem	Igen

III. MELLÉKLET – AZ EGYES KÖLTSÉGELEMEK FAJLAGOS KÖLTSÉGEI

11. táblázat: A képzéstípusonként* differenciált költségelemek fajlagos költsége

Költségelem	Milyen információk szükségesek a fajlagos költségek meghatározásához	Fajlagos költség meghatározása	Lehetséges adatforrások	A fajlagos költségek meghatározásának nehézségei
A képzéstípuson belül célcsoportonként és területileg is differenciált költségek				
Oktatók díja és járulékai (Képző)	A képzéstípusok oktatói követelményei és gyakorlata: oktató iskolázottsága, a szakma átlagos bérei; a képzés helye (Budapest vagy vidék)	per óra	OKJ előírások, akkreditációs dokumentumok; nem akkreditált képzéseknél átlagos oktatói óradíj. Bértarifa. Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) képzéstípusonkénti adatai.	Az egyes képzéstípusok oktatói igényeit pontosan kell ismerni, ami a képzéstípusok nagy száma miatt problémás lehet.
A képzéstípuson belül célcsoportonként differenciált költségek				
Tan eszközök amortizációja és javítási ktge vagy bérleti díja: 1 eszköz/csoport (Képző)	Az egyes képzések eszközigénye.	per képzés	OKJ előírások, akkreditációs dokumentumok. Korábbi ajánlattételi felhívások adatai.	Az egyes képzéstípusok technológia- és anyagigényét pontosan kell ismerni, ami a képzéstípusok nagy száma miatt problémás lehet.
Tan eszközök amortizációja és javítási ktge vagy bérleti díja: 1 eszköz/fő (Képző)	Az egyes képzések eszközigénye.	per fő	OKJ előírások, akkreditációs dokumentumok. Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai.	
Gyakorlati oktatáshoz szükséges anyagok, energia (Képző)	Az egyes képzések anyagigénye.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai.	
Tananyag, tankönyv, munkafüzet (Képző)	Az egyes képzések tankönyv és munkafüzet-igénye.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai. Piaci árkutatás.	Minden képzéstípus tankönyvigényét ismerni kell hozzá.
Vizsgadíjak (Képző)	Az egyes képzések piaci vizsgadíjai.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai. Piaci árkutatás.	Minden képzéstípus vizsgadíjait ismerni kell hozzá.
Védőruha, védőfelszerelés amortizációja (Képző)	Az egyes képzések védőruha-igénye.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai.	Minden képzéstípus védőruhaigényét ismerni kell

			Piaci árkatatás.	hozzá.
Munkaruha (Képző)	Az egyes képzések munkaruhaigénye.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai. Piaci árkatatás.	Minden képzéstípus munkaruhaigényét ismerni kell hozzá.
Írószer, jegyzetfüzet (Képző)	Az egyes képzések óraszám.	per fő	Piaci árkatatás.	
Szakmai alkalmassági vizsgálat költségei (Képző)	Az egyes képzésekhez kapcsolódó szakmai alkalmassági vizsgálat ismérvei.	per fő	Korábbi ajánlattételi dokumentumok (ajánlatok) adatai.	Minden képzéstípus követelményeit ismerni kell hozzá.
Egészségügyi alkalmassági vizsgálat költségei (Kirendeltség)	Az egyes képzésekhez kapcsolódó eü alkalmassági vizsgálat ismérvei.	0-10 000 Ft/fő**	Piaci árkatatás.	Minden képzéstípus követelményeit ismerni kell hozzá.

*Képzéstípus alatt az egyes OKJ-s (638 féle), akkreditált (8057 féle) vagy nem akkreditált szakmai, nyelvi és általános képzéseket értjük. **Forrás: saját gyűjtés.

12. táblázat: A képzéstípusonként nem, de más ismérv szerint differenciált költségelemek egységköltsége

Költségelem	Milyen információk szükségesek a fajlagos költségek meghatározásához	Fajlagos költség meghatározása	Lehetséges adatforrások/összeg	A fajlagos költségek meghatározásának nehézségei
Csak célcsoport szerint differenciált költségelemek				
A képzés sikeres elvégzése esetére fizethető pénzbeli támogatás és járuléka (Kirendeltség)	A támogatás folyósításának szabályai és gyakorlata.			
A célcsoport⁵⁹ és a képzés hossza szerint differenciált költségek				
Mentorálás (Kirendeltség)	Ki kap mentorálást és átlagosan (pl. képzési óránként) mennyit?	per jogosult fő per képzési óra	Mentorálási adatok és a mentorálása piaci ára: korábbi NMH adatokból számolt medián.	
Mentorálás adminisztrációja és minőségbiztosítása (Kirendeltség)	Egy óra mentoráláshoz átlagosan mennyi admin/mb tartozik?	flat rate* per mentorálási óra	Mentorálással kapcsolatos költségek: korábbi NMH adatok.	
A képzés időtartama alatt fizethető juttatások: keresetpótló juttatás és járulékaik (Kirendeltség)	A támogatások folyósításának szabályai és tényleges gyakorlata. Jelenleg az jogosult, aki intenzív (legalább 20 óra/hét) szakképzésre jár.	per fő per hó.	Összege mérlegelési jogkörben megállapított, a megállapításakor hatályos közfoglalkoztatási bér 60-100%-a között lehet.	
A képzés időtartama alatt fizethető juttatások: megélhetési támogatás és járulékaik (Kirendeltség)	A támogatások folyósításának szabályai és tényleges gyakorlata.			
Gyermekefelügyelet vagy más hozzátartozó gondozásához költségeinek támogatása (Kirendeltség)	A támogatások folyósításának szabályai és gyakorlata. ⁶⁰			
A résztvevő lakóhelye és a képzés helyszíne és hossza szerint differenciált költségek				
Utazási költségtérítés (lakóhely +képzés/vizsga/gyakorlat/alkalmassági	A képzett és a képzés helyszíne közötti vasúti/közúti	Havi bérlet ára/hó/fő	MÁV, Volán.	

⁵⁹ Ebben az esetben a „célcsoport” alatt azt értjük, hogy az adott támogatásra a képzett jogosult-e vagy sem.

⁶⁰ Erre vonatkozó szabályozást nem találtunk, és az interjúalanyok sem említették.

vizsgálat helyszíne között) (Kirendeltség)	távolság.			
Szállásköltség (Kirendeltség)	A támogatások folyósításának szabályai és gyakorlata. ⁶¹	1500-5000 Ft/éj/fő ⁶²	Piaci árkutatás.	
Étkezési költség (Kirendeltség)	A támogatások folyósításának szabályai és gyakorlata. ⁶³	700-1500 Ft/nap/fő ⁶⁴	Piaci árkutatás.	

*Flat rate-en százalékos költségértéket értünk.

⁶¹ Az interjúk alapján úgy tudjuk, hogy bár elvileg adható ilyen támogatás, a gyakorlatban az álláskeresők olyan képzést választanak, aminek a helyszínére naponta be tudnak járni, ezért nem fordul elő.

⁶² Saját becslés.

⁶³ Az interjúk alapján úgy tudjuk, hogy bár elvileg adható ilyen támogatás, a gyakorlatban az álláskeresők olyan képzést választanak, aminek a helyszínére naponta be tudnak járni, ezért nem fordul elő.

⁶⁴ Saját becslés.

13. táblázat: Az általános költségelemek fajlagos költsége

Költségelem	Milyen információk szükségesek a fajlagos költségek meghatározásához	Fajlagos költség mértékegysége	Lehetséges adatforrások/összeg	A fajlagos költségek meghatározásának nehézségei
Tananyagfejlesztés (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzéstípus	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Képzési program engedélyeztetése (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
oktatóterem, gyakorlati oktatási helyszín bérleti díja, rezsí-, posta és adminisztrációs költségek (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Képző intézmény profitja (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Vagyoni biztosíték költségei (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Felnőttképzési szakmai vezető biztosítása (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Ügyfélszolgálati és panaszkezelési rendszer működtetési költségei (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Minőségbiztosítási rendszer kialakítása (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Minőségbiztosítási rendszer működtetése (Képző)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per fő	Szakirodalmi becslés, interjú.	
Monitoring (NMH)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	

Menedzsment megyei szinten (NMH)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	
Menedzsment országos szinten (Kirendeltség)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	
Eredményesség mérése központi szinten – NMH adatbázis összekapcsolása a NAV-val (NMH)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	
Képzési adatbázis összeállítása és működtetése – ennek központi kezelése (NMH)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	
Közbeszerzési költségek – vásárolt szolgáltatás esetén (közbeszerzési szakértők díja, közzétételi költségek)	A szokásos üzletmenetben a képzések per fő piaci árának mekkora részét teszi ki?	flat rate per képzés	NMH saját adatai.	

IV. MELLÉKLET- AZ ÓVODAI DAJKA ÉS A VÉDŐGÁZAS ÍVHEGESZTŐ KÉPZÉSEK FAJLAGOS KÖLTSÉGE

14. táblázat: Az Óvodai dajka képzés fajlagos költsége (15 fő/képzés, 20 óra/hét, 2 hónap)

	Oktatói óradíj (Ft/óra)	Költségelem Ft/képzés	Költségelem Ft/fő	Összköltség Ft/fő/óra
2 Órák száma (OSAP átlag)	207			
3 Elméleti órák száma (50%)	103.5	5000+járadékok	6 425	664 988
4 Gyakorlati órák száma (50%)	103.5	2500+járadékok	3 213	332 546
5 Oktatói díjak összesen			997 533	
6 Óradíj - technológia és anyag aránya 80/20 (a gyakorlati órák arányában)				
7 Technológia- és anyagktg		83 136		
8 Oktatói díjak és anyagktg összesen		1 080 669		
9 Vizsgadíj (30000 Ft/vizsga)		450 000	30 000	
10 Tankönyv (3000 Ft/fő)		45 000	3 000	
11 Írószer, füzet (1000 Ft/fő)		15 000	1 000	
12 Munkaruha (1500 Ft/fő)		22 500	1 500	
13 Egészségügyi alkalmassági vizsga (0 Ft/fő)		-	-	
14 Szakmai alkalmassági vizsga (0 Ft/fő)		-	-	
15 Képző általános költségei (20%)		216 134		
16 Képzés direkt költsége		1 829 303	121 954	589
17 Költségnormával azonos módon számolt egységköltség (542.5)				444
18 Támogatások és mentorálás	Minimum Ft/fő	Maximum Ft/fő		
19 Keresetpótló juttatás (2 hónapra)	2*58211	116 422	2*124388	248 776
20 Közlekedési támogatás (50 - 100 km)	2*35600	71 200	2*71200	142 400
21 Mentorálás (1,5 óra/fő)	1,5*4500	6 750	1,5*4500	6 750
22 Mentorálás általános ktgei (8%)	0.08*6750	540	0.08*6750	540
23 Általános költségek, szakmai monitoring és eredménykövetés				
24 Megyei szinten	2*6500	13 000	2*7200	14 400
25 Országos szinten (10%)	0.1*121954	12 195	0.1*121954	12 195
26 Képzés indirekt költségei (Ft/fő)		220 107	425 061	
27 Összes költség	MIN	MAX		
28 Összesen Ft/képzés	5 130 914	8 205 224		
29 Összesen Ft/fő	342 061	547 015		
30 Összesen Ft/óra	1 652	2 643		

15. táblázat: A fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő képzés fajlagos költsége (15 fő/képzés, 20 óra/hét, 6 hónap)

Fogyóelektródás védőgázos ívhegesztő						
OKJ 31-521-11-0100-31-03						
Csoportlétszám	15 fő					
Intenzitás	legalább 20 óra/hét					
Időtartam	6 hónap					
Költségnorma	633.5					
		Oktatói óradíj (Ft/óra)	Oktatói óradíj munkaerőktge (Ft/óra)	Költségelem Ft/képzés	Költségelem Ft/fő	Összköltség Ft/fő/óra
2 Órák száma (OSAP átlag)	515					
3 Elméleti órák száma (30%)	154.5	5000+járulékok	6 425	992 663		
4 Gyakorlati órák száma (70%)	360.5	2500+járulékok	3 213	1 158 287		
5 Oktatói díjak összesen				2 150 949		
6 Óradíj - technológia és anyag aránya 50/50 (a gyakorlati órák arányában)						
7 Technológia- és anyagktg				1 158 287		
8 Oktatói díjak és anyagktg összesen				3 309 236		
9 Vizsgadíj (60 000 Ft/vizsga)				900 000	60 000	
10 Tankönyv (3000 Ft/fő)				45 000	3 000	
11 Írószer, füzet (1000 Ft/fő)				15 000	1 000	
12 Munkaruha (1500 Ft/fő)				22 500	1 500	
13 Egészségügyi alkalmassági vizsga (10 000 Ft/fő)				150 000	10 000	
14 Szakmai alkalmassági vizsga (5000 Ft/fő)				75 000	5 000	
15 Képző általános költségei (20%)				661 847		
16 Képzés direkt költsége				5 178 583	345 239	670
17 Költségnormával azonos módon számolt egységköltség (633.5)						534
18 Támogatások és mentorálás		Minimum Ft/fő		Maximum Ft/fő		
19 Keresetpótló juttatás (6 hónapra)		6*58211	349 266	6*124388	746 328	
20 Közlekedési támogatás (50 - 100 km)		6*35600	213 600	6*71200	427 200	
21 Mentorálás (1,5 óra/fő)		1,5*4500	6 750	1,5*4500	6 750	
22 Mentorálás általános ktgei (8%)		0.08*6750	540	0.08*6750	540	
23 Általános költségek, szakmai monitoring és eredménykövetés						
24 Megyei szinten		6*6500	39 000	6*7200	43 200	
25 Országos szinten (10%)		0.1*345239	34 524	0.1*345239	34 524	
26 Képzés indirekt költségei (Ft/fő)			643 680		1 258 542	
27 Összes költség		MIN	MAX			
28 Összesen Ft/képzés		14 833 781	24 056 711			
29 Összesen Ft/fő		988 919	1 603 781			
30 Összesen Ft/óra		1 920	3 114			

V. MELLÉKLET- A TÁMOGATOTT ÉS NEM TÁMOGATOTT KÉPZÉSEK FAJLAGOS KÖLTSÉGEINEK SZÓRÁSA AZ OSAP ADATAI SZERINT

1. táblázat: A képzéskategóriák fajlagos összköltségei nem támogatott képzések esetén (Ft/fő/óra)

	Átlag	Minimum	Maximum	Szórás	Képzések száma
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	1889	N/A	6985	1863	195
Hatósági jellegű (közlekedési, hírközlési és vízügyi ágazat) képesítésre felkészítő képzés	2008	368	6963	1290	3016
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	726	N/A	2423	754	21
Informatikai képzések	4075	333	13875	3145	1891
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	1959	179	6864	1378	2527
Nyelvi képzés	2164	378	5620	1452	14862
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	1985	173	5310	1359	227
Szakmai továbbképző	2101	96	9101	1822	7118
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	945	111	2925	589	7594
Általános felnőttképzés	2453	51	11642	2449	3000

Forrás: Az OSAP Felnőttképzési Információs Rendszer adatbázisa.

*Megjegyzés: Támogatott képzésnek tekintettük, ahol a támogatás legalább fele EU-s forrásból vagy a Munkaerő-piaci alapból származik, vagy a képzésben résztvevők legalább felét EU-s forrásból vagy a Munkaerő-piaci alapból finanszírozzák

**Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

***Megjegyzés: N/A (nincs adat) értékkel jelöljük azokat az cellákat, amelyek az eredeti adatok alapján 0-nak vagy 0-hoz közelinek adódnak, azaz nem elérhető hihető minimum érték.

2. táblázat: A képzéskategóriák fajlagos összköltségei támogatott képzések esetén (Ft/fő/óra)

	Átlag	Minimum	Maximum	Szórás	Képzések száma
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	1861	369	6250	1387	345
Hatósági jellegű (közlekedési, hírközlési és vízügyi ágazat) képesítésre felkészítő képzés	2415	248	6070	1437	95
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése	614	294	2096	476	234
Informatikai képzések	2109	464	10217	1980	1992
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	1263	294	5959	1185	884
Nyelvi képzés	1168	425	3167	568	6643
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	1909	402	4763	902	98
Szakmai továbbképző	2559	N/A	17048	2391	3746
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	725	281	2647	397	1824
Általános felnőttképzés	2028	N/A	7900	1451	2921

Forrás: Az OSAP Felnőttképzési Információs Rendszer adatbázisa

*Megjegyzés: Támogatott képzésnek tekintettük, ahol a támogatás legalább fele EU-s forrásból vagy a Munkaerő-piaci alapból származik, vagy a képzésben résztvevők legalább felét EU-s forrásból vagy a Munkaerő-piaci alapból finanszírozzák

**Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

***Megjegyzés: N/A (nincs adat) értékkel jelöljük azokat az cellákat, amelyek az eredeti adatok alapján 0-nak vagy 0-hoz közelinek adódnak, azaz nem elérhető hihető minimum érték.

3. táblázat: A képzéskategóriák fajlagos összköltségei vidéki és budapesti, nem támogatott képzések esetén (Ft/óra/fő)

	Átlagár		Minimum Összes nem támogatott képzés	Maximum Összes nem támogatott képzés	Szórás Összes nem támogatott képzés	Képzések száma (db)	
	Bp	vidék				Bp	vidék
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	3225	1421	N/A	6985	1863	46	149
Hatósági jellegű (közlekedési, hírközlési és vízügyi ágazat) képesítésre felkészítő képzés	1780	2108	368	6963	1290	979	2044
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése		566	N/A	2423	754		19
Informatikai képzések	4359	3312	333	13875	3145	1363	531
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	1988	1931	179	6864	1378	1040	1483
Nyelvi képzés	2163	2140	378	5620	1452	6000	8785
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	2059	1647	173	5310	1359	168	58
Szakmai továbbképző	2301	1965	96	9101	1822	3046	4069
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	929	950	111	2925	589	2240	5342
Általános felnőttképzés	2954	1830	51	11642	2449	1688	1318

Forrás: Az OSAP Felnőttképzési Információs Rendszer adatbázisa

*Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

**Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

***Megjegyzés: N/A (nincs adat) értékkel jelöljük azokat az cellákat, amelyek az eredeti adatok alapján 0-nak vagy 0-hoz közelinek adódnak, azaz nem elérhető hihető minimum érték.

4. táblázat: A képzéskategóriák fajlagos összköltségei vidéki és budapesti, támogatott képzések esetén (Ft/óra/fő)

	Átlagár		Minimum Összes támogatott képzés	Maximum Összes támogatott képzés	Szórás Összes támogatott képzés	Képzések száma (db)	
	Bp	Vidék				Bp	Vidék
Elhelyezkedést, vállalkozást segítő képzés	2531	1793	369	6250	1387	38	307
Hatósági jellegű (közlekedési, hírközlési és vízügyi ágazat) képesítésre felkészítő képzés	3043	2268	248	6070	1437	18	77
Hátrányos helyzetűek felzárkóztató képzése		609	294	2096	476		233
Informatikai képzések	3339	1893	464	10217	1980	303	1684
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	2439	1162	294	5959	1185	74	809
Nyelvi képzés	1174	1155	425	3167	568	750	5851
Szakképesítést megalapozó szakmai alapképzés	2135	1870	402	4763	902	10	85
Szakmai továbbképző	2568	2632	N/A	17048	2391	571	3144
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	680	728	281	2647	397	119	1703
Általános felnőttképzés	2934	1820	N/A	7900	1451	613	2278

Forrás: Az OSAP Felnőttképzési Információs Rendszer adatbázisa

*Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

**Megjegyzés: a táblázatban nem szerepelnek azok a képzések, amelyek az egyes kategóriákban az egységár eloszlás alsó és felső 2,5-2,5%-ba esnek.

***Megjegyzés: N/A (nincs adat) értékkel jelöljük azokat az cellákat, amelyek az eredeti adatok alapján 0-nak vagy 0-hoz közelinek adódnak, azaz nem elérhető hihető minimum érték.

VI. MELLÉKLET- A JAVASOLT INTÉZMÉNYI FELTÉTELEK MEGTEREMTÉSÉNEK BECSÜLT KÖLTSÉGEI ÉS HOZAMAI

16. táblázat: Az általunk javasolt intézményi ösztönzők bevezetésének és működtetésének költségei és hozamai

Intézményi feltételek	A bevezetéshez szükséges szakmai előkészítő munka	Mely stakeholderek együttműködését igényli a bevezetés/működtetés?	Fix és változó költségek/folyamatos működtetés költségei	Hozamok, megtakarítások	Hasonló példa más szektorból	Költségek nagyságrendje összesen	Hozamok és megtakarítások nagyságrendje összesen
Képzési adatbázis és a finanszírozás hozzákötése az adatszolgáltatáshoz (Nyilvánosan elérhető és felhasználó-barát módon kereshető adatbázis, képzés-szintű adatokkal - ajánlattételi ár, képző intézmény neve, felkerült-e a képzők listájára, résztvevők száma, sikeres vizsgázók száma, hányan helyezkedtek el és maradtak állásban, a képzésen részt vevők visszajelzései, stb.)	gyűjtendő adatok körének átgondolása és pontosítása; a korrekt összevethetőség érdekében klasztering/profiling	NMH (Kormányzati Elektronikai Központ), Megyei Munkaügyi Központok, NAV vagy ONYF az elhelyezkedés adatainak összekötésére az NMH adataival, helyi kirendeltségek, képző intézmények	<i>Fix költségek:</i> informatikai infrastruktúra kiépítése (online felület az adatszolgáltatásra és az adatok ellenőrzésére, ügyfél-információs alkalmazás kiegészítése az NMH honlapján, esetleg terminálok a kirendeltségen, szoftverfejlesztés az adatbázis kezelésére) <i>Változó/folyamatos költségek:</i> az informatikai infrastruktúra működtetése, az adatszolgáltatás ellenőrzése, a szolgáltatott adatok valódiságának ellenőrzése	csökkenti az információs aszimmetriát azáltal, hogy az álláskeresők tényleges információk birtokában képesek döntést hozni; ösztönzi a képzőket a minél sikeresebb működésre és növeli a minőséget; javítja a piac átláthatóságát, ezzel növeli a minőséget és a hatékonyságot	diplomás pályakövető rendszer	**	***
Vizsgára kirendelt vizsgabizottsági elnök személye ténylegesen központilag kinevezett legyen	ellenőrző pontok kigondolása a központi kinevezés ellenőrzéséhez	NMH, NGM, képzők szervezetei, az ellenőrző pontok kapcsán bevont intézmények, szakmai szövetések, képzők	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> ellenőrzés költségei	elősegíti, hogy a vizsgaeredmények valósak legyenek, ezzel javítja a képzések minőségét	érettségi vizsgaelnöklés	*	***

Az álláskeresőnek ne csak képzések, hanem képzők között is választhatassanak, minden megyében, átjárás a megyék között	el kell fogadtatni a megyei központokkal, hogy van értelme az átjárásnak	megyei munkaügyi központok, kirendeltségek	<i>Fix költségek:</i> a jelenlegi adatbázis kiegészítése felhasználóbarát opciókkal, a Képzési adatbázis adatainak integrálása <i>Változó/folyamatos költségek:</i> megyék közötti konfliktusok kezelésének, egyeztetések költségei, utazási költségtérítés kisebb növekedése (viszont korábban kis létszámmal indított képzések esetében csökkenhet a fajlagos költség), esetleges pénzügyi elszámolás adminisztrációja (ha a küldő megye költségvetéséből fizetik a fogadó megye képzését)	biztosítja a versenyt, ezzel javítja a minőséget és csökkenti a képzések árát	szabad orvosválasztás	*	*
Minden megyében egységes, objektív, átlátható és nyilvánosságra hozott módon kell azokat a képzőket kiválasztani, akik a képzők listájára felkerülnek	ki kell dolgozni a képzési listára való felkerülés egységes kritériumait	megyei munkaügyi központok, NMH, képzők	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> nincs plusz működtetési költség a korábbiakhoz képest	javítja a képzések minőségét		*	**
Vócser vagy utalvány-alapú elszámolás	ki kell dolgozni a vócser-alapú elszámolás kereteit; minőségbiztosítás	megyei munkaügyi központok, NMH, képzők, képzettek	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> az elszámolórendszer működtetésének, az ellenőrzésnek a (pl. adminisztratív) költségei	segíti és egyszerűsíti az álláskereső szabad választását, ezen keresztül segíti a versenyt, azaz javítja a minőséget és csökkenti az árát		*	*
Exit-opció kidolgozása	az exit-alternatíva azonosítása és kalibrálása	megyei munkaügyi központok, NMH		lehetővé teszi, hogy kiderüljön, ha valaki csak olyan lehetőségek közül választhat, amelyek közül egyinek sincs számára valós értéke		*	
Független és önálló monitoring, szakmai monitoring	mely szervezethez lehet a feladatot delegálni? Ki kell dolgozni a szakmai monitoring módszertanát.	monitoring és szakmai monitoring szervezet, NGM, NMH, megyei munkaügyi központok	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> szakértői- és bérleti, szervezési és admin ktgk	javítja a képzések minőségét		**	**

PEJ monitoring mutatók bővítése	a BI javaslatai a mutatók körének bővítésére lásd Adamecz et al., 2013B	kirendeltségek, megyei munkaügyi kpok, NMH, NGM	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> plusz adatgyűjtés költségei	csökkenti a monitorig költségeit		*	*
Kirendeltségek egymás közötti versenyeztetése (yardstick competition)	a versenyeztetés módjának kidolgozása	NMH, megyei munkaügyi központok	<i>Változó/folyamatos költségek:</i> versenyeztetés lebonyolítása, feedback: tudástranszfer	javítja annak a folyamatnak a hatékonyságát, amelyben a munkaügyi központok a képzéseket bonyolítják (képzéstípusok kiválasztása, stb.)	középiskolák nyilvános eredményességi mutatói, középiskolai rangsorok	*	**